

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KOSGEB DESTEKLERİNİN KOBİLER
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI:
BATMAN İLİ ÖRNEĞİ**

EVREN ARIKAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İşletme Anabilim Dalı**

Ağustos-2017

BATMAN

Her Hakkı Saklıdır

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza

EVREN ARIKAN

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ KOSGEB DESTEKLERİNİN KOBİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI: BATMAN İLİ ÖRNEĞİ

Evren ARIKAN

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

2017, 85 Sayfa

Jüri

Danışman: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Diğer Üyenin Ünvanı: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Diğer Üyenin Ünvanı: Doç. Dr. Serhat HARMAN

Diğer Üyenin Ünvanı: Yrd. Doç. Dr. Sedat ÇELİK

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de KOBİ'ler büyük önem arz etmektedir. Ülke ekonomisinin kalkınmasında, işsizlik sorununun çözümünde, refahın artmasında, dışa bağımlılığın azalması gibi birçok alanda en önemli faktörlerin başında KOBİ'ler gelir. Türkiye'deki KOBİ'lerin sorunlarının çözümü noktasında var olan kuruluşlara, 1990 yılında kurulan KOSGEB Başkanlığı da eklenmiş olup 2009 yılına kadar KOSGEB'in sadece sanayicilere yönelik olan eğilimi, 2009 yılından itibaren hizmet ve ticaret sektörünü de içine alarak ülkemizdeki KOBİ'lerin birçoğunu hedef kitlesine katacak şekilde değişmiştir. 81 ilin tamamında KOSGEB Müdürlüklerinin açılması ile KOBİ'lerin daha kısa sürede desteklere ulaşabilmesi hedeflenmiştir.

KOSGEB Müdürlüğü Batman'da 2011 yılında kurulmuş olup fiilen 2012 yılında hizmet vermeye başlamıştır. İl'de 2012-2015 yılları arasında Girişimcilik Desteği, Genel Destekler, Kredi Faiz Desteği ve

KOBİ Proje Desteği verilmiştir. Yine bu yıllarda birer adet İş Birliği G Birliği Desteği ile ARGE İnovasyon Desteği verilmiştir.

Bu alışmada; KOBİ'lerin nemi, KOSGEB desteklerinin KOBİ'ler üzerinde bıraktığı etkilerin araştırılması, KOSGEB destek yelpazesinde var olan desteklerle ilgili, varsa eksiklerin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi için neler yapılabileceği, mevcut destekler dışında KOBİ'lerin sağlam adımlarla ilerlemeleri için ne gibi destek programlarının KOBİ'lerin hayatına geçirilmesi gerektiği araştırılmıştır. Araştırmada anket yöntemi kullanılmış olup KOSGEB veri tabanına kayıtlı olan, Batman ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren 105 KOBİ ile anket yapılmıştır. Neticede KOSGEB desteklerinin bir kısmının KOBİ'ler üzerinde olumlu etki bıraktığı, bir kısım desteklerin KOBİ'lerin ihtiyaçları doğrultusunda revize edilmesi gerektiği, kalan destek kısımlarının ise kaldırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Batman, Destek, Ekonomi, KOBİ, KOSGEB*

ABSTRACT

MASTER'S THESIS EFFECTS OF KOSGEB SUPPORTS ON SME'S: CASE OF BATMAN PROVINCE

Evren ARIKAN

**Batman University Social Sciences Institute
Department of Business Administration**

Advisor: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

2017, 85 Pages

Jury

Advisor: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Other Membership Title: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Other Membership Title: Doç. Dr. Serhat HARMAN

Other Membership Title: Yrd. Doç. Dr. Sedat ÇELİK

As in many countries of the world, SMEs are of great importance in our country. SMEs are among the most important factors in the development of the country's economy, the solution of the problem of unemployment, the increase of prosperity and the decrease of external dependency. The KOSGEB Presidency, established in 1990, was added to solve the problems of SMEs in Turkey. Until 2009, KOSGEB's tendency towards only industrialists has changed from 2009 to include most of the SMEs in our country, including service and commerce sector. With the opening of KOSGEB Directorates in 81 provinces, it is aimed that SMEs can reach to support in a shorter time.

KOSGEB Directorate was established in Batman in 2011 and started to serve in 2012. Between 2012-2015 in Batman, Entrepreneurship Support, General Supports, Loan Interest Support and SME Project Support were given. In the same year, a number of Business Union Power Union Support and R & D Innovation Support were given.

In this study; The prospects of SMEs and the effects of KOSGEB support on SMEs; if any, determination of deficiencies related to KOSGEB supports and what can be done to overcome these deficiencies; what support programs should be put into the lives of SMEs in order for SMEs to proceed with solid steps other than the existing supports were researched. Survey method was used in the

research, a questionnaire was conducted with 105 SMEs registered in the KOSGEB database and operating in the provinces and districts of Batman. As a result, some of the KOSGEB supports have left a positive impact on SMEs, some supports have to be revised in line with SME needs, and the remaining support parts have to be removed.

Keywords: *Batman, Economy, KOSGEB, SME, Support*

ÖNSÖZ

Hazırlamış olduğum tez çalışmasının çıkış noktasına bakıldığında bende merak uyandıran en önemli faktör, 2012 yılında KOSGEB Batman Müdürlüğü'nün kurulmasından bu yana geçen süre zarfında verilen desteklerin KOBİ'ler üzerinde ne denli bir etki bıraktığı olmuştur. Bu alanda hiç bir çalışmanın yapılmamış olması da hevesimi bir kat daha arttırmıştır. Konuyla ilgili sahada yer alan biri olmanın vermiş olduğu avantajın yanında, Batman merkez ve ilçelerinde birebir yapmış olduğum anket çalışmalarının zorluğunu da yaşamış bulundum. Yaptığım araştırmaların sonucunda KOSGEB desteklerinin KOBİ'ler üzerinde bıraktığı olumlu etkiler tespit edilmiş olmakla birlikte KOBİ'lerin ihtiyacına cevap vermeyen bir kısım desteklerin KOSGEB tarafından gözden geçirilmesi gerektiği, özellikle kredi faiz desteği yelpazesinin genişletilmesi, İş Birliği Güç Birliği desteğinde ortaklık sayısının azaltılması, ihracatçı KOBİ'lerin dış pazara açılmasında KOSGEB'in yurt dışı iş gezisi desteğinin KOSGEB müdürlüklerince sıkça kullanılması ve aynı sektörde yer alan ikili iş görüşmelerine ağırlık verilmesi, ARGE desteği öncesi sahaya inerek KOBİ'lere dönük KOSGEB, Üniversite ve Sanayi işbirliği kapsamında sektörel bazda ARGE toplantılarının düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tez çalışmamın ortaya çıkmasında büyük emeği olan değerli tez danışmanı büyüğüm Prof Dr. Sayın Murat GÜMÜŞ hocama teşekkürü bir borç bilirim. Yine saat kavramı olmaksızın değerli katkılarını eksik etmeyen değerli hocam Doç. Dr. Sayın Serhat HARMAN hocama şükranlarımı sunarım. Ayrıca tezin hazırlanması sürecinde büyük bir sabır gösterip desteğini eksik etmeyen aileme de sevgilerimi iletiyorum.

Son olarak tez çalışmamın, ülkemizin kalkınmadaki can damarı olan KOBİ'lerimizin büyümesinde bir nebze de olsa katkı sunmasını temenni ederim.

Evren ARIKAN
BATMAN-2017

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOSGEB TANIMI, KOSGEB DESTEKLERİ VE KOBİ KAVRAMLARI ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 KOSGEB TANIMI.....	2
1.1.1 KOSGEB Vizyon ve Misyonu.....	2
1.1.2 KOSGEB'in Temel Değerleri.....	3
1.2 KOSGEB DESTEĞİ VE KOŞULLARI.....	3
1.2.1 Girişimcilik Destek Programı.....	4
1.2.1.1 Yeni Girişimci Desteği.....	4
1.2.2 Genel Destek Programı.....	5
1.2.2.1 Nitelikli Eleman Desteği.....	6
1.2.2.2 Tanıtım Desteği.....	7
1.2.2.3 Belgelendirme Desteği.....	7
1.2.2.4 Test Analiz Kalibrasyon Desteği.....	8
1.2.2.5 Yurt İçi Fuar Desteği.....	8
1.2.2.6 Yurt Dışı İş Gezisi Desteği.....	8
1.2.2.7 Bağımsız Denetim Desteği.....	9
1.2.2.8 Eğitim Desteği.....	9
1.2.2.9 Danışmanlık Desteği.....	9
1.2.2.10 Eşleştirme Desteği.....	10
1.2.2.11 Enerji Verimliliği Desteği.....	10
1.2.2.12 Tasarım Desteği.....	10
1.2.2.13 Sınai Mülkiyet Hakları Desteği.....	10
1.2.2.14 Gönüllü Uzmanlık Desteği.....	11
1.2.2.15 Lojistik Desteği.....	11
1.2.3 KOBİ Proje Destek Programı.....	11
1.2.4 Kredi Faiz Desteği.....	11
1.2.5 İş Birliği Güç Birliği Destek Programı.....	12
1.2.6 ARGE İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı.....	13
1.2.7 KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı.....	14
1.2.8 Teknopazar Teknolojik Ürün Tanıtım ve Pazarlama Destek Programı.....	15
1.2.9 Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı.....	15
1.2.10 Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı.....	16
1.2.11 Tematik proje Destek Programı.....	16

1.2.12 Laboratuvar Hizmetleri.....	17
1.3 KOBİ TANIMININ GEREKLİLİĞİ.....	19
1.4 TÜRKİYE'DE KOBİ TANIMI.....	20
1.4.1 Türkiye'de KOBİ Politikası.....	21
1.5 AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ TANIMI.....	26
1.5.1 Avrupa Birliği.....	26
1.5.1.1 Avrupa Birliğinde KOBİ Politikaları.....	27
1.5.2 Almanya.....	28
1.5.3 Fransa.....	29
1.5.4 İngiltere.....	30
1.5.5 İtalya.....	30
1.6 OECD TARAFINDAN KULLANILAN KOBİ TANIMI.....	31
1.7 KOBİLERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ.....	32
1.7.1 KOBİ'lerin Karşılaştıkları Sorunlar.....	33
1.7.2 KOBİ'lerin Kalkınmada ve Ekonomide Edindiği Yer.....	33
1.8 KOSGEB VE BATMAN İLİNDEKİ KOBİ'LER.....	35

İKİNCİ BÖLÜM
BATMAN İLİ VE İLİN SOSYO EKONOMİK YAPISINA
GENEL BİR BAKIŞ

2.1 BATMAN İLİNİN TARİHÇESİ.....	40
2.2 BATMAN İLİNİN EKONOMİSİ.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KOSGEB DESTEKLERİNİN BATMAN İLİNDEKİ KOBİLERE ETKİSİ

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	50
3.2 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	51
3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	51
3.3.1 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	52
3.3.2 Veri Toplama Aracı.....	52
3.3.3 Verilerin Elde Edilmesi.....	53
3.4 ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	53

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	85

SİMGELER VE KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
- ABİGEM:** Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
- ADNKS:** Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
- ARGE:** Araştırma Geliştirme
- BATSO:** Batman Ticaret ve Sanayi Odası
- BİST:** Borsa İstanbul
- DİKA:** Dicle Kalkınma Ajansı
- EDAM:** Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi
- ETMK:** Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu Derneği
- GİP:** Gelişen İşletme Piyasası
- GMK:** Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği
- İM:** Almanya KOBİ Araştırma Enstitüsü
- KGK:** Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
- KOBİ:** Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
- KOSGEB** Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
- KSEP:** KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı
- MKK:** Merkezi Kayıt Kuruluşu
- OECD:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
- OSB:** Organize Sanayi Bölgesi
- SBA:** Küçük işletmeler yasası
- SPK:** Sermaye Piyasası Kurulu
- TEP:** Ton Eşdeğer petrol
- TPE:** Türk Patent Enstitüsü
- TSE:** Türk Standartları Enstitüsü
- TÜİK:** Türkiye İstatistik Kurumu
- TÜRKAK:** Türk Akreditasyon Kurumu
- UGE:** Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi
- VAP:** Verimlilik Arttırıcı Proje
- YKDS:** Yönetim Karar Destek Sistemi(KOSGEB)

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Yeni Girişimci Desteği.....	5
Tablo 2: KOSGEB Genel Destekler Sınıflaması.....	6
Tablo 3: İş Birliği Güç Birliği Destek Programı.....	12
Tablo 4: Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programı.....	13
Tablo 5: Endüstriyel Uygulama Destek Programı.....	14
Tablo 6: KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı.....	14
Tablo 7: Gelişen İşletmeler Piyasası Desteği.....	16
Tablo 8: Tematik Proje Destek Programı.....	17
Tablo 9: Laboratuvar Destekli KOSGEB Müdürlükleri.....	18
Tablo 10: KOBİ Sınıflaması.....	21
Tablo 11: Avrupa Birliği KOBİ Tanımı.....	26
Tablo 12: Almanya'da KOBİ Sınıflandırması.....	29
Tablo 13: İş gören Sayısına Göre İşletme Ölçeği.....	29
Tablo 14: İngiltere'de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması.....	30
Tablo 15: İtalya'da İş Gören Sayısına Göre İşletme Ölçekleri.....	31
Tablo 16: OECD'de KOBİ Sınıflaması.....	31
Tablo 17: Seçilmiş Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Durumu.....	34
Tablo 18: Girişimcilik Sertifikası Alan Kişi Sayısı (2012-2015).....	35
Tablo 19: İşini Kuran Toplam Girişimci Sayısı (2012-2015).....	36
Tablo 20: Yeni Girişimci Desteği Tablosu(2012-2015).....	36
Tablo 21: Genel Destek Programından Faydalanan Toplam İşletme Sayısı.....	37
Tablo 22: KOBİ Proje Destek Tablosu (2012-2015).....	37
Tablo 23: ARGE,İnovasyon Destek Tablosu (2012-2015).....	38
Tablo 24: İş Birliği Güç Birliği Destek Tablosu (2012-2015).....	38
Tablo 25: Batman İli KOSGEB Destekleri Genel Tablosu.....	39
Tablo 26: Batman İli Temel Göstergeler.....	42
Tablo 27: Rekabet Endeksinde Batman.....	43
Tablo 28: Batman İli Göç Göstergeleri.....	43
Tablo 29: Kurulan-Kapanan İşyeri İstatistikleri, 2015.....	43
Tablo 30: Nüfusun Eğitim Seviyeleri İtibariyle Dağılımı 2014.....	44
Tablo 31: İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları, 2014.....	44
Tablo 32: Batman İşgücü Göstergeleri (2013-2014).....	45
Tablo 33: Batman İli Sanayi Envanteri 2013.....	46
Tablo 34: Yıllar İtibariyle Kurulan Firma Sayıları.....	47

Tablo 35: İşyeri Büyüklüğüne Göre İşletme Sayıları ve İstihdam 2015.....	47
Tablo 36: Kişi Başı Dış Ticaret.....	48
Tablo 37: Dış Ticaret Rakamları.....	48
Tablo 38: İthalatçı ve İhracatçı Firmaların Yıllara Göre Dağılımı.....	48
Tablo 39: Ükelere Göre Batman İli Dış Ticaret Rakamları.....	49
Tablo 40:KOBİ'lerin Hukuki Yapısı.....	53
Tablo 41:KOBİ'lerin Kuruluş Yılları.....	53
Tablo 42:İşletmelerde Toplam İstihdam Edilen Personel Sayıları.....	54
Tablo 43:İşletme Sahibinin Öğrenim Durumu.....	55
Tablo 44:KOBİ'lerin Yaş Grupları.....	55
Tablo 45:İşletmelerin Ana Faaliyet Konusu.....	56
Tablo 46:KOSGEB Desteği Olmadan ve KOSGEB Desteği Alarak Yaşanan Değişimler.	60
Tablo 47:KOSGEB'in Destek Türlerinin İşletmelerin Sorunlarını Çözme Oranı.....	63
Tablo 48:İşin Kurulma Aşamasında Girişimcilik Desteğinden Yararlanmama Sebebi.....	65
Tablo 49: KOBİ'lerin Sorunlarının Önem Sırasına Göre Gösterimi.....	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye Geneli KOBİ'ler için Temel Göstergeler (2013).....	23
Şekil 2: Büyüklük Grubu ve Teknoloji Düzeyine Göre İmalat Sanayi'nde KOBİ'ler.....	24
Şekil 3: KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı (2012-2014).....	25
Şekil 4: Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı ve İstihdamın Dağılımı, 2011.....	25
Şekil 5: KOSGEB Batman Müdürlüğü Destek Genel Durumu.....	39
Şekil 6: Batman İli Haritası.....	40
Şekil 7: Yıllara Göre Açılan İşletme Sayıları.....	49
Şekil 8: İşletme Sahibinin Cinsiyeti.....	54
Şekil 9: KOSGEB'in Daha Önce Duyulma Oranı.....	57
Şekil 10:KOSGEB Desteklerinden Yararlanma Oranı.....	57
Şekil 11:KOSGEB Destek Türlerinden Yararlanma Oranı.....	58
Şekil 12:KOBİ'lerde Öncelik Verilen Başlıklar.....	59
Şekil 13:İşletmenin Sahip Olduğu Kalite ve Güvenlik Belgeleri Oranı.....	59
Şekil 14:İhracat Yapıyormusunuz Sorusuna Verilen Cevapların Oranı.....	61
Şekil 15 İhracat Yapanların İhracat Yapma Nedenleri.....	61
Şekil 16:İhracat Yapmayı Engelleyen Faktörlerin Önem Sıralaması.....	62
Şekil 17:Önem Sırasına Göre KOBİ'lerin Finansal Soruları.....	63
Şekil 18:İşletmenin Kurulma Aşamasında KOSGEB Desteğinden Yararlanma Oranı.....	64
Şekil 19:İşletmenin Kurulmasında KOSGEB'in Destek Türlerinden Yararlanma Oranı....	64
Şekil 20:KOSGEB Genel Desteklerinden Faydalanma Oranı.....	65
Şekil 21:İşletmenin Faydalandığı KOSGEB Genel Destekleri.....	66
Şekil 22:KOBİ'lerin İş Kurma Sürecindeki Ruh Halleri.....	67
Şekil 23:Girişimcilik Desteği Olmadan İşini Kurabilme Oranı.....	68

GİRİŞ

KOSGEB Desteklerinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Araştırılması Batman İli Örneği başlıklı tez çalışmasının amacı; KOSGEB destek programlarından yararlanan Batman ilindeki işletmeler üzerindeki etkisinin araştırılması ve ortaya çıkan sonuçlara göre ülkemizin ekonomik kalkınmasında önemli yer tutan KOBİ'lere olan etkilerinin değerlendirilmesidir. Tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; KOSGEB'in tanımı ve destekleri hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmiş olup, KOSGEB desteklerine genel bir bakış yapılmış, ayrıca Türkiye'deki ve Avrupa'daki KOBİ kavramı ile KOBİ'lerin yapıları üzerinde durulmuştur. Son olarak Batman'daki KOBİ'lere verilen KOSGEB desteklerine yer verilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması açısından tablo ve şekillere büyük oranda yer verilmiştir.

İkinci bölümde, tez başlığında yer alan Batman ili örneğinden yola çıkarak tez araştırması Batman ili üzerinden hazırlandığından, Batman'ın sosyo ekonomik yapısı tablo ve şekiller üzerinden verilmiştir. Ayrıca üçüncü bölümde yer alan anket çalışmasına ışık tutması için; ilde faaliyet gösteren KOBİ'lerin durumları hakkında istatistiki veriler ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde ise KOSGEB desteklerinin Batman ilindeki KOBİ'ler üzerinde etkisinin ortaya konması için Batman ili ve ilçeleri dahil olmak üzere toplam 105 KOBİ üzerinde anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anket uygulamasının sonuçları tablo ve görsel şekiller üzerinden açıklanmıştır.

Sonuç bölümünde, hazırlanan anketin Batman ilindeki 105 KOBİ'ye yöneltilmesi sonucu elde edilen veriler neticesinde KOSGEB desteklerinin olumlu yanlarının görüldüğü gibi, KOBİ'lerden alınan cevaplara göre verilen desteklerde ortaya çıkan eksikliklerle ilgili de önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOSGEB TANIMI, KOSGEB DESTEKLERİ VE KOBİ KAVRAMLARI ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 KOSGEB TANIMI

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın kısaltılmış adı olan KOSGEB, 1990 yılında kurulmuş olup Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur. Ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında ülkemizin adeta lokomotifini konumundaki küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) payını ve etkinliğini artırmak, rekabet edebilme düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek KOSGEB'in en önemli amaçları arasındadır. 2009 yılına kadar sadece imalat sanayisinde faaliyet gösteren KOBİ'lere destek veren KOSGEB, 2009 yılında yapılan kanun değişikliğiyle ülkemizde imalat sanayi sektörü dışındaki sektörlerin ekonomik katma değerlerinin artması ve özellikle istihdam oluşturma anlamında küçümsenmeyecek rakamlara ulaşması üzerine, imalat sanayi dışındaki KOBİ'lerden gelen talepler üzerine hedef kitlesine hizmet ve ticaret sektörünü de katmıştır. Yapılan bu değişiklikle KOSGEB, geniş bir veri tabanına kavuşmuş olup böylelikle ülke ekonomisine can veren birçok KOBİ'nin gelişimine destek veren kamu kuruluşu haline almıştır (KOSGEB,2016a).

1.1.1 KOSGEB Vizyon ve Misyonu

Ülke ekonomisinde toplam girişim sayısının büyük bir bölümünü KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOBİ'lerin ekonomideki bu payını dikkate alan KOSGEB, oluşturduğu destek programlarıyla KOBİ'lerin rekabet gücünü ve sürdürülebilirlik oranını arttırmayı hedeflemiş olup günümüz Türkiye'sinin 2023 ve 2071 hedeflerine zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda KOSGEB'in Misyonu; "KOBİ ve girişimcilerin rekabet güçlerini geliştirecek destek ve hizmetler sunarak ekonomik ve sosyal kalkınmadaki paylarını arttırmaktır. "Vizyonu ise; "Küresel pazarda söz sahibi KOBİ'ler için güçlü ve öncü KOSGEB" şeklindedir (KOSGEB, 2016b).

1.1.2 KOSGEB'in Temel Değerleri

KOSGEB Başkanlığı tarafından KOBİ'lere daha iyi hizmet götürebilmek adına temel değerler başlığı altında bir takım temel ölçütler belirlenmiş olup, bu ölçütler ışığında ülkemizin kalkınmadaki büyük rolü üstlenmiş olan KOBİ'lere destek kaynaklarını daha etkin sunmak hedeflenmiştir. KOSGEB'in temel değerleri aşağıda sıralanmaktadır (KOSGEB, 2016b):

- ❖ Erişebilirlik
- ❖ Öncü ve Yönlendirici
- ❖ Hedef Kitle Odaklı
- ❖ Tarafsızlık
- ❖ Şeffaflık
- ❖ Etkinlik ve Verimlilik
- ❖ Hesap Verebilirlik
- ❖ Yenilikçi Yaklaşım
- ❖ İş Birliğine Açıklık
- ❖ Dinamizm

1.2 KOSGEB DESTEĞİ VE KOŞULLARI

KOSGEB Başkanlığı tarafından 2013 yılı sonu itibariyle 81 ilin tamamında KOSGEB müdürlükleri resmen açılmış olup KOBİ'lere, birebir yerinde destek verilmeye başlanmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen NACE kodu sınıflamasına uygun faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerce; KOSGEB desteklerinden yararlanabilmek için öncelikle KOSGEB'in resmi internet sitesinde yer alan KOBİ kayıt linkinden giriş yapılmaktadır. Buradan KOSGEB veri tabanına kayıt yapıp KOBİ bilgi beyannamesi ve KOBİ bilgi dokümanı doldurularak doküman ekinde belirtilen belgeler olan: işletmenin kayıtlı olduğu odadan alacağı sicil gazetesi, noterden alacağı imza beyannamesi ile birlikte bulunduğu ildeki en yakın KOSGEB müdürlüğüne başvuru yapılır. Başvurusu müdürlükçe uygun bulunan işletmenin KOSGEB veri tabanındaki kaydı onaylanarak destek başvurularına geçişi

sağlanır. KOSGEB veri tabanına kayıtlı işletmenin her yıl güncel evraklarla KOSGEB'deki kaydını yenilemesi gerekmektedir. Aşağıda KOSGEB destek programlarına kısaca yer verilmiştir (KOSGEB, 2016c).

1.2.1 Girişimcilik Destek Programı

Girişimcilik Destek Programı, girişimciliğin desteklenmesi, yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulması için başlatılan bir destek programıdır. Yenilikçi ve büyüme potansiyeli yüksek olan iş fikirleriyle, istihdamın ana faktörlerinden olan, katma değer oluşturan ve ülke ekonomisinin ilerleyişinde önemli bir yere sahip olan girişimciler; başarıya ulaştıktan sonra bu yolu izlemek isteyen girişimcilik ruhu yüksek binlerce girişimci adayını, teşvik eden baş aktörlerdir (Kalkınmada Anahtar Verimlilik, 2012).

1.2.1.1 Yeni Girişimci Desteği

Desteğin üst limiti 50.000 TL hibe ve 100.000 TL geri ödemeli faizsiz krediden oluşmaktadır. Programa, 32 saatlik KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi başarıyla tamamlayıp sertifika almaya hak kazanan girişimci adayları başvuruda bulunabilir. Tablo 1'de belirtildiği gibi destek oranı 1.,2.,3.,4. bölgelerde erkek girişimciler için % 60 olup; kadın, engelli, gazi ve şehit yakınları için % 80'dir. Yine 5.,6.,7. ve 8. bölgelerde erkek girişimciler için %70 olan destek oranı, kadın, engelli, gazi ve şehit yakınları için % 90'dır. 50.000 TL hibe desteğinin açılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Yeni Girişimci Desteği

DESTEK UNSURU		ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI(%) (1. ve 2.Bölge)	DESTEK ORANI(%) (3.,4.,5. ve 6. Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği	Geri Ödemesiz	2.000	-	
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği		18.000	60 Kadın Girişimci, Gazi, Birinci Derecede Şehit Yakını veya Engelli Girişimciye %80 uygulanır.	70 Kadın Girişimci, Gazi, Birinci Derecede Şehit Yakını veya Engelli Girişimciye %90 uygulanır.
İşletme Giderleri Desteği		30.000		
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı		50.000		
Sabit Yatırım Desteği	Geri Ödemeli	100.000		

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1231/girisimcilik-destek-programi>

Erişim Tarihi: 17.10.2016

İşletme kuruluş giderleri için 2000 TL, ofis ekipman, makine, teçhizat, yazılım giderleri için üst limit 18.000 TL, kira ve personel maaş giderleri için aylık 5.000 TL üst limit üzerinden maksimum 30.000 TL olup toplam destek 50.000 TL'dir. Destek süresi, işletmenin kuruluş tarihinden itibaren 2 yıl geçerlidir. Ayrıca işletme sahibi, makine teçhizat ve yazılım desteği için sabit yatırım desteği başlığı altında 100.000 TL üst limite kadar yukarıda belirtilen oranlarda geri ödemeli faizsiz krediden yararlanabilir. İlk 30 ayı ödemesiz olan kredinin 3'er aylık eşit taksitler olmak üzere toplam sekiz eşit taksitte geri ödemesi yapılır. Giderlerle ilgili katma değer vergisi işletme tarafından karşılanır(KOSGEB, 2016d).

1.2.2 Genel Destek Programı

KOSGEB tarafından oluşturulan bu programın amacı; KOBİ'lerin mevcut işletmelerinin ihtiyaçlarını anlatma noktasında bunu projeye ifade etmekte zorluklar yaşamaları durumunda, proje hazırlamadan toplam 470.000 TL tutarındaki KOSGEB desteklerinden faydalanmalarını sağlayarak, hem rekabet ortamında, hem ürünün

kalitesi anlamında hem de pazar payı ve müşteri memnuniyetini arttırmak için oluşturulan bir destek programıdır. Genel Destek Programı'nın alt başlıkları Tablo 2'de sunulmuştur (KOSGEB, 2016e).

Tablo 2: KOSGEB Genel Destekler Sınıflaması

	GENEL DESTEK PROGRAMI	Destek Üst Limiti (TL)	DESTEK ORANI %		
			1. Bölge	2, 3, 4. Bölgeler	5. ve 6. Bölgeler
1	Yurt İçi Fuar Desteği	45.000	%50	%60	%70
2	Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	20.000			
3	Tanıtım Desteği	25.000			
4	Eşleştirme Desteği	30.000			
5	Nitelikli Eleman Desteği	50.000			
6	Danışmanlık Desteği	22.500			
7	Eğitim Desteği	20.000			
8	Enerji Verimliliği Desteği	75.000			
9	Tasarım Desteği	22.500			
10	Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	30.000			
11	Belgelendirme Desteği	30.000			
12	Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	30.000			
13	Bağımsız Denetim Desteği	15.000			
14	Gönüllü Uzmanlık Desteği	15.000			
15	Lojistik Desteği	40.000			

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1230/genel-destek-programi> Erişim Tarihi 17.10.2016

1.2.2.1 Nitelikli Eleman Desteği

Nitelikli eleman desteği ile bir işletmenin, bünyesinde 4 yıllık ve/veya 2 yıllık yükseköğretim mezunu istihdam etmesi durumunda başvuru tarihi itibarıyla çalışmaya başlayan personelin asgari geçim indirimi hariç olmak kaydıyla net maaşının birinci bölgede %50'si, 2,3,4. bölgelerde %60'ı ve 5. ve 6. bölgelerde %70'i KOSGEB tarafından karşılanır. Her bir işletme maksimum aynı anda 2 personelden faydalanır. Aylık üst limit 2 yıllık meslek yükseköğretim mezunları için 1.500 (bin beş yüz) TL, 4 yıllık yükseköğretim veya fakülte mezunları için 2.000 (iki bin) TL, Yüksek Lisans ve

üzeri dereceden mezunlar için 2.500 (iki bin beş yüz) TL'dir. Ayrıca istihdam edilecek elemanın; şirket sözleşmesi ile şirketin yönetimi ve temsili için görevlendirilmiş kadın veya başvuru tarihi itibarıyla 30 (otuz) yaşından gün almamış genç personel olması halinde belirlenen aylık üst limit maaşa 1.000 (bin) TL ilave edilir. Toplam destek tutarı 50.000 TL'dir. (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.2 Tanıtım Desteği

Yurt içi marka tescil belgesine sahip işletmelerin; gerek işletmelerini gerekse ürünlerini ve/veya hizmetlerini tüm pazarlarda tanıtımları için gerçekleştirecekleri faaliyetlere destek verilir. Katalog desteği, web mobil tanıtım giderleri desteği ayrıca işletmenin yurt dışı marka tescil belgesine sahip olması durumunda yurt dışında yayınlanan veya dağıtılan basılı yayınlara reklam verme giderleri desteği verilir. Destek üst limiti 25.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.3 Belgelendirme Desteği

Bu destek türü KOBİ'lerin kurumsallaşma yolunda attıkları adımlardan biridir. KOBİ'nin ürününün kalitesini ve güvencesini arttırmaya dayalıdır. Bu manada işletmelerin; Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiş kurum/kuruluşlardan alacakları sistem belgeleri, ürün belgelerine destek verilir. Bunların en bilinenleri ISO9001, 14001, 18001, 22000 belgeleridir. Belge başına üst limit 2500 TL destek verilir. Destek oranı KOBİ'nin bulunduğu ilin kalkınmışlık derecesine göre %50 ile %70 arasında değişir. Belgenin TSE'den alınması durumunda ise destek oranı %100'dür. Desteğin toplam üst limiti 30.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.4 Test Analiz Kalibrasyon Desteği

İşletmelerin, ürün, malzeme, parça ve numuneler için kamu kurumları, üniversiteler veya akredite olmuş yurt içi ve yurt dışı laboratuvarlardan alacakları test, analiz, kontrol-muayene ve kalibrasyon hizmetleri için destek verilir. Destek üst limiti 30.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.5 Yurt İçi Fuar Desteği

Her yıl değişen takvimlere göre KOSGEB tarafından destek kapsamı içine alınan fuarlarda ürünlerinin tanıtımı için işletmelere stant ve fuar alanındaki genel başlıklı giderler için destek verilir. 50m² ye kadar stant alanına destek verilir. Ancak büyük alana ihtiyaç duyan işletmeler için KOSGEB Başkanlığı'nın oluru alınarak 100m²ye kadar stant alanı yükseltilebilir. Yurt içi uluslararası ihtisas fuarları için destek üst limiti m² başına 150 TL iken yurt içi ihtisas fuarları için ise destek m² başına 100 TL'dir. Toplam destek 45.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.6 Yurt Dışı İş Gezisi Desteği

İç pazarda yaşanan zorlu rekabet ortamları ve bunun beraberinde getirmiş olduğu dar boğazdan kurtulmanın çaresi dış pazara açılmaktan geçer. İşte tamda bu manada KOSGEB tarafından, işletmelerin uluslararası işbirliklerinin temin edilmesi veya artırılması ve yenilenme anlamında teknolojiyi yakalamaları için organize edilen Yurt Dışı İş Gezisi Programlarına yapılan katılıma destek verilir. Destek üst limiti her bir gezi için işletme başına en az 3.000 TL en fazla 5000 TL olmak üzere gezinin gerçekleştiği ülke seçimine göre değişim göstermektedir. Destek üst limiti 20.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.7 Bağımsız Denetim Desteği

KOBİ'lerin, bağımsız denetim kuruluşları ile bağımsız denetim yapan Yeminli Mali Müşavirlerden aldıkları bağımsız denetim hizmetleri için verilen bir destek türü olup, bu kuruluşların ve yeminli mali müşavirlerin; Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu olan KGK tarafından yetkilendirilmiş olması şartı aranır. Desteğin üst limiti 15.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.8 Eğitim Desteği

KOSGEB'e kayıtlı İşletmelerin; Genel Yönetim, Pazarlama Yönetimi, Üretim Yönetimi, İnsan Kaynakları Yönetimi, Mali İşler ve Finansman Yönetimi, Dış Ticaret ve Uluslararası Mevzuat, Bilgisayar ve Bilgi Teknolojileri, Enerji Teknolojileri, Yeni Teknik ve Teknolojiler, Yenilik, Mesleki ve Teknik Eğitim, CE İşareti, Ürün Belgelendirme ve Çevre konu başlıklarında genel katılıma açık veya işletme içi eğitim katılımlarına destek verilen program türüdür. Desteğin üst limiti 20.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.9 Danışmanlık Desteği

Küçük ve orta büyüklükte işletmelerin hibe destekli finansal kaynaklara ulaşmasında ve günümüzün kızışan rekabet ortamında gerek ürün anlayışında gerekse ticaret anlayışında farkındalığın ön planda olduğu bir şekilde bürünmeleri için; Proje Hazırlama, İş Planı Hazırlama, Yatırım, Pazarlama, Üretim, İnsan Kaynakları, Mali İşler ve Finans, Dış Ticaret, Bilgisayar ve Bilgi Teknolojileri, Enerji Teknolojileri, Yeni Teknik ve Teknolojiler, CE Kapsamındaki Ürün Tasarımı Belgelendirmesi ve CE Belgesine Uygun Üretim vb. birçok başlıkta alacakları danışmanlık hizmetlerine destek verilmesi amacıyla oluşturulan bir program türüdür. Destek üst limiti 22.500 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.10 Eşleştirme Desteği

İşletmelerden İhracat yapan veya yapma potansiyeli olanların başvurdukları Eşleştirme merkezlerinden alacağı; danışmanlık, organizasyon ve daimi sergi alanı hizmetlerine destek verilir. Desteğin üst limiti 30.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.11 Enerji Verimliliği Desteği

İşletmelerin işyerlerinde enerji alanında tasarruf sağlayıp maliyeti azaltmak amacıyla enerji verimliliği kapsamındaki iyileştirmeler için alacakları Ön ve Detaylı Etüt, Verimlilik Arttırıcı Proje (VAP) İçin Danışmanlık, Enerji Yöneticisi Eğitimi Hizmetleri ve Uygulama Giderlerine destek verilir. Destek üst limiti 75.000 TL'dir. KOBİ'lerin bu destekten yararlanması son 12 ay içindeki toplam enerji tüketiminin en az 20 Ton Eşdeğer Petrol (TEP) olmasına bağlıdır (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.12 Tasarım Desteği

İşletmelerin çeşitli dernekler olan; Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu Derneği (ETMK), Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği (GMK), Moda Tasarımcıları Derneği ve İç Mimarlar Odası üyeleri ayrıca üniversitelerden ürün tasarımına yönelik hizmet alımlarına destek verilir. Destek üst limiti 22.500 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.13 Sınai Mülkiyet Hakları Desteği

Özellikle markalaşma kapsamında işletmeler tarafından Türk Patent Enstitüsü (TPE) veya muadili yurt dışı kurum/kuruluşlardan; Patent Belgesi, Faydalı Model Belgesi, Endüstriyel Tasarım Tescili Belgesi, Entegre Devre Topografyaları Tescil Belgesi almak için başvuru yapılan kurum/kuruluşlara yapılan ödemelere ve ayrıca TPE'den alınan belgeler için patent vekili giderlerine de destek verilmekte olup desteğin üst limiti 30.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.14 Gönüllü Uzmanlık Desteği

İşletmelerin gelişiminde ve sürdürülebilirliğinde büyük önem arz eden üretim, yönetim, pazarlama, insan kaynakları ve finans alanlarındaki iyileştirmeler için KOSGEB Başkanlığınca başvurusu onaylanan Gönüllü Uzmanlardan hizmet almaları durumunda; uzmanlara ait konaklama ve ulaşım giderleri için destek verilir. Desteğin üst limiti 15.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.2.15 Lojistik Desteği

Lojistik desteği; işletmelerin uluslararası ticarete yönlendirilmesi için verilen bir destek türüdür. Destek üst limiti 40.000 TL'dir (KOSGEB, 2017a).

1.2.3 KOBİ Proje Destek Programı

KOBİ'lerde proje kültürünü oluşturmak, KOBİ'nin işyerinde üretim, yönetim ve organizasyon, pazarlama, dış ticaret, insan kaynakları, mali işler ve finans başlıklarında var olan sorunları yerinde ifade edebilmesi için proje yapabilme becerisi kazandırmak amacıyla oluşturulan bir destek programıdır. Bu destek programı ile KOBİ'lere 150.000 TL'ye kadar geri ödemesiz destek sağlanmaktadır (KOSGEB,2017b).

1.2.4 Kredi Faiz Desteği

KOBİ'lerin en önemli sorunlarından biri de, kredi ve finansmana ulaşmada karşılaşılan zorluklardır. Özellikle yeni kurulan KOBİ'ler işin henüz başında olduklarından bankalar tarafından soğuk karşılanırlar. Aynı durum yıllık net satışları ve kar marjları düşük olan KOBİ'ler içinde geçerlidir. Kredi başvurusu onaylanan KOBİ'lerde ise yüksek faiz ve KOBİ'ye uygun taksitlendirme seçeneklerinin sunulmaması da bir diğer sorundur. İşte tamda bu noktada KOSGEB; işletmelerin üretim, kalite ve standartlarını arttırmaları, finansman sorunlarının çözümü, istihdam oluşturmaları, uluslararası düzeyde rekabet edebilmelerini teminen; KOBİ Kredi Faiz Desteği Yönetmeliği çerçevesinde "Kredi Faiz Destek Programları" kapsamında

300.000 TL'ye kadar çeşitli kredi faiz destek programlarını dönemsel periyotlarda maksimum 48 aya kadar taksit imkânıyla anlaşma yapılan bankalar üzerinden KOBİ'lerin ihtiyacına sunmaktadır (KOSGEB,2017c).

1.2.5 İş Birliği Güç Birliği Destek Programı

KOBİ'lerin kümelenme mantığı güderek iş birliği güç birliği yapıp bir araya gelmelerini sağlayarak; ortak tedarik, ortak tasarım, ortak pazarlama, ortak laboratuvar, ortak imalat, ortak hizmet sunumu gibi konular ile Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji alanlarında hazırlayacakları ortak imalata yönelik projelerinin desteklenmesi için oluşturulan destek programıdır. Birleşme durumu esnek bırakılmış olup farklı seçenekler sunulmuştur. Öncelikle proje ortağı işletmeler mevcudiyetlerini koruyarak kurulacak işletici kuruluşa ortak olabilirler, proje ortağı işletmelerin bir kısmı ya da tamamı kendilerini feshederek kurulacak yeni işletici kuruluşa ortak olabilirler, proje ortağı işletmelerin bir kısmı kendilerini feshederek ortaklardan birinin bünyesinde birleşebilirler. En az 5 (beş) işletmenin bir araya gelmesi şartı aranır. Projenin, Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji alanlarında gerçekleştirilecek olması durumunda ise 3 (üç) işletmenin bir araya gelmesi yeterlidir (KOSGEB,2017d). Tablo 3'te belirtilen limitlerde 300.000 TL geri ödemesiz 700.000 TL sıfır faizli geri ödemeli olmak üzere toplamda 1.000.000 TL destek verilir. Projenin Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji olması durumunda 300.000 TL geri ödemesiz ve 1.200.000 TL sıfır faizli geri ödemeli destek verilir (KOSGEB,2017d).

Tablo 3: İş Birliği Güç Birliği Destek Programı

Program Süresi	6-24(+12 ay)
Destek Üst Limiti	1.000.000 TL 300.000 TL (Geri Ödemesiz), 700.000 TL (Geri Ödemeli) Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanlarındaki Ortak İmalata Yönelik Projeler İçin: 1.500.000 TL 300.000TL (Geri Ödemesiz), 1.200.000 TL (Geri Ödemeli)
Proje Destek Oranı	1.Bölgede %50 2., 3. ve 4. Bölgelerde %60 5. ve 6. Bölgelerde %70

Kaynak:<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1228/isbirligi-gucbirligi-destek-programi>

Erişim Tarihi 14.02.2017

1.2.6 ARGE İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Yerli üretim, dışa bağımlılığın azalmasında önemli bir yere sahiptir. Özellikle KOBİ'lerin teknolojiye dönük olarak ürün, ekipman, hizmet vb. durumlarla ilgili yeni fikir ve buluşlarla getirecekleri yeniliklerin, ayrıca girişimcilerin yeni fikir ve buluşlarını hayata geçirebilmeleri için KOSGEB tarafından ARGE ve İnovasyon Destek Programı hayata geçirilmiştir. Destek oranı ülke genelinde % 75'tir. Yenilikçi fikri olan girişimciler ile ürününde veya ürünü meydana getiren ekipmanlarda inovatif bir fikir ile değişime giden KOBİ'ler bu desteklerden yararlanabilirler. Projesi KOSGEB tarafından kabul gören KOBİ ve girişimciler, ilgili prototipi başarıya ulaştırmaları durumunda KOSGEB ARGE desteğiyle yola çıktıklarında bu kez KOSGEB ile seri üretime adım atarak, KOSGEB'in Endüstriyel Uygulama Destek Programından yararlanabilmektedir (KOSGEB,2017e). Destekleme detayları Tablo 4 ve Tablo 5'te belirtilmiştir. Tablo 4'te ücretsiz işlik bedeli, 24.000 TL ile 30.000 TL üst limitlerde değişen kira desteği, 150.000 TL personel maaş desteği, makine teçhizat, yazılım, donanım vb. giderler için 150.000 TL hibe ve 300.000 TL'ye kadar faizsiz kredi desteği, projenin geliştirilmesi için 100.000 TL ye kadar destek ve 20.000 TL'ye kadar başlangıç sermaye desteği verilmektedir (KOSGEB,2017e).

Tablo 4: ARGE ve İnovasyon Destek Programı

ARGE ve İnovasyon programı	Destek Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)
İşlik Desteği	İşliklerden Bedel Alınmaz	
Kira Desteği	30.000 (Teknopark İçi) 24.000 (Teknopark Dışı)	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Hammadde, Yazılım ve Hizmet Alımı Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	300.000	75
Personel Gideri Desteği	150.000	75
Başlangıç Sermayesi Desteği	20.000	100
Proje Geliştirme Desteği	Proje Danışmanlık Desteği	25.000
	Eğitim Desteği	10.000
	Sınai ve Fikri Mülkiyet Hakları Desteği	20.000
	Proje Tanıtım Desteği	5.000
	Yurtiçi-Yurtdışı Kongre/Konferans/Fuar Ziyareti/Teknolojik İşbirliği Ziyareti Desteği	15.000
	Test,Analiz, Belgelendirme Desteği	25.000

Kaynak:<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1229/arge-inovasyon-ve-endustriyel-uygulama-destek-programi> Erişim Tarihi 14.02.2017

Tablo 5'e bakıldığında Endüstriyel Uygulama Destek Programına geçişte ise 18.000 TL kira desteği, makine teçhizat yazılım donanım vb. için 150.000 TL hibe ve 500.000 TL faizsiz kredi desteği verilmektedir. Bunun için ARGE projesi kapsamında prototip çalışması başarılı bulunanlar, doktora çalışması yapma aşamasında oluşan projeler ve patent ile koruma altına alınmış olup prototipi tamamlanmış projeler üzerinden desteğe başvurulabilir

Tablo 5: Endüstriyel Uygulama Destek Programı

Endüstriyel Uygulama Programı	Destek Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)
Kira Desteği	18.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği	150.000	75
Makine-Teçhizat, Donanım, Sarf Malzemesi, Yazılım ve Tasarım Giderleri Desteği (Geri Ödemeli)	500.000	75
Personel Gideri Desteği	150.000	75

Kaynak:<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1229/arge-inovasyon-ve-endustriyel-uygulama-destek-programi> Erişim Tarihi 14.02.2017

1.2.7 KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı

Ülkemizin 2023 yılı hedeflerine ulaşmasında, % 99,75'lik dilime sahip KOBİ'lerin büyük rolü olacaktır. KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı işte tamda bu noktadan yola çıkarak tasarlanmış bir destek programı olup, KOBİ'lerin gelişimine ve ekonomideki etkinliklerine ivme kazandırmaya yöneliktir. Her yılın belirli dönemlerinde kararlaştırılan konu başlıklarında KOBİ'lere yönelik olarak Proje teklif çağrısı şeklinde başlatılmaktadır. Tablo 6'ya göre proje süresi en az 6 ay ve en fazla 36 ay olup geri ödemesiz üst limit 300.000 TL ve geri ödemeli üst limit sıfır faizli 700.000 TL'ye kadar destek verilmektedir. Ayrıca destek oranı 1. ve 2. bölgelerde % 60 olup geri kalan bölgelerde % 80'dir (KOSGEB, 2017f).

Tablo 6: KOBİGEL KOBİ Gelişim Destek Programı

Proje Süresi	En az 6 En Fazla 36 AY (+6) Ay
Destek Üst Limiti	Geri Ödemesiz Destek - En fazla 300.000 TL Geri Ödemeli Destek – En fazla 700.000 TL
Proje Destek Oranı	1. ve 2. Bölgelerde en fazla %60 3.,4.,5. ve 6. Bölgelerde en fazla %80

Kaynak:<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/3288/kobigel-kobi-gelisim-destek-programi>

Erişim Tarihi 15.02.2017

1.2.8 Teknopazar Teknolojik Ürün Tanıtım ve Pazarlama Destek Programı

Devletin sunmuş olduğu kamu destekleriyle ARGE, yenilik veya tasarım projesini başarıyla sonuca ulaştıran ve neticesinde prototipi veya teknolojik ürünü ortaya çıkaran işletmeler ile almış olduğu patent belgesi sayesinde ürün veya prototipini koruma altına alan işletmeleri kapsayan destek türüdür. Ayrıca kullanım hakkını aralarında yapılan sözleşme ile sahibinden devralan işletmeler de başvuruda bulunabilir. Toplam destek tutarı 150.000 TL olup bunun 100.000 TL'si yurt dışı tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine, 50.000 TL ise yurt içi tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine verilir. Destek oranı ülke genelinde % 100'dür (KOSGEB,2017g).

1.2.9 Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı

Büyüme yolunda gelişim gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin Borsa İstanbul gelişen işletmeler piyasasında işlem görmesini ve sermaye piyasalarından fon temin edilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan bir destek programıdır. KOBİ'lerin paylarının Gelişen İşletme Piyasasında (GİP) halka arz edilmesi aşamasında sırasıyla: Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli, Bağımsız denetim hizmeti bedeli, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurul kaydına alma ücreti, Borsa İstanbul (BİST) Listesine kabul ücreti, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafı, Aracı kuruluşa ödenecek aracılık komisyonu giderleri için KOSGEB tarafından KOBİ'ye geri ödemesiz destek sağlanır (KOSGEB, 2017h).

Destek tutarı ve oranları Tablo 7'de gösterilmiştir. Buna göre BİST kayıt ve kabul işlemleri için % 100 destekli 10.000 TL'ye kadar, aracılık komisyonu için 10.000 TL'ye kadar, bağımsız denetim hizmeti için 20.000 TL'ye kadar ve son olarak 2 yıla kadar piyasa danışmanına verilecek hizmet bedeli için üst limit 60.000 TL'ye kadar destek verilmektedir.

Tablo 7: Gelişen İşletmeler Piyasası Desteği

Destek Unsurları	Destek Ödemesi Üst Limiti (TL)	Destek Oranı (%)
Piyasa Danışmanı Danışmanlık Hizmet Bedeli (Azami 2 yıl)	60.000	75
Bağımsız Denetim Hizmeti Bedeli	20.000	75
SPK Kurul Kaydına Alma Ücreti	10.000	100
Borsa İstanbul (BIST) Listesine Kabul Ücreti		
Merkezi Kayıt Kuruluşu Masrafı		
Aracı Kuruluşa Ödenecek Aracılık Komisyonu	10.000	75

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1232/gelisen-isletmeler-piyasasi-kobi-destek-programi> Erişim Tarihi 17.02.2017

1.2.10 Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı

ARGE ve inovasyon sonucu oluşan ürünlerin uluslararası pazarlarda hak ettiği yeri alması, bu tür KOBİ'lerin ihracatlarında artış yaşanmasının sağlanması ayrıca teknolojisi yoğun diyebileceğimiz yeni kurulmuş işletmelerin, ülkemizde faaliyet gösteren İŞGEM'lere benzer özelliğe sahip kuluçka diye adlandırdığımız uluslararası merkezleri kurarak işletmelerin bu merkezlerde verilecek hızlandırma programlarından yararlanmalarını sağlamaktır. Kuluçka merkezlerinin kurulması için üniversiteler ile üniversitelerin bu amaçla kurulmuş iştirakleri ve teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri tarafından veya tamamının oluşturacağı şirketler birliği tarafından başvuru yapılması gerekmektedir. Uluslararası Hızlandırıcı Programından KOSGEB'e kayıtlı KOBİ'ler faydalanabilir. Destek oranı % 80 olup destek üst limiti 60.000 Amerikan Dolarıdır (KOSGEB, 2017).

1.2.11 Tematik Proje Destek Programı

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin kendilerini geliştirmeleri ve Meslek kuruluşları tarafından KOBİ'lere dönük geliştirilen projelerden başarılı bulunanların hayata geçirilmesi için var olan bir destek programıdır. Projelerin tamamında ana yararlanıcı KOBİ'ler olmalıdır. Destek programı iki ana başlığa ayrılmıştır. Çağrı Esaslı Tematik Program ve Meslek Kuruluşu Proje Destek Programıdır. Çağrı Esaslı Tematik Proje Programının üst limiti, oranları ve süresi, KOSGEB İcra Komitesi tarafından belirlenir. Meslek Kuruluşu Proje Destek Programlarında ise proje süresi 24 ay olup 12 aya kadar arttırılabilir (KOSGEB, 2017).

Destek türü ve üst limitleri Tablo 8'de belirtilmiştir. Buna göre destek oranı 1 ve 2. bölgelerde % 50, diğerlerinde % 60'tır. Geri Ödemesiz olan desteğin üst limiti 150.000 TL'dir.

Tablo 8: Tematik Proje Destek Programı

	Çağrı Esaslı Tematik Program	Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı
Başvuru Yapabilecekler	KOBİ'ler ve Meslek Kuruluşları	Meslek Kuruluşları
Program Süresi	Proje Teklif Çağrısında Belirlenir	36 Ay
Proje Süresi		24 Ay (+12 Ay)
Destek Oranı		1.ve 2. Bölgelerde %50 3.,4.,5. ve 6.Bölgelerde %60
Destek Türü		Geri Ödemesiz
Destek Üst Limiti		150.000 TL

Kaynak:<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1227/tematik-proje-destek-programi> Erişim Tarihi 09.03.2017

1.2.12 Laboratuvar Hizmetleri

KOSGEB tarafından KOBİ'lerin rekabet gücünü arttırmak, ürün kalitesini yükseltmek, ürünün istenilen standartlara ulaşmasıyla müşteri memnuniyetini sağlamak ve böylelikle işletmenin pazar payını arttırmak amacıyla; Bursa Müdürlüğünde 2 olmak üzere toplam 12 adet laboratuvarla KOBİ'lere hizmet verilmektedir. Piyasada yer alan aynı standartlara sahip diğer laboratuvarlardan farkı ücret politikasının düşük tutulmasıdır. Bu durum KOBİ'lere rahat nefes aldırılmaktadır. KOBİ'lere hizmet veren laboratuvarların yer aldığı iller ve bünyesinde buldukları KOSGEB Müdürlükleri Tablo 9'da belirtilmiştir (KOSGEB, 2017j).

Tablo 9: Laboratuvar Destekli KOSGEB Müdürlükleri

	BİRİMİ	ADRESİ
1	ADANA MÜDÜRLÜĞÜ	Yeşiloba Mahallesi Sanayi Sitesi 46035 Sokak 34.Blok No:25 A/B P.K.:01100 Seyhan/ADANA
2	ANKARA OSTİM MÜDÜRLÜĞÜ	Cevat Dündar Cad. No:156 P.K:06370 Ostim/ANKARA
3	ANKARA SİNCAN MÜDÜRLÜĞÜ	1. Organize Sanayi Bölgesi Dökümcüler Sitesi No:203 06935 Sincan/ANKARA
4	BURSA MÜDÜRLÜĞÜ (2 ADET)	Üçevler Mah 2. Sk. No 12 KOSGEB Binası 16120 Nilüfer/BURSA
5	ESKİŞEHİR MÜDÜRLÜĞÜ	Akarbaşı Mahallesi Model Sokak No:3 Oduņpazarı/ESKİŞEHİR
6	GAZİANTEP MÜDÜRLÜĞÜ	KÜSGET Sanayi Sitesi Anafartalar Bulvarı No:16-18 27110 Şehitkamil/GAZİANTEP
7	İSTANBUL ANADOLU YAKASI MÜDÜRLÜĞÜ	İMES Sanayi Sitesi 308.Sok. C Blok No:46 P.K.:81230 Y.Dudullu/İSTANBUL Telefon: 0216 528 21 33
8	İSTANBUL İKİTELLİ MÜDÜRLÜĞÜ	İkitelli Organize Sanayi Bölgesi ESKOOP Sanayi Sitesi P.K.:34306 İkitelli/İSTANBUL
9	İZMİR KUZEY MÜDÜRLÜĞÜ	Atatürk OSB 10013 Sokak P.K:35477 Çiğli/İZMİR
10	KONYA MÜDÜRLÜĞÜ	Fevzi Çakmak Mah. Büsan San. Sit. KOSGEB Cad. No:53 42050 Karatay/KONYA
11	SAMSUN MÜDÜRLÜĞÜ	Organize Sanayi Bölgesi Sosyal Tesis Alanı P.K.29 P.K.:55300 Kutlukent/SAMSUN

Kaynak: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1234/kosgeb-laboratuvar-hizmetleri> Erişim

Tarihi 09.03.2017

1.3 KOBİ TANIMININ GEREKLİLİĞİ

Açılımı Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler. Her ne kadar başlangıcı küçük olsa da KOBİ kelimesi, ülkemizde olduğu gibi dünyadaki birçok ülkede büyük öneme sahiptir. Deyim yerindeyse KOBİ'ler ülkenin adeta lokomotifi konumundadırlar.

KOBİ'ler, esnek ve dinamik bünyeleri ile ekonomik canlanma, yapısal değişim ve yeni teknolojilere uyum sağlama konusunda önemli bir ekonomik birim olarak ortaya çıkarken aynı zamanda yoksulluğu, bölgeler arası kalkınmışlık farkını ve sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliği azaltacak sosyal bir araç niteliğindedir. KOBİ'lerin tanımlanması ve büyüklük kriterlerinin belirlenmesi tartışmalı bir konudur. Büyüklük ölçüsü olarak hangi kriterlerin alınacağı ve bunların miktarı konusunda ülkemizde çeşitli görüşler bulunmaktadır (Dinçer, 1992: 314; Dinçer, 1996: 265).

Günümüzde, küçük işletmeler denilince, eskiden olduğu gibi başarısız olduğu için büyüyememiş, küçük ölçeklerde kalmış işletmeler kastedilmemektedir. Tam tersine küçük işletmeler dinamik, yenilikçi, fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmelerdir (Erkan, 1990: 23).

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerle ilgili tanımlamalarda çeşitli belirleyiciler ortaya konmuştur. Bunların arasından en önemli başlıklar şunlardır (Çetin, 1996: 35):

- Zaman,
- Ekonomik düzey,
- Sanayileşme düzeyi,
- Kullanılan teknoloji,
- Pazarın büyüklüğü,
- Faaliyette bulunulan iş kolu,
- Kullanılan üretim tekniği,
- Üretilen malın özellikleri,
- İş gören sayısı,
- Kuruluş ve araştırmalar

1.4 TÜRKiYE'DE KOBİ TANIMI

Türkiye’de ilk KOBİ tanımı 8 Ocak 1995 tarihli 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 1’inci maddesi gereğince, Avrupa Birliği KOBİ tanımıyla uyumlu olacak şekilde mevzuat düzenlemesi yapılarak “KOBİ’lerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında ilk olarak 2005 yılında yayınlanmış olup 2006 yılından günümüze kadar KOBİ’lere destek veren kurum ve kuruluşlarca kullanılmaktadır. İlgili yönetmelik gereğince bir işletmenin KOBİ tanımına girmesi için yıllık çalışan sayısı 250 kişiden az ve yıllık net satış hasılatının veya mali bilançosu toplamının 25 milyon TL’den az olması gerekmektedir (KOSGEB, 2017k, KOBİ Stratejisi ve Eylem planı 2015-2018).

Son yıllarda yaşanan ekonomik gelişmeler işletmelerin iş hacimlerinin genişlemesini, ciro ve bilanço değerlerinin artmasını beraberinde getirmiştir. Bu yönde gelen talepler üzerine KOBİ tanımıyla ilgili yönetmelikte değişiklik yapılması ihtiyacı doğmuştur. Tüm bu ihtiyaçların sonucu olarak Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından KOSGEB’in koordinasyonunda diğer kurum ve kuruluşların katkılarıyla yapılan çalışmalar sonucu KOBİ’lerin tanımında 04.11.2012 tarih ve 790 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ tanımı revize edilmiştir. Yayımlanan yeni yönetmeliğe göre, KOBİ tanımının kriterlerinden “Yıllık net satış hasılatı” ve “Mali bilanço” üst limiti 25 milyon TL’den 40 milyon TL’ye yükseltilirken, yıllık çalışan personel sayısı 250’nin altı olarak korundu. Yapılan düzenleme ile mikro, küçük ve orta büyüklükteki ekonomik birim ve girişimlerin tanımları yeniden belirlendi. Tablo 10’da sınıflama detaylı incelenmiş olup buna göre;

- **Mikro İşletmeler:** 1 ile 9 arası yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı veya mali bilançodan herhangi biri 1 Milyon TL’yi aşmayan işletmeler, mikro işletme olarak adlandırılır. Bu tanımda herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.
- **Küçük İşletmeler:** 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık satış hâsılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 8 milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler

küçük işletme olarak adlandırılmaktadır. **Yeni düzenleme ile net satış hasılatı veya mali bilanço maksimum 5 milyon TL yerine maksimum 8 milyon TL'ye çıkarılmıştır.**

- **Orta Büyüklükteki İşletmeler:** 250 çalışandan az istihdam rakamı ve yıllık satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 25 milyon TL'yi aşmayan işletmeler, orta büyüklükte işletme olarak adlandırılmaktadır. **Yeni düzenleme ile net satış hasılatı veya mali bilanço maksimum 25 milyon TL yerine maksimum 40 milyon TL'ye çıkarılmıştır.**

Tablo 10: KOBİ Sınıflaması

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 1 Milyon TL	≤ 8 Milyon TL	≤ 40 Milyon TL

Kaynak:<http://www.kobi.org.tr/index.php/haberler/kob-haberler/239-kob-tanm-deiti> Erişim Tarihi 04.11.2016

1.4.1 Türkiye'de KOBİ Politikası

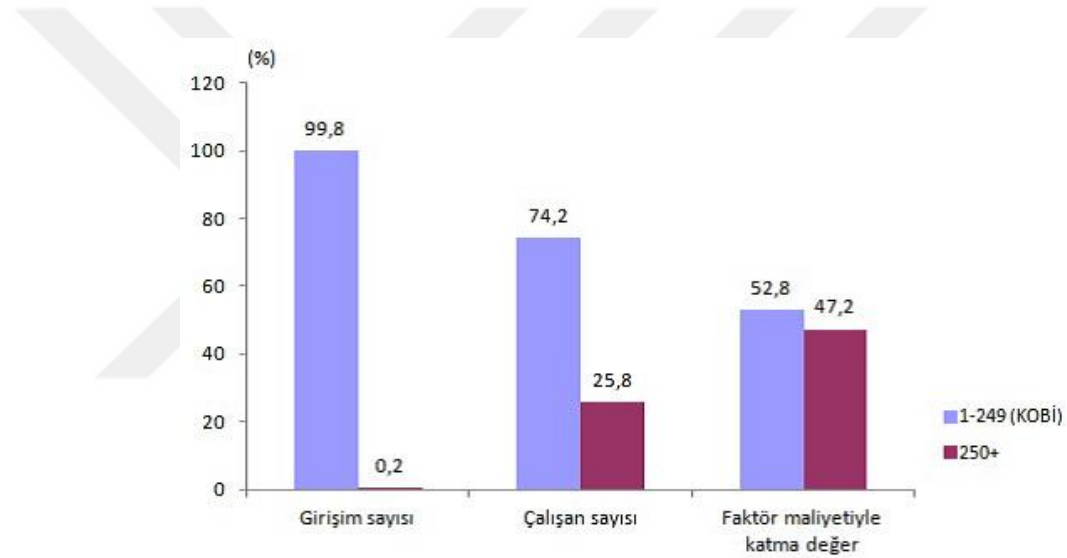
KOBİ'ler, çalışma yöntemlerindeki esneklik sayesinde değişen piyasa koşulları ve teknolojik gelişmelere hızla uyum sağlayabilmektedir. Bürokratik olmayan; yalın ve yeniliklere açık yönetim tarzı, KOBİ'lere süratli karar alma ve uygulama avantajı sağlamaktadır. KOBİ'ler butik üretim sayesinde ürün farklılaşması sağlamakta ve büyük işletmelere ara malı temin ederek tedarik zincirini tamamlamaktadır. KOBİ'lerin bu özelliklerinden dolayı KOBİ'ler günümüzde, büyümediği için küçük kalmış işletmeler olarak değil, ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak değerlendirilmekte ve ülkelerin gelişme stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır (KOSGEB, 2017) KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2011-2013).

Rekabet gücü arttıkça rekabet gücünü tetikleyen; teknolojiden yararlanma, personel eğitimi, altyapının iyileştirilmesi, işgücü piyasası, kamuda şeffaflık gibi başlıkların daha çok rekabetçi hale getirilmesi gerekmektedir. Dolar ve Euro'da yaşanan dalgalanmaların KOBİ'lere etkisi, akabinde yaşanan petrol fiyatları ve faiz oranları, ekonomi için özellikle de KOBİ'ler için sorunlar doğurmaktadır. Rekabetçiliğin artırılmasında inovatif yaklaşımlar, işletmeyi teknolojiyle bütünleştirmede adımlar atmak, pazar payının arttırılmasında izlenecek yöntemler, yönetim ve organizasyon arasındaki uyum gibi başlıklar önemli rol oynamaktadır. Türkiye'nin KOBİ politikasını çizen en önemli faktör 10. Kalkınma Planı olmuştur. Bu planla girişimcilik ve KOBİ'ler için hedef "KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması, ekonomik büyümeye katkılarının yükseltilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, öncelikle hızlı büyüyen veya büyüme potansiyeline sahip girişimler ile ürün, hizmet ve iş modeli açısından yenilikçi KOBİ'lerin desteklenmesinin esas olduğu ifade edilmiştir. KOBİ'lerin oluşması, gelişmesi ve ayakta kalması için bir çok ülkede farklı politikalar uygulanarak, KOBİ'lere destek ve hizmetler sunulmakta ve onların rekabet güçlerini arttıracak uygun faaliyetler kurgulanmaktadır. Türkiye'de KOBİ politikasını tanımlayan temel doküman ise kısa adı KSEP olan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'dır. KSEP'in temel hazırlanma gerekçesi, KOBİ'lerle ilgili politikaların uygulanmasında ulusal düzeyde eşgüdümü sağlamaktır. KSEP 2015-2018'in hazırlanmasında referans alınan diğer makro stratejik dokümanlar ise Orta Vadeli Programlar, Yıllık Programlar ve Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi'dir (Kalkınma Bakanlığı, 2017, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2015-2018).

KOBİ'ler rekabet edebilme konusunda birçok önemli sorunla karşı karşıya kalmıştır. İşletmenin organizasyon yapısı ele alındığında işyeri patronunun, yönetici dahil tüm personelin genel eğitim düzeyleri göz önünde bulundurularak, yönetim becerisi, finans yönetimi, yerinde karar alabilme becerisi, çağdaş pazarlama teknikleri, iletişim, inovatif yaklaşım, danışmanlık hizmetlerinden yararlanma gibi konularda var olan sorun ve eksiklikleri KOBİ'ler ele alarak bunların çözümü noktasında yol arayışlarına girmelidirler. Bu anlamda devletin özellikle kayıt dışılıkla mücadelede önemli rol üstlenmesi gerekmektedir. Ayrıca yüksek vergi yükü ve sigorta primleri

giderleriyle ilgili KOBİ'ler lehine alınacak tedbirler, rekabetçi ve istikrarlı hale gelmede katkı sunarak daha etkin bir işgücü piyasasının oluşumu sağlanmış olacaktır (ABİGEM, Türkiye'de KOBİ Görünümü, 2010).

Şekil 1'de KOBİ'ler, toplam girişimin % 99,8 ini, istihdamın % 74,2'sini ve faktör maliyetiyle katma değer % 52,8 ini oluşturarak 2013 yılı verilerine göre bir kez daha ülke ekonomisinde nasıl bir yere sahip olduklarını gözler önüne sermişlerdir. Yine TÜİK'in verilerine göre sanayi ve hizmet sektörlerinde 2013 yılında 2.695.131 girişim faaliyet göstermiştir.

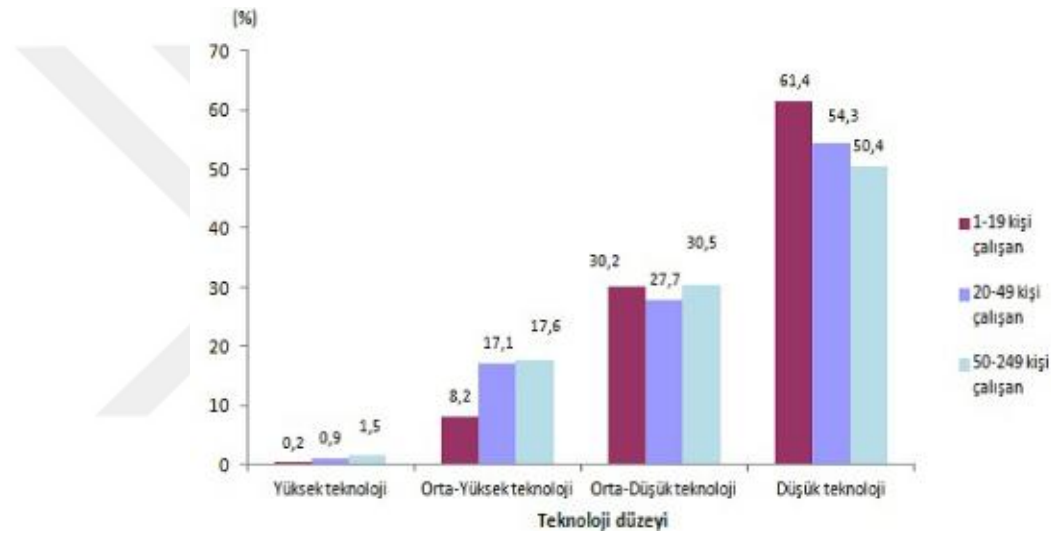
Şekil 1: Türkiye Geneli KOBİ'ler İçin Temel Göstergeler 2013

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864> Erişim Tarihi 04.11.2016

KOBİ'ler 2013 yılında en çok ticaret sektöründe faaliyet gösterdi. Ekonomik faaliyetlerin istatistikî sınıflaması olan NACE Rev.2'ye göre; KOBİ'lerin % 39,9'u Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı, % 15,7'si Ulaştırma ve depolama, % 12,6'sı İmalat sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. 2013 yılında ticaret sektöründe istihdam noktasında en büyük payı KOBİ'ler almıştır. Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı faaliyetindeki KOBİ'lerde istihdam payı % 28,3, maaş ve ücret payı % 23,9, ciro payı % 50,9, faktör maliyetiyle katma değer payı % 27, maddi mallara ilişkin brüt yatırım payı ise % 19 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayindeki KOBİ'ler düşük teknoloji ile çalışmıştır. Küçük ve orta büyüklükteki imalat sanayi girişimlerinin

% 60,8'i düşük teknoloji ile çalışırken, bu girişimler istihdamın % 55,1'ini, faktör maliyetiyle katma değer % 43,6'sını oluşturmuştur. Şekil 2'de görüldüğü üzere 1 ile 19 arası çalışanın yer aldığı girişimlerin % 61,4'ü düşük teknoloji, % 30,2'si orta-düşük teknoloji, % 8,2'si orta-yüksek teknoloji ile çalışmıştır. 20 ile 49 arası çalışanın yer aldığı girişimlerin % 54,3'ü düşük teknoloji, % 27,7'si orta-düşük teknoloji, % 17,1 ise orta-yüksek teknoloji ile çalışmıştır. 50-249 kişi çalışan girişimlerde bu oran sırasıyla % 50,4, % 30,5, % 17,6 olmuştur.

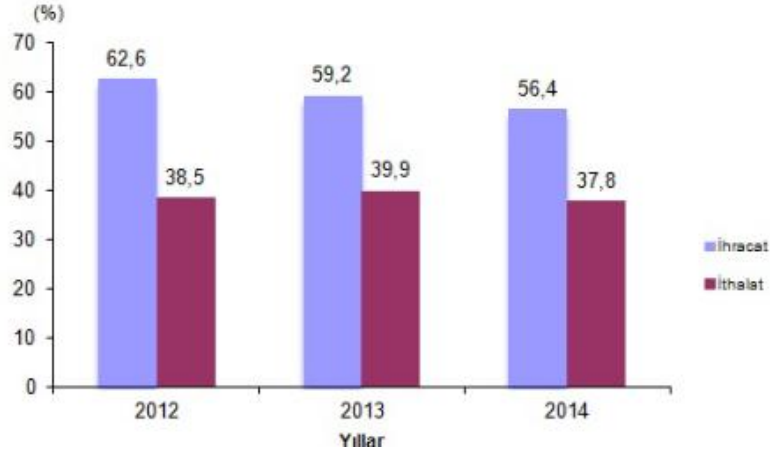
Sonuç olarak elde edilen oranlardan anlaşılacağı üzere düşük teknoloji ile çalışan girişimler toplam istihdamın yarısını elinde bulundurmaktadır.

Şekil 2: Büyüklük Grubu ve Teknoloji Düzeyine Göre İmalat Sanayi'nde KOBİ'ler 2013

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864> Erişim Tarihi 04.11.2016

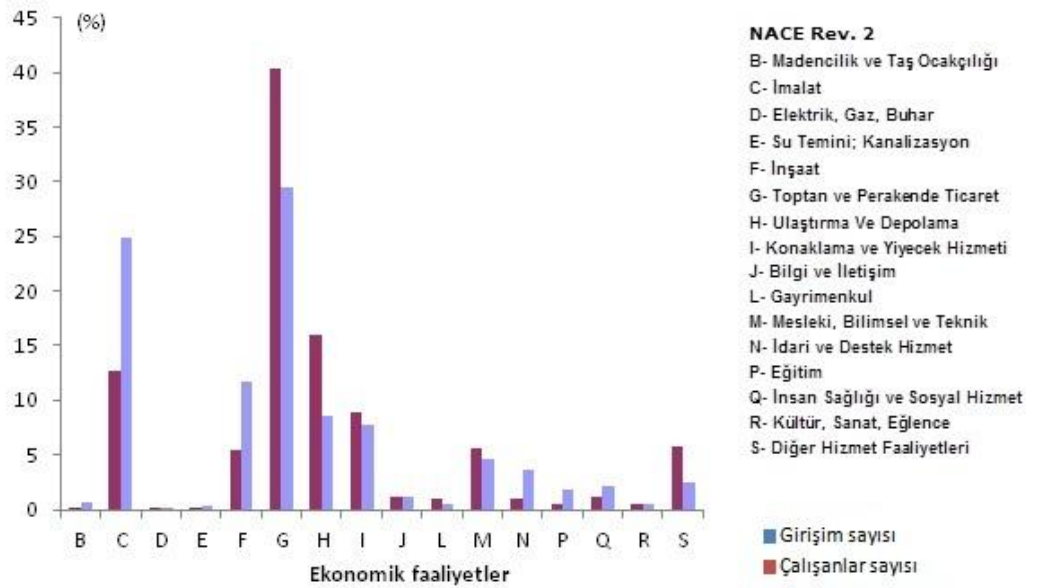
Şekil 3'te KOBİ'lerin 2012 yılından 2014 yılına doğru ihracat rakamlarında düşüş yaşanmıştır. İthalat rakamları ise adeta yerinde kalmış ve +1,-1 bandında gidip gelmiştir. 2014 yılında ihracatın % 56,4'ünü gerçekleştiren KOBİ'lerin aynı yıl ithalattaki payları % 37,8 olmuştur. Türkiye dünyanın on altıncı, Avrupa'nın ise altıncı büyük ekonomisidir. 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girmeyi hedeflemektedir. İhracatın büyük bölümü sanayi ürünlerinden oluşmaktadır. 170 ülkeye 7 binin üzerinde ürün ihraç eden Türkiye'de KOBİ'lerin rolü her zaman ki gibi büyük olmuştur.

Şekil 3: KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı (2012-2014)

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864> Erişim Tarihi 04.11.2016

TÜİK verilerine göre KOBİ'lerin bulunduğu sektörler ile girişim sayıları ve çalıştırdıkları personel sayıları oranlandığında Şekil 4'te yer alan verilere ulaşılmıştır. Buna göre toptan ve perakende ticaret sektöründe çalışan sayısının yapılan girişim sayısına oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Dikkat çeken bir diğer husus ise imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerde yapılan girişim sayısının çalışan sayısının iki katına yakın olmasıdır.

Şekil 4: Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı ve İstihdamın Dağılımı, 2011

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1588> Erişim Tarihi 04.11.2016

1.5 AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ TANIM

Bu başlıkta Avrupa Birliği (AB)'nin KOBİ tanımı hakkında bilgilere ve bunu takip eden AB ülkeleri olan Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'daki KOBİ tanımlamalarına yer verilmiştir.

1.5.1 Avrupa Birliği

1996 yılında Avrupa Birliği üye ülkelerinin aldıkları ortak kararlarla yeni bir KOBİ tanımı ortaya konmuştur. Bunun sonucunda AB komisyon görüşmelerinde, geleneksel ve yeni ölçüler baz alınmıştır. Avrupa Komisyonu tavsiyesini, o yıllardan bu zamana gerçekleşen ekonomik gelişmeleri dikkate alarak, günümüz şartlarına uygun bir şekilde 2003 yılında revize etmiştir (European Commission, 2012).

Elde edilen KOBİ tanımı ve sınıflaması Tablo 11'de incelenmiştir. 250 den az çalışanı olan yıllık satışı 50 milyon Euro'yu veya yıllık bilançosu 43 milyon Euro'yu geçmeyen işletmeler KOBİ olarak kabul edilmiştir. Bunlardan çalışan sayısı 50 den az ve yıllık net satışı 10 milyon Euro'yu geçemeyen işletmeler küçük işletme olarak adlandırılırken, yıllık çalışan sayısı 10 kişiden az ve yıllık net satışı 2 milyon Euro'yu geçemeyen işletmeler ise mikro işletmeler olarak adlandırılmıştır.

Tablo 11: Avrupa Birliği KOBİ Tanımı

Tanım Kriterleri	Mikro	Küçük	Orta Ölçekli
Çalışan Sayısı	<10	<50	<250
Yıllık Net Satış Hasılatı	≤ 2 Milyon Euro	≤ 10 Milyon Euro	≤ 50 Milyon Euro
Yıllık Bilançosu	≤ 2 Milyon Euro	≤ 10 Milyon Euro	≤ 43 Milyon Euro

Kaynak: European Commission, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures/analysis/sme-definition/index_en.htm Erişim Tarihi 04.11.2016

1.5.1.1 Avrupa Birliğinde KOBİ Politikaları

Avrupa Birliği'ne göre KOBİ'ler büyük öneme sahiptirler. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lerin sayıları, oluşturdukları katma değer ve sağladıkları istihdam göz önünde bulundurulduğunda Avrupa Birliği tarafından, bu denli işletmelere dönük özel politikalar geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Hazırlanan 'Avrupa 2020 Stratejik Planı'nda da KOBİ'lere büyük önem verilmiştir. Bu bağlamda Avrupa Birliği; KOBİ'lerin büyümesini, girişimciliğin yaygınlaşmasını, küçük ölçekli işletmelere elverişli ortamların sunulmasını ve KOBİ'lerin rekabet edebilirliğinin artırılmasını hedeflemiştir. Bunun için de Avrupa Birliği 'Küçük İşletmeler Yasası' (Small Business Act for Europe – SBA) kabul edilmiştir. Tam bir yasa olmasa bile üye ülkelerin politik anlamda onayladığı bir mevzuat niteliği taşımaktadır. Küçük İşletmeler yasası şu hususları kapsamaktadır: Kurallar koyulmadan önce küçük olanı düşünme ilkesine göre hareket edilmelidir. Bu ilke doğrultusunda hem Avrupa Birliği düzeyinde hem de ulusal düzeyde her türlü kanun ve mevzuat düzenlemeleri yapılırken, bunların küçük işletmeler üzerinde bırakacağı etkiler dikkate alınmalıdır. Yapılacak olan bu etki analizine KOBİ testi denilmektedir. Bu testin sonucunda yapılan düzenlemelerin KOBİ'ler üzerinde olumsuz etki bıraktığının tespit edilmesi durumunda, bu olumsuzluğun giderilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu önlemler; KOBİ'lerin kapsam dışı bırakılması, geçiş dönemi düzenlemeleri ve bazı istisnalar şeklinde sıralanabilir. Yapılacak olan tüm bu düzenlemelerde KOBİ'lere bürokrasi açısından ilave yük getirilmemesine özen gösterilmelidir. KOBİ'lerin geliştirilebildiği ve girişimciliğin mükafatlandırıldığı bir iş ortamı Avrupa Birliği ve üye ülkeleri tarafından oluşturulmalıdır. Bu bağlamda Avrupa Birliğinde fertler, girişimciliğe teşvik edilmeli ve kendi işlerinin patronu olma noktasında cesaretlendirilmelidirler. Bunun yanında eğitim ve öğretimin tüm aşamalarında girişimcilik konusu müfredatta yerini almalıdır. KOBİ'lerin finansmana erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Bankalar tarafından işe yeni başlayan KOBİ'lere soğuk bakıldığından KOBİ'lerin; risk sermayesi, mikro krediler ve borç ile özsermayenin karışımı olan hibrid finansman yöntemlerinden rahatça faydalanmaları sağlanmalıdır. Bununla birlikte KOBİ'lere yapılacak ödemelerin hızlandırılması için tedbirler alınmalıdır (Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü, KOBİ Destekleri Ülke İncelemeleri, 2014).

1.5.2 Almanya

Almanya'da KOBİ dediğimiz Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmelerin belirlenmesinde kullanılan bazı nitel ölçüler şunlardır (Müftüoğlu, 1991: 109):

- a) Girişimcinin işletmesiyle özdeşleşmesi
- b) İşletmenin sermaye piyasasında yer almaması
- c) Girişimcinin tüm sorumlulukları ve riskleri üstlenmesi
- d) Bağımsızlık

Bunun yanında nicel ölçü olarak, çalışan kişi sayısı ve yıllık net satış tutarı baz alınır. Almanya'da sırf KOBİ'ler için kurulan Küçük ve Orta Boy İşletmeler Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan işletme tanımları, Tablo 12'de kapsamlı olarak sıralanmıştır (Seymen, 2005: 46). Bu sıralama doğrultusunda sektör faktörü, en önemli ayırıştırıcı etken olarak gözümüze çarpmaktadır. Tablo 12'de mikro işletme ibaresine rastlanmamıştır. İmalat sektöründe 1 ile 49 arası istihdam yapan ve yıllık satışı 2 milyon Euro'ya kadar olan işletmeler küçük işletmeler, 50 ile 250 kişilik istihdam oluşturan ve yıllık satış tutarı 2 milyon Euro ile 25 milyon Euro arasında olan işletmeler orta işletmeler olarak adlandırılmıştır.

Toptan ticaret sektöründe 1-9 arası işçi istihdam eden yıllık net satışı 1 milyon Euro'ya kadar olan işletmeler küçük boy iken, 10-99 arası istihdam oluşturan, yıllık net satışı 1 milyon Euro ile 50 milyon Euro olan işletmeler orta boy işletmedir. Perakende ticaretinde ise rakamlar biraz daha düşük olarak belirlenmiştir. 1 ile 2 arası işçi çalıştıran ve yıllık net satışı 500 bin Euro'ya kadar olan işletmeler küçük boy işletme iken 3-49 arası istihdam oluşturan ve yıllık satış tutarı 500 bin Euro ile 10 milyon Euro arası olan işletmeler orta boy işletmedir. Son olarak ulaştırma haberleşme ve hizmet sektöründe 1-2 arası işçi istihdam eden ve yıllık satış tutarı 100 bin Euro'ya kadar olanlar küçük işletme, 3-49 arası istihdam yapan ve 100 bin Euro ile 2 milyon Euro arası yıllık satış tutarı gerçekleştiren işletmeler orta boy işletmeler sınıfına girmektedir.

Tablo 12: Almanya'da KOBİ Sınıflandırması

SEKTÖR	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI	YILLIK SATIŞ TUTARI
A) İMALAT SANAYİ -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-49 50-250	2 Milyon Euro'ya kadar 2Milyon-25 Milyon Euro
B)TOPTAN TİCARET -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-9 10-99	1Milyon Euro'ya kadar 1Milyon-50 Milyon Euro
C)PERAKENDE TİCARET -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-2 3-49	500 Bin Euro'ya kadar 500 Bin Euro-10 Milyon Euro
D)ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE HİZMET -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-2 3-49	100 Bin Euro'ya kadar 100 Bin Euro-2 Milyon Euro

Kaynak: Almanya KOBİ Araştırma Enstitüsü (IfM,2013)

1.5.3 Fransa

Fransa'da KOBİ'lerle ilgili resmi bir tanım olmadığından yapılan yasal düzenlemelere göre, küçük ve orta büyüklükte işletme deyince genel manada, yöneticileri tarafından bizzat mali, teknik, sosyal, ahlaki ve yasal zorunlulukları üstlenen işletmeler olarak kabul edilir (Özkan, 2003; 56). Tablo 13'te işletme ölçeğine göre çalışan işçi sayıları görülmektedir. İlk olarak istihdam rakamları 1-99 arası olan işletmeler küçük, 100-250 arası kişiyi istihdam eden işletmeler orta işletme iken 250 den fazla kişiyi istihdam eden işletmeler büyük işletmelerdir.

Tablo 13: İşgören Sayısına Göre İşletme Ölçeği

ÖLÇEK	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI
Küçük İşletmeler	1-99 Kişi Arasında
Orta İşletmeler	100-250 Kişi Arasında
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

Kaynak: http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf Erişim Tarihi 05 11 2016

1.5.4 İngiltere

İngiltere’de KOBİ’lerle ilgili resmi bir tanım olmadığından aynen diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere’de de imalat sanayinde KOBİ’ler, çalışan kişi sayısı ile tanımlanmaktadır. Nitel ölçü olarak, KOBİ’nin sermaye piyasasındaki mevcudiyeti göz önüne alınmaktadır. Fransa’da olduğu gibi İngiltere’de de KOBİ’ler için kurulan Küçük İşletmeler Araştırma Komitesi tarafından sektörlere göre yapılmış küçük işletme tanımları Tablo 14’te görülmektedir (Özkan, 2003: 33). İngiltere’de KOBİ tanımı yapılırken şu sıralamalar baz alınmıştır. İmalat sanayide faaliyet gösterip 250 kişiden az kişiyi istihdam eden işletmeler küçük ölçekli işletmelerdir. İnşaat ve madencilik sektöründe 25 kişiden az istihdam oluşturan işletmeler küçük işletmelerdir. Perakende ticarete ise yıllık satış cirosu 50 bin Pound’dan az olan işletmeler küçük işletmelerdir. Aynı zamanda toptan ticaret sektöründe yıllık satış cirosu 200 bin Pound’dan az olan işletmeler küçük işletmeler olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 14: İngiltere’de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması

SEKTÖR	KÜÇÜK BOY İŞLETME TANIMI
İmalat Sanayi	250 İşgörenden Az
İnşaat	25 İşgörenden Az
Madencilik	25 İşgörenden Az
Perakende Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 50 bin Pound’dan Az
Toptan Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 200 bin Pound’dan Az

Kaynak: http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf Erişim Tarihi 05 11 2016

1.5.5 İtalya

KOBİ’lerle ilgili resmi bir tanımın olmadığı bir diğer ülke İtalya’da devlet tarafından finansman yardımlarında kullanılmak üzere, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri belirlemek için buna uygun çeşitli ölçüler geliştirilmiştir. Uygulamada kullanılan en geçerli ölçüler, çalışan kişi sayısı ve sabit sermaye yatırım tutarıdır. En çok 250 iş göreni olan ve sabit sermaye yatırımı olarak 3 Milyar Euro’yu aşmayan işletmeler küçük ve orta boy işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Nitel ölçü olarak ise, üst yönetimde yapılan iş bölümü göz önünde bulundurulmaktadır. İşletme organizasyon şemasında profesyonel yönetici barındıran işletmeler, büyük boy işletme olarak kabul edilirken, hem işletme sahibi hem de yönetici konumunda bulunan işletmeler ise, küçük ve orta boy işletme olarak kabul edilmiştir (Özkan, 2003: 34).

Tablo 15'de İtalya'da çalışan sayısı baz alınmış olup, 1-19 arası istihdam oluşturan işletme çok küçük işletmeler sınıfında yer almaktadır. 20-99 arası çalışanı olan işletme küçük işletmedir. 100-250 arası çalışanı olan işletme orta işletmedir. Son olarak 250'den fazla istihdam oluşturan işletmeler büyük işletmeler olarak kabul edilmiştir.

Tablo 15: İtalya'da İş gören Sayısına Göre İşletme Ölçekleri

ÖLÇEK	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI
Çok Küçük İşletmeler	1-19 (Dahil) Kişi Arası
Küçük İşletmeler	20-99 (Dahi) Kişi Arası
Orta İşletmeler	100-250 (Dahil) Kişi Arası
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

Kaynak: http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf Erişim Tarihi 05 11 2016

1.6 OECD TARAFINDAN KULLANILAN KOBİ TANIMI

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü olan OECD, KOBİ'leri sınıflandırırken Tablo 16'da 1-4 arasında işçi çalıştıranları mikro, 5-19 arasında işçi çalıştıranları çok küçük, 20-99 arasında işçi çalıştıranları küçük, 100-500 arasında işçi çalıştıranları orta büyüklükte işletme olarak tanımlamıştır. OECD ülkelerinde genel olarak kullanılan tanımlamada 250'yi sınır kabul eden diğer ülkelerden farklı olarak KOBİ'ler 500'den daha az işçi çalıştıran işletmeler olarak ifade edilmektedir. Yapılan açıklamadan da anlaşılacağı üzere OECD, işletmeleri çalıştırmış oldukları işçi sayısına göre sınıflandırmaktadır (Ayyagari, Beck ve Demirgüç-Kunt, 2003).

Tablo 16: OECD'de KOBİ Sınıflaması

Ölçek	İşletme Büyüklüğü			
	Mikro	Çok Küçük	Küçük	Orta
Çalışan Sayısı	1-4	5-19	20-99	100-500

Kaynak: V. Pierre Vinde, General Introduction to Environment for SMEs, Paris, OECD Publ., 1999, s. 2

OECD'nin Türkiye 2016 raporuna göre, KOBİ'lerin önünün açılması noktasında alınması gereken tedbirler şu şekilde sıralanmıştır (OECD Türkiye Raporu, 2016):

- İstihdam maliyetleri ve vergi yükü, düşük vasıflar için düşürülmeli
- Tüm firmalar için istihdam kuralları daha esnek olmalı
- Ölçülü asgari ücret teşvik edilmeli
- Hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı güçlendirilmeli
- Yolsuzlukla mücadele arttırılmalı
- Yabancı doğrudan yatırımın önündeki engeller azaltılmalı

- Döviz rezervleri artırılmalı
- Özel emeklilik tasarrufları teşvik edilmeli
- Mesleki eğitim ve Ar-Ge yatırımları arttırılmalı

1.7 KOBİ'LERİN ORTAK ÖZELLİKLERİ

KOBİ'ler büyüklüklerine göre sınıflanıp ölçekleri baz alındığında ortak özellikleriyle ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır (Ekodiyalog, 2017):

1. KOBİ'lerin birçoğu şahıs veya şahıs ortaklığı hukuki yapısını tercih etmişlerdir.

2. KOBİ'lerde işletme sahibi aynı zamanda yönetici vasfını da üstlenmiştir. Sadece işletmelerin küçük bir kısmı profesyonel yöneticilerden destek alma yoluna başvurmuştur.

3. Kısıtlı sayıda işletme sahipleri genellikle aile bireylerinden oluştuğu ve ayrıca sahiplik ve yöneticiliğin aynı kişide toplandığı için büyük işletmelerde olduğu gibi; yöneticiler üzerinde işletme sahiplerinden, hissedarlardan gelen doğrudan bir kontrol mevcut değildir. Aynı zamanda yönetici durumunda olan işletme sahibi bağımsız karar alabilme durumundadır.

4. İşletme faaliyetleri, kimi işletmelerde iş bölümü olmaksızın, kimi işletmelerde ise basit bir iş bölümü anlayışına dayalı bir organizasyon ile yürütülmektedir. Profesyonel iş bölümü anlayışı ise çok az işletmede görülmektedir.

5. Bu tür işletmelerde işçi-işveren arasında olan yakın ilişki, aynı şekilde işletme-müşteriler arasında da yoğun bir şekilde görülmektedir.

6. İşletmelerin sermayeleri sınırlı olduğundan finansman için gerekli olan fonu genellikle öz kaynak veya öz sermayeden karşılarlar.

7. Duran varlıklar-dönen varlıklar hacmi ve mal ile hizmet kapasiteleri belirli bir sınırı geçmez. Yatırım yapma yanları zayıftır.

8. Pazar paylarını arttırma noktasında dar bir ufuk izlediklerinden çoğunlukla yöresel bölgelerin dışına çıkmazlar. Bundan dolayı KOBİ'lerin satış hacmi veya pazar payları sınırlıdır.

9. Pazarlama ve temin etme konusunda pazarlık etme yanları zayıftır.

10. Genellikle çalışanlar işletme sahibi ve aile bireylerinden oluşur. Bu anlamda KOBİ'lerdeki istihdam oranları düşüktür.

11. Yenilikçi ve canlı bir yapıya sahiptirler.

1.7.1 KOBİ'lerin Karşılaştıkları Sorunlar

Türkiye'deki toplam işletmeler arasında önemli bir paya sahip olan KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunları iki ana başlıkta gruplandırılabilir. Bunların ilki KOBİ'lerin yapıları ve çalışma stilleriyle ilgili sorunlar; İkinci başlık ise sosyo-ekonomik durum ve bunun işleyişinden kaynaklı sorunlardır. Bu sorunlar 7 madde halinde sıralanmaktadır (Çelik ve Karadal, 2007: 121):

1. Finansman temini
2. Genel yönetim giderlerinin düşürülmesi
3. Devlet düzenlemeleri ve yasalar
4. İşçi maliyetlerinin düşürülmesi
5. Kalifiye eleman bulunması ve elde tutulması
6. Ürün ve hizmetin fiyatlandırılması
7. Pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi

KOBİ'lerin gerek gelişiminde gerekse sürdürülebilirliğinde yapısal reformların planlanan takvime uygun olarak hayata geçirilmesi ve istikrarın sağlanması gerekmektedir. KOBİ'lerin karşılaştıkları bu sorunlar, dinamik çevre şartlarına göre farklılık gösterebilmektedir.

1.7.2 KOBİ'lerin Kalkınmada ve Ekonomide Edindiği Yer

20. yüzyılın ortalarına doğru işletmelerin gitgide büyümesi, KOBİ'lerin sürdürülebilirliğinin yok olacağı düşüncesini gündeme getirmişti. Ancak günümüzde KOBİ'ler yok olmamış, tam tersine 1970'li yıllardan itibaren teknoloji geliştikçe, kişilerdeki ve toplumlardaki bağımsızlık eğilimi artıp bilgi toplumuna yönelik oluştukça daha da önemli hale gelmişlerdir (Dinçer, 1995: 2).

Bir ülkenin sosyo ekonomik kalkınmasının sağlanmasında ve sürdürülmesinde; gerek yeni istihdam oluşturarak işsizliğin azalmasına katkı sunduklarından gerekse esnek yapıları nedeniyle değişen piyasa şartlarına hızlı uyum sağlayabildiklerinden, müşteri taleplerine göre hızlı çözüm ve öneriler sunduklarından ayrıca işletme sahibi ile

işletme personeli arasında yakın ilişkilerin kurulabilmesi sayesinde üretim verimliliğinin artmasından dolayı KOBİ'ler günümüz dünyasındaki önemini artırmakta ve ekonomik yapı içindeki konumunu sağlamlaştırmaktadır.

Bu önemli fonksiyonları yapılarında barındırmalarından dolayı, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere neredeyse tüm dünya ülkelerinde KOBİ'lerin büyümesi, gelişmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için çeşitli politikalar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır (KOSGEB 2017m, KOBİ Strateji Eylem Planı 2007-2009, 2007:22).

Tablo 17'de seçilmiş bazı ülke ekonomilerinde KOBİ'lerin önemini gösteren verilere yer verilmiş olup Türkiye'deki KOBİ'lerin durumuyla ilgili rakamlara da tabloda yer verilmiştir. Tablo 17'ye göre Türkiye'de KOBİ'ler, tüm işletmelerin % 98,8'ini, toplam istihdamın % 45,6, toplam yatırımın % 6,5, katma değer % 37,7, toplam ihracatın % 8 ve son olarak toplam kredilerden aldığı payın % 3-4 ünü elinde tutmaktadır.

Tablo 17: Seçilmiş Bazı Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Durumu 2013

DEVLET	Tüm İşletmeler İçindeki Yeri (%)	Toplam İstihdam İçindeki Yeri (%)	Toplam Yatırım İçindeki Yeri (%)	Katma Değer İçindeki Yeri(%)	Toplam İhracat İçindeki Payı(%)	Toplam Kredilerden Aldığı Pay(%)
A.B.D.	97,2	50,4	38,0	36,2	32,0	42,7
Almanya	99,8	64,0	44,0	49,0	31,1	35,0
Hindistan	98,6	63,2	27,8	50,0	40,0	15,3
Japonya	99,4	81,4	40,0	52,0	38,0	50,0
İngiltere	96,0	36,0	29,5	25,1	22,2	27,2
Güney Kore	97,8	61,9	35,7	34,5	20,2	46,8
Fransa	99,9	49,4	45,0	54,0	23,0	48,0
İtalya	97,0	56,0	36,9	53,0	-	-
Türkiye	98,8	45,6	6,5	37,7	8,0	3,0-4,0

Kaynak: www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi Erişim Tarihi 10.05.2017

1.8 KOSGEB VE BATMAN İLİNDEKİ KOBİ'LER

KOSGEB Batman Müdürlüğü 2012 yılında fiilen faaliyete başlamıştır. KOSGEB Başkanlığınca oluşturulan ve kısa adı YKDS olan Yönetim Karar Destek Sisteminden alınan verilere göre ildeki KOBİ'lere verilen destek türleri ve destek rakamlarının yer aldığı tablolar incelendiğinde; KOBİ'lere verilen desteklerle beraber yeni girişimci sayısında da artış yaşandığı gözlenmiştir.

Tablo 18'e göre KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini başarıyla tamamlayıp sertifika almaya hak kazanan kişi sayısı; KOSGEB Müdürlüğü'nün faaliyete başladığı yıl olan 2012 yılında 614 iken, 2015 yılı sonu itibariyle rakam 1126'yı bulmuştur. Ülke geneliyle kıyaslandığında İstanbul, Ankara ve Sakarya illeri ilk 3 sırada yer alırken Batman ili 40. sıraya yerleşmiştir.

Tablo 18: Girişimcilik Sertifikası Alan Kişi Sayısı (2012-2015)

İl Adı	2012 Yılı	2013 Yılı	2014 Yılı	2015 Yılı	Türkiye Sıralaması
İSTANBUL	8519	11127	18645	18533	56824 (1)
ANKARA	3941	6284	5062	4486	19773 (2)
SAKARYA	808	1681	7354	8373	18216 (3)
BATMAN	614	1285	716	1126	3741 (40)

Kaynak: YKDS, 2016

Tablo 19'da KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini başarıyla tamamlayan girişimci adaylarından, sertifikasını aldıktan sonra 2012-2015 yılları arasında işletmesini hayata geçiren yeni girişimci sayılarına yer verilmiştir. Buna göre 318 yeni girişimci KOSGEB desteğiyle işini kurmuş olup, Türkiye genelinde Batman 16. sıraya yerleşmiştir.

Tablo 19: İşini Kuran Toplam Girişimci Sayısı (2012-2015)

İl Adı	İşini Kuran Girişimci Sayısı	Türkiye Sıralaması
İSTANBUL	1439	(1)
ANKARA	894	(2)
İZMİR	687	(3)
BATMAN	318	(16)

Kaynak: YKDS, 2016

Tablo 20'ye bakıldığında, Yeni Girişimci Desteği kapsamında Batman'da 5.326.463 TL destek verilmiştir. Türkiye genelinde ise en fazla destek veren 21. ildir.

Tablo 20: Yeni Girişimci Desteği (2012-2015)

İl Adı	Verilen Destek Tutarı (TL)	Türkiye Sıralaması
İSTANBUL	22.943.091	(1)
ANKARA	16.054.200	(2)
İZMİR	11.899.850	(3)
BATMAN	5.326.463	(21)

Kaynak: YKDS, 2016

Tablo 21'de KOBİ'lerin proje hazırlamadan kolayca ulaşabileceği genel destek programı kapsamında yer alan destek türleri ele alınmış olup sırasıyla İstanbul, Ankara ve Bursa illeri ilk 3'te yer almışlardır. Batman ili ise 58. sıradadır. Nitelikli Eleman Desteği ilk 3 ilde olduğu gibi Batman'da da en çok rağbet gören destek türüdür. Gönüllü Uzmanlık Desteği ve Lojistik Desteğinden hiçbir il yararlanmamıştır. Buna bağlı olarak Enerji Verimliliği Desteğinden sadece Bursa ilinde 2 adet verilmiştir. Batman'da ise Bağımsız Denetim, Eğitim, Danışmanlık, Eşleştirme, Enerji Verimliliği, Tasarım, Sınai Mülkiyet Hakları Desteklerinden 2012-2015 yılları arasında faydalanan işletme bulunmamaktadır.

Tablo 21: Genel Destek Programlarından Faydalanan Toplam İşletme Sayısı (2012-2015)

İl Adı	NİTELİKLİ ELEMAN	TANITIM	BELGELENDİRME	TEST ANALİZ KALİBRASYON	YURT İÇİ FUAR	YURT DIŞI İŞ GEZİSİ	BAĞIMSIZ DENEYİM	EĞİTİM	DANIŞMANLIK	EŞLEŞTİRME	ENERJİ VERİMLİLİĞİ	TASARIM	SINAI MÜLKİYET HAKLARI	GÖNÜLLÜZMANLIK	LOJİSTİK	TOPLAM DESTEKLENEN İŞLETME SAYISI	TÜRKİYE GENELİ İL SIRALAMASI
İstanbul	5885	2415	1221	729	11461	1409	36	260	99	22		20	245			13861	1
Ankara	2593	867	573	342	1498	752	4	90	100	34		14	77			4813	2
Bursa	1956	741	201	455	1597	1426	2	119	97	37	2	6	151			4258	3
Batman	102	14	18	7	10	28			1							153	58

Kaynak: YKDS

Tablo 22'ye bakıldığında, KOBİ Proje Destek Programından faydalanan iller arasında ilk sırada İstanbul yer almaktadır. 2. sıraya Çorum ili yerleşerek ikincilik ve üçüncülük koltuğunu bırakmayan İzmir ve Ankara'yı geride bırakmıştır. Batman ili ise 66. sıraya ismini yazdırmış olup ilde sadece 9 KOBİ destekten yararlanmıştır.

Tablo 22: KOBİ Proje Destek Programı (2012-2015)

İl Adı	Destek Verilen İşletme Sayısı	Verilen Destek Tutarı(TL)	Türkiye Sıralaması
İSTANBUL	267	9.223.813,65	(1)
ÇORUM	158	9.020.513,11	(2)
ADANA	164	5.551.757,44	(3)
BATMAN	9	131.830,59	(66)

Kaynak: YKDS

Tablo 23'te üst sıralarda yer alan illere oranla, Batman ilinde ARGE desteğine KOBİ'lerden veya girişimcilerden yapılan başvuru sayısı yok denecek kadar azdır. Türkiye'nin üç büyük ili, ilk üç sırayı paylaşmıştır.

Tablo 23: ARGE, İnovasyon Destek Programı(2012-2015)

İl Adı	Desteklenen KOBİ/Girişimci Sayısı	Verilen Destek Tutarı (TL)	Türkiye Sıralaması
İSTANBUL	644	53.841.192,15	(1)
ANKARA	586	45.140.562,43	(2)
İZMİR	176	15.423.572,37	(3)
BATMAN	1	32.710,47	(54)

Kaynak: YKDS

KOBİ'lerin ortak sorunlarına ortak çözümler bulma noktasında hazırlanan İş Birliği Güç Birliği Destek Programı ile amaç; KOBİ'ler arasında güç birliği yapılmasını sağlayarak daha güçlü bir şekle bürünmelerini sağlamaktır. Tablo 24'e bakıldığında Batman ilinde 2015 yılında beş bakkal bir araya gelerek alışveriş merkezlerine karşı ayakta durmak için birlik olarak daha güçlü adımlarla yollarına devam etmeyi hedeflemişlerdir. Halk İndirim Marketleri projesi olarak yapılan başvuru Batman Müdürlüğü tarafından kabul görmüştür (YKDS). Türkiye geneline baktığımızda ilk üç sırayı alışılmışın dışında Malatya, Elazığ ve Mardin illeri paylaşmıştır. Türkiye geneli fazla rağbet görmeyen bir destek programıdır. Batman ilinde sadece bir adet proje desteklenmiştir. Buna rağmen Batman 32. Sırada yer almıştır.

Tablo 24: İş Birliği Güç Birliği Destek Programı (2012-2015)

İl Adı	Verilen Destek Tutarı(TL)	Desteklenen Firma Sayısı	Türkiye Sıralaması
MALATYA	2.104.025,53	12	(1)
ELAZIĞ	1.973.179,04	10	(2)
MARDİN	1.863.274,29	10	(2)
BATMAN	63.625,20	1	(32)

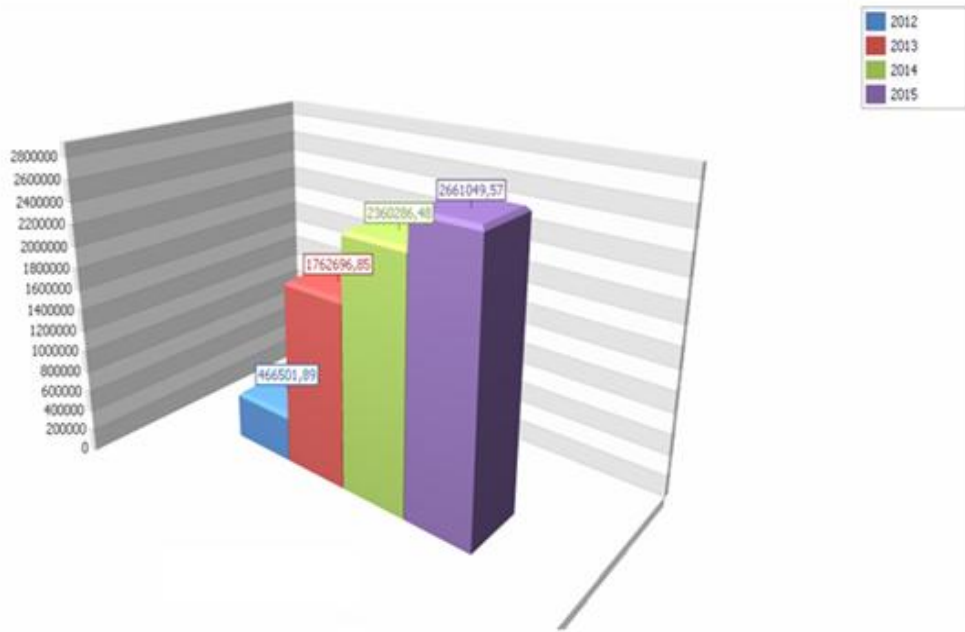
Kaynak: YKDS

Tablo 25'de, KOSGEB Batman Müdürlüğü'nün kuruluşundan bu yana verilen toplam destek tutarları yer almakta olup verilen destek tutarlarında her geçen yıl artış sağlandığı gözlenmiştir. 2012-2015 yılları arasında KOSGEB Batman Müdürlüğü tarafından KOBİ'lere ve yeni girişimcilere toplam 7.250.534 TL destek sağlanmıştır. Son olarak Şekil 5'de ise yıllara göre verilen destek ödemelerinde yaşanan artışlar net bir şekilde görülmektedir.

Tablo 25: Batman İli KOSGEB Destekleri Genel Tablosu

Yıllara Göre	2012	2013	2014	2015
Destek Verilen Toplam İşletme Sayısı	63	167	240	241
Verilen Toplam Destek Tutarı (TL)	466.501,89	1.762.696,85	2.360.286,48	2.661.049,57

Kaynak: YKDS

Şekil 5: KOSGEB Batman Müdürlüğü Destek Genel Durumu

Kaynak: YKDS

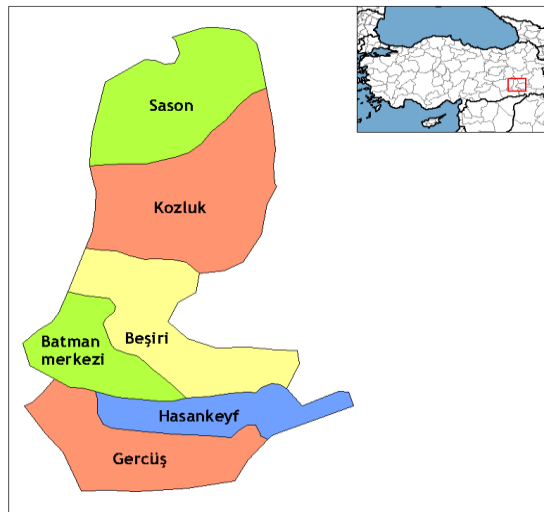
İKİNCİ BÖLÜM

BATMAN İLİ VE İLİN SOSYO EKONOMİK YAPISINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. BATMAN İLİNİN TARİHÇESİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Batman, on bin yıllık kökeni olan, tarihi dokuları içinde barındıran ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir kenttir. Ülkemizin petrol ihtiyacının % 20'sini karşılayan Raman Dağı Batman'dadır. 1940 yılında Raman Dağı'nda petrolün bulunmasıyla kısa adı TP olan Türkiye Petrolleri Bölge Müdürlüğü kurulmuş ve gözler, geleceği parlak olan bu kente çevrilmiştir. Bu durum bir anda nüfusta hızlı bir yükselmeyi başlatmıştır. Siirt'e bağlı bir ilçe konumunda olan Batman 1990 yılında Türkiye'nin 72. il unvanını almıştır. Bununla beraber Mardin'e bağlı olan Hasankeyf ilçesi ile Gercüş ilçesi Batman'a bağlanmıştır. Aynı şekilde Siirt'e bağlı olan Sason ve Kozluk ilçeleri de Batman'a bağlanmıştır (Batman Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2017).

Şekil 6'da Batman'ın beş ilçesi olan Gercüş, Hasankeyf, Kozluk, Sason, Beşiri görülmektedir. Batman'ın büyük bir kısmı dağlarla kaplıdır. Batman Ovası, ilin en büyük ovası olup Batman Çay'ının taşıdığı alüvyonlarla çevrili olduğundan çok verimlidir. İklimsel olarak yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise dağlık kesimlerde karlı, ovalık yerlerde yağışlıdır. Senelik ortalama sıcaklık 16°C olup bitki örtüsü bozkırdır.

Şekil 6: Batman İli Haritası

Kaynak: <https://goktas1268.files.wordpress.com/2012/04/batman4.png> Erişim Tarihi 18.11.2016

2.2. BATMAN İLİNİN EKONOMİSİ

1950 yılından itibaren gelişim göstermeye başlayan Batman'da yeni yatırımların sayısı her geçen gün artmaktadır. Yeni açılan iş yerlerinin sayısı da buna paralel olarak artmaktadır. Batman Organize Sanayi Bölgesinde 2002 yılında sadece bir adet un fabrikası var iken, 2015 sonu itibariyle yer tahsisi verilen 81 fabrikanın 56'sı üretim faaliyetine başlamıştır. Bu sektörler ağırlıklı olarak gıda, tekstil ve inşaat üzerinedir. Organize Sanayi Bölgesinde 2500 kişiye istihdam sağlanmış durumdadır. Geriye kalan 25 fabrikanın üretime geçmesiyle birlikte istihdam edilen kişi sayısının 5000'i bulması hedeflenmektedir.

Yeni girişimcilerin işyerlerini kurma aşamasında KOSGEB tarafından sağlanan Yeni Girişimci Destek Programı ile yenilikçi fikirler desteklenmekte ve hayata geçirilmektedir. Batman ekonomisine güç katan adeta sırtını yasladığı en önemli iki kuruluş olan Türkiye Petrolleri ve TÜPRAŞ'ın 1954 yılından günümüze faaliyet göstermesiyle bu denli büyük ölçekli kurumları, işletmeleri içinde barındırması, ilde yatırım yapmak isteyen yeni sanayicilere, üreticilere büyük bir cesaret vermiştir. Batman'ın özellikle ihracat alanında sınır kapılarına yakın olması, ulaşımın karayolu dışında tren ve uçakla yapılabilmesi lojistik hizmetlerini rahatlattığından yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Son yıllarda hükümetin uyguladığı ekonomi politikaları kapsamında kalkınmada öncelikli bölgelere sunmuş olduğu teşvik paketleri ile yatırımcılar projelerini bu bölgelere kaydirmaya başlamışlardır. Batman da kalkınmada öncelikli bölgede yer alması hasebiyle yatırımcıyı çekerek yatırım pastasından faydalanmaktadır (Batman Valiliği, 2017). Bu bölümde Batman ili ve ekonomisi, aşağıda yer alan tablo ve şekiller üzerinden sırasıyla ele alınarak incelenmiş olup ilin sosyo ekonomik yapısı üzerinde durulmuştur.

Tablo 26’da en dikkat çeken veri, işsizlik oranında Batman’ın % 23,4 ile ilk sırada yer almış olmasıdır. Bir diğer dikkat çeken husus ise kişi başına düşen ithalat ve ihracat rakamlarında ilin son sıralarda yer almasıdır.

Tablo 26: Batman İli Temel Göstergeleri

Gösterge	Değer	Birim	Yıl	Batman İli Sırası	1.İl	1.İl Değeri
İl Nüfusu	566.633	Kişi	2015	38	İstanbul	14.657.434
Yıllık Nüfus Artış Hızı	16,1	%	2014-2015	15	Gümüşhane	34,2
Şehirleşme Oranı	78	%	2015	33	İstanbul	100
Nüfus Yoğunluğu	122	Kişi/km2	2015	19	İstanbul	2.821
Yaş Bağımlılık Oranı	68,5	%	2015	7	Şanlıurfa	78,9
Net Göç Hızı	-7,6	%	2015	29	Kars	-28,6
İlk ve Ortaokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	32	Kişi	2014	71	Gümüşhane	13
Yüz bin Kişi Başına Hastane Yatak Sayısı	181	Adet	2014	69	Bolu	641
On bin Kişi Başına Sinema Koltuk Sayısı	22	Adet	2014	45	İstanbul	66
Belediyelerde Kişi Başına ÇekilenGünlük Su Miktarı	314	Litre/kişi	2014	9	Bitlis	427
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi	1.087	KWh	2014	68	Çanakkale	7.677
Bin Kişi Başına Özel Otomobil Sayısı	25	Adet	2015	74	Ankara	232
Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazası Sayısı	1.123	Adet	2014	78	Muğla	4.594
İşsizlik Oranı	23,4	%	2013	1	Batman	23,4
Kişi Başına GSYİH	1.216	\$	2001	56	Kocaeli	6.165
Kişi Başına İthalat	62	\$	2014	62	İstanbul	9.461
Kişi Başına İhracat	84	\$	2014	65	İstanbul	5.707
Kişi Başına Bitkisel Üretim Değeri	694	TL	2014	65	Karaman	7.670
Kişi Başına Canlı Hayvan Değeri	788	TL	2014	56	Ardahan	6.415
Kişi Başına Hayvansal Ürünler Değeri	312	TL	2014	55	Ardahan	2.490

Kaynak: TÜİK Bölgesel Göstergeler, 2015

Tablo 27’de EDAM tarafından 2009 yılında yapılan Rekabet endeksine göre Ekonomik Etkinlik ve Canlılık endeksinde Batman 38. sırada yer almıştır. Ancak tabloda belirtilen diğer endeks başlıklarında istenilen başarıyı yakalayamamıştır.

Tablo 27: Rekabet Endeksinde Batman

Endeks Adı	Batman Endeks Değeri	Batman TR Sıralaması	1.İL	Endeks Değeri
Ekonomik Etkinlik ve Canlılık Endeksi	44,3	38	İstanbul	100
Emek Piyasası Endeksi	40,4	69	İstanbul	100
Fiziki Altyapı Endeksi	21,7	68	İstanbul	100
İnsani Sermaye Endeksi	31,2	74	Ankara	100
Rekabet Endeksi	28,1	69	Ankara	100
Yaratıcı Sermaye Endeksi	2,8	69	Ankara	100
Sosyal Sermaye Endeksi	16,8	75	Ankara	100

Kaynak: Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM) , 2009

Tablo 28’e göre Batman ilinde 2011-2012 ve 2014-2015 yılları arası en fazla göçün verildiği tarihler olarak görülmektedir.

Tablo 28: Batman İli Göç Göstergeleri (2010-2015)

Yıllar	Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
2010-2011	524.499	18.429	19.902	- 1 473	-2,8
2011-2012	534.205	15.906	20.739	-4.833	-9,0
2012-2013	547.581	18.816	20.209	-1.393	-2,5
2013-2014	557.593	18.543	21.515	-2.972	-5,3
2014-2015	566.633	18.872	23.216	-4.344	-7,6

Kaynak: TÜİK, ADNKS,2015

Tablo 29’a göre 2015 yılı sonu itibariyle Batman’da toplam 359 işletme kurulmuş olup, 66 işletme kapanmıştır. Ülke genelinde ise 114691 işletme kurulmuş iken, 45814 işletme kapanmıştır.

Tablo 29 : Kurulan-Kapanan İşyeri İstatistikleri, 2015

	Kurulan			Kapanan	
	Gerçek Kişi Sayısı	Şirket Sayısı	Kooperatif Sayısı	İşyeri Sayısı	Tasfiye Edilen İşyeri Sayısı
Batman	131	226	2	40	26
Türkiye	47.069	66.701	921	32.762	13.052

Kaynak: Batman Ticaret ve Sanayi Odası Stratejik Planı 2014-2017

2014 yılında Batman Nüfusu 557.593'tür. Tablo 30'a göre TÜİK 2014 verileri üzerinden Batman'ın eğitim seviyesi incelendiğinde göze çarpan başlıklar şu şekilde sıralanabilir. Toplam nüfusun % 15'i ilköğretim mezunu, % 10,8'i lise ve dengi meslek okulu mezunu, % 5,78'i yüksek okul ve fakülte mezunudur. % 6'sı ise okuma yazma bilmemektedir.

Tablo 30: Nüfusun Eğitim Seviyeleri İtibariyle Dağılımı 2014

	Batman	Türkiye
İlköğretim	84.445	10.610.963
Lise ve Dengi Meslek Okulu	60.421	12.602.820
İlkokul	52.677	14.838.220
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	43.482	3.667.014
Okuma Yazma Bilmeyen	33.482	2.622.084
Yüksek okul veya Fakülte	32.276	7.447.269
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	30.997	4.968.717
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	1.434	579.730
Doktora	314	160.410
Bilinmeyen	9.296	887.013

Kaynak: TÜİK İllerde Yaşam Endeksi, 2014 Erişim Tarihi

Tablo 31'de 2014 yılı için iş kayıtlarına göre girişim sayıları incelendiğinde Batman'da toplam 12653 girişim gerçekleşmiş olup, ilk sırayı 4863 girişim sayısı ile toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı almaktadır. Bilgi ve iletişim üzerine yapılan girişim sayısı ise en yüksek yüzdeler olarak Türkiye ortalamasının yaklaşık % 1'ine tekabül etmektedir.

Tablo 31: İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları, 2014

Girişim Türü	Batman	Türkiye	Batman Oranı (%)
Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	4.863	1.225.454	0,40
Ulaştırma ve depolama	2.178	541.350	0,40
İmalat	1.136	427.584	0,27
İnşaat	1.025	266.080	0,39
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	936	307.698	0,30
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	624	201.293	0,31
Diğer hizmet faaliyetleri	614	222.636	0,28
Bilgi ve iletişim	402	42.592	0,94
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	229	54.461	0,42
Diğer Faaliyetler	646	236.283	0,27
Toplam	12.653	3.525.431	0,36

Kaynak: TÜİK Bölgesel Göstergeler, 2014

Tablo 32’de iş gücü göstergeleriyle ilgili olarak Batman ili başta olmak üzere Mardin, Siirt ve Şırnak illerinin de yer aldığı TRC3 bölgesinin verilerine bakıldığında, 2014 yılında 2013 yılına oranla işsizlik oranında % 0,6 artış, istihdam oranında % 0,4 artış ve iş gücüne katılma oranında % 0,9 artış sağlanmıştır. 115 bin kişi işsiz durumdadır.

Tablo 32 : Batman İşgücü Göstergeleri (2013-2014)

2014	TRC3	TR	Değer
15 ve Üstü Yaş Grubu	1293	56.986	(Bin Kişi)
İşgücü	480	28.786	
İstihdam	364	25853	
İşsiz	115	2853	
İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	813	28200	
İşgücüne Katılma Oranı	37,1	50,5	(%)
İşsizlik Oranı	24,0	9,9	
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	28,1	12,0	
İstihdam Oranı	28,2	45,5	
2013	Batman	TR	Değer
İşsizlik Oranı	23,4	9,7	(%)
İşgücüne Katılma Oranı	36,2	50,8	
İstihdam Oranı	27,8	45,9	

Kaynak: TÜİK Bölgesel Göstergeler,2014

Tablo 33'te Batman ili sanayi envanteriyle ilgili veriler incelendiğinde; gıda ürünlerinin imalatı ve diğer metalik olmayan mineral ürünlerinin imalatı başta olmak üzere 18 sektörde toplam 188 imalatçı işletme faaliyet göstermektedir. 2013 DİKA raporuna göre bu vesileyle toplam 8212 kişi istihdam edilmektedir.

Tablo 33: Batman İli Sanayi Envanteri 2013

Sektör	İşyeri Sayısı	İstihdam
Gıda ürünlerinin imalatı	54	1385
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	52	1722
Giyim eşyalarının imalatı	23	1922
Ana metal sanayii	16	585
Mobilya imalatı	9	102
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	6	111
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	5	196
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	4	1783
Diğer	3	122
Gaz imalatı; ana şebeke üzerinden gaz yakıtların dağıtımı	3	22
İçeceklerin imalatı	3	25
Çırçırılama faaliyeti	2	45
Makine ve teçhizat hariç, fabrikasyon metal ürünleri imalatı	2	27
Tekstil ürünlerinin imalatı	2	93
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	1	25
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	1	15
Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	1	15
Tütün ürünleri imalatı	1	17
Toplam	188	8.212

Kaynak: DİKA Batman Sosyo Ekonomik Göstergeler Raporu,2013

Tablo 34'e bakıldığında 2011-2015 yılları arasında kurulan işletme sayılarına yer verilmiş olup, 2012 yılında bir önceki yıla oranla Batman'da kurulan işletme sayısında artış yaşanmışken, ülke genelinde kurulan toplam işletme sayısında azalma olduğu görülmektedir. 2015 yılında ise hem Batman'da hem de ülke genelinde kurulan işletme sayılarında bir önceki yıla oranla azalma olduğu görülmektedir. Buna göre 2014 yılında Batman'da kurulan işletme sayısı 388 iken 2015 yılında bu rakam 359'a gerilemiştir. Ülke geneline bakıldığında 2014 yılında kurulan işletme sayısı 126.635 iken 2015'te kurulan işletme sayısının 114.691'e düştüğü görülmektedir.

Tablo 34: Yıllar İtibariyle Kurulan Firma Sayıları(2011-2015)

Yıl	Batman	Türkiye
2011	278	114.872
2012	338	107.219
2013	369	108.930
2014	388	126.635
2015	359	114.691

Kaynak:<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>
Erişim Tarihi 01.06.2017

Tablo 35’te büyüklüğüne göre işletme sayıları ve bu işletmelerde istihdam edilen personel sayılarına yer verilmiş olup, buna paralel olarak bu veriler Türkiye verileriyle karşılaştırılmıştır. Buna göre Batman’da 1 ile 49 arası istihdam oluşturan işletme sayısı 3271, 50 ile 99 arası istihdam oluşturan işletme sayısı 80, 100 ve üzeri istihdam oluşturan işletme sayısı ise 74 olup toplamda 3425 işletme mevcuttur.

İstihdam rakamlarına bakıldığında 1-49 arası personel istihdam eden 3271 işletmede toplam 24374, 50-99 arası personel istihdam eden 80 işletmede 5432, 100 ve üzeri personel istihdam eden 74 işletmede 16466 olmak üzere toplam 46272 kişi istihdam edilmektedir. Bu rakamlar Türkiye’nin işyeri sayısında 0.002’sine, istihdamda ise 0.003’üne karşılık gelmektedir.

Tablo 35: İşyeri Büyüklüğüne Göre İşletme Sayıları ve İstihdam 2015

	İşyeri Sayısı				İstihdam			
	1-49	50-99	100+	Toplam	1-49	50-99	100+	Toplam
Batman	3271	80	74	3425	24374	5432	16466	46272
Türkiye	1646286	18753	14951	1679990	8034098	1291354	3914670	13240122

Kaynak:SGK, İş Gücü 2015

Tablo 36’da TÜİK verilerine göre 2015 yılı kişi başı ihracat ve ithalat rakamlarına bakıldığında Türkiye’de kişi başına düşen ihracat miktarı 1828 dolardır. Batman’da ise kişi başına düşen ihracat miktarı 91 dolar olup Türkiye’nin ortalama % 5’ine tekabül etmektedir. Batman’ın yer aldığı TRC3 bölgesinde ise bu rakam 656 dolardır. İthalat rakamları incelendiğinde kişi başına düşen miktar Batman’da 63, TRC3 bölgesinde 70, Türkiye’de 2631 dolardır. Batman ithalatta TRC3 bölgesinin ortalamasını hemen hemen yakalamış bulunmaktadır.

Tablo 36: Kişi Başı Dış Ticaret (2015)

	Kişi Başına Düşen İhracat Miktarı (\$)	Kişi Başına Düşen İthalat Miktarı (\$)
TR	1828	2631
GAP	1054	638
TRC3	656	70
BATMAN	91	63

Kaynak:TÜİK Dış Ticaret Endeksleri ,2015

Yine TÜİK 2015 yılı verilerine dayanarak Tablo 37’de yer alan rakamlara göre Batman’da 2015 yılında 51.316.426 dolar ihracat gerçekleştirilmişken, 35.955.271 dolar da ithalat gerçekleştirilmiştir.

Tablo 37: Dış Ticaret Rakamları (2015)

	İHRACAT (\$)	İTHALAT (\$)
TR	143.934.971.928	207.203.370.178
GAP	8.838.082.522	5.348.163.251
TRC3	1.425.138.125	152.752.463
BATMAN	51.316.426	35.955.271

Kaynak:TÜİK Dış Ticaret Endeksleri,2015

Tablo 38’de 2008-2012 yılları arasında ihracatçı ve ithalatçı firma sayılarına ve bu firmaların ulaşılmış oldukları rakamlara yer verilmiştir. Buna göre 2008 yılında ihracatçı firma sayısı 23 iken 2012 yılında % 100 yakın bir artışla 45’e ulaşmıştır. Yine 2008 yılında ithalatçı firma sayısı 39 iken 2012 yılında yaklaşık % 50 artışla 59 rakamına ulaşmıştır.

Tablo 38: İthalatçı ve İhracatçı Firmaların Yıllara Göre Dağılımı(2008-2012)

Batman	İHRACAT		İTHALAT	
	Değer (Bin \$)	Firma Sayısı	Değer (Bin \$)	Firma Sayısı
2008	12.737	23	18.972	39
2009	16.198	29	15.590	47
2010	27.213	39	26.900	46
2011	52.291	36	51.611	56
2012	83.513	45	26.771	59

Kaynak:TÜİK Dış Ticaret Endeksleri,2015

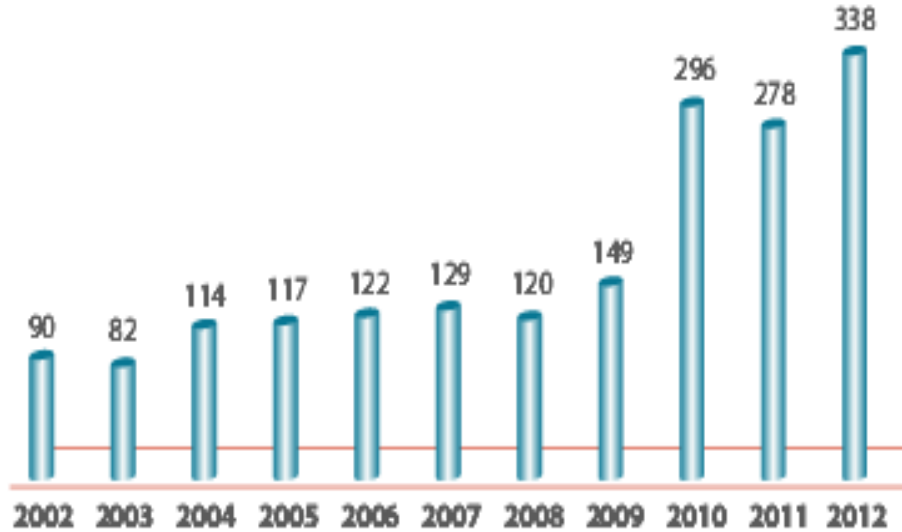
Tablo 39’a bakıldığında 2015 yılında Batman ilinin gerçekleştirmiş olduğu toplam ihracatın yarısından fazlasının Irak’a yapıldığı görülmektedir. Bunu 13.813.091 dolar ile Romanya izlemiştir. İthalat rakamlarına baktığımızda Batman piyasasına giren ilk üç ülkenin sırasıyla Çin,Almanya ve Japonya olduğu görülmektedir.

Tablo 39: Ülkelere Göre Batman İli Dış Ticaret Rakamları (2015)

İHRACAT		İTHALAT	
Ülke	Değer(\$)	Ülke	Değer(\$)
Toplam	51.316.426	Toplam	35.955.271
Irak	27.202.342	Çin	9.590.706
Romanya	13.813.091	Almanya	6.576.331
Azerbaycan	2.183.174	Japonya	3.371.507
Ukrayna	2.170.973	Güney Kore	2.668.749
Bulgaristan	785.479	İran	2.517.849
KKTC	769.132	İtalya	1.825.316
Suriye	645.168	ABD	1.681.039
Rusya	524.829	Vietnam	1.457.024
İngiltere	498.540	Rusya	1.350.565
Diğer	2.723.698	Diğer	4.916.185

Kaynak:TÜİK Dış Ticaret Endeksleri,2015

Şekil 7'de belirtildiği üzere Batman'da son 6 yılda toplam 1.310 yeni işletme kurulmuştur. 2009 yılında 149 işletmenin açılmasıyla yakalanan pozitif yönde ivme 2010 yılında 296 işletmenin açılmasıyla 2 katını yakalamış durumdadır.

Şekil 7: Yıllara Göre Açılan İşletme Sayıları

Kaynak: Bölgesel Göstergeler,TÜİK, 2013

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOSGEB DESTEKLERİNİN BATMAN İLİNDEKİ KOBİLERE ETKİSİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

KOBİ'ler ülke ekonomisinin temel taşı oluşturarak en küçük iktisadi birimlerin başında gelmektedirler. Türkiye ekonomisinin yaklaşık % 99'unu KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOBİ'lerin ülke ekonomisinde üstlendikleri önemli rollerinden dolayı, kamu otoritesi de KOBİ'lerin rekabet gücünü geliştirici çabalar içine girmiş ve bu doğrultuda 1990 yılında KOBİ'lerin rekabetçiliğini geliştirmek ve sürdürmek üzere KOSGEB Başkanlığı kurulmuştur.

Batman TRC3 bölgesinde yer almakta olup, kalkınmada öncelikli iller arasındadır. Batman ilindeki KOBİ'lerin rekabetçilik düzeylerinin artırılmasında KOSGEB'in önemli işlevleri bulunmaktadır. Ancak Batman ilindeki KOBİ'lerin KOSGEB desteklerinden yararlanma oranları incelendiğinde, ARGE İnovasyon, İş Birliği Güç Birliği ve Genel Destek Programları içinde Türkiye ortalamasının altında olduğu söylenebilir. Bu noktada Batman'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin KOSGEB desteklerinden yararlanma oranları, KOSGEB desteklerinden haberdar olma durumları ve KOSGEB desteklerinin Batman'daki KOBİ'ler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, hem KOSGEB hem de Batman'daki KOBİ'ler için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle tez çalışmasının amacı; KOSGEB destek programlarından yararlanan Batman ilindeki işletmeler üzerinde desteklerin etkisini ortaya koymak ve böylece desteklerin verimliliği konusunda elde edilen sonuçların analizini yapmak şeklinde belirlenmiştir. Böylelikle daha önce üzerinde herhangi bir araştırma yapılmamış olan Batman ilindeki KOBİ'lere yönelik KOSGEB destekleri hakkında çeşitli öneriler getirilerek ilin rekabetçiliğine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

3.2 ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

KOBİ'lerin sorunları, finansal sorunlardan başlayıp nitelikli iş gücü teminine kadar geniş bir yelpaze içinde değişmektedir. KOSGEB sunmuş olduğu destek programları ile KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunların çözümüne katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu tez çalışmasında KOSGEB desteklerinin Batman ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda tezde KOBİ'lerin KOSGEB desteklerinden yararlanma düzeyi, KOSGEB desteklerinden haberdar olma düzeyleri, KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlar, iş kurma aşamasında KOSGEB desteklerinden yararlanıp yararlanmadıkları irdelenmeye çalışılmıştır. Veri toplamada etkinliğin sağlanması bakımından araştırma Batman ilindeki KOBİ'ler ile sınırlandırılmıştır.

3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın amacına uygun bir şekilde ve ekonomik olarak, verilerin toplanabilmesi için gerekli olan imkanların sağlanmasına araştırma modeli denmektedir (Karasar 2011: 76). Bu model türü genellikle, tarama ve deneme modeli olarak iki başlıkta incelenmektedir (Karasar 2011: 74). Bunlardan tarama modelini ele aldığımızda şimdi veya geçmişte var olanı olduğu gibi belirlemeye çalışan, bunun yanında araştırmaya konu olan olayı, kişi veya nesnenin bulunduğu koşullar içinde olduğu gibi belirlemeye çalışan araştırma modelidir (Erkuş 2009: 84; Karasar 2011: 75). Karasar tarafından (2011: 79) tarama modelleri, genel ve ilişkisel tarama modelleri olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir. Bunlardan ilki olan genel tarama modelleri; çok sayıda elemandan bir evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak için evrenin tamamı veya evrenden üzerinden alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri de kendi arasında tekil ve ilişkisel tarama modelleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Tekil tarama modelinde, araştırmaya konu olan her ne ise ona ait olan alt değişkenler de tek tek betimlenmeye çalışılmaktadır (Karasar 2011: 87). Karasar (2011: 79) araştırmaların hem tekil hem de ilişkisel taramalara imkan sağlayacak şekilde yapılabileceğini belirtmiştir. Tez çalışması olarak gerçekleştirilen araştırma, araştırma modeli bakımından bir tarama niteliğinin yanında

genel tarama modellerinden tekil tarama modelinin özelliklerini de taşımaktadır. Bunun nedeni, tez kapsamında yanıtlamaya çalışılacak araştırma soruları ile KOSGEB desteklerinin Batman'daki KOBİ'ler üzerine etkilerinin betimlenmeye çalışılacak olmasıdır.

3.3.1 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın amacı dışına çıkmadan, üzerinde araştırmalar veya genellemeler yapılacak olan tüm bireylerin oluşturduğu gruba araştırma evreni denmektedir (Erkuş 2009: 210). Araştırma evreninden, belirli kurallara riayet edilerek belirlenen aynı zamanda evreni temsil edebilen, görece evrenden daha az sayıda bireyden oluşan ve üzerinde çalışma yapılabilen gruba ise örneklem denilmektedir (Erkuş 2009: 213). Yapılan tez çalışması kapsamında yapılan araştırmanın evrenini Batman ilinde faaliyet gösteren ve KOSGEB veri tabanına kayıtlı KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOSGEB YKDS verilerine göre 2017 yılı temmuz ayı itibarıyla Batman ilinde faaliyet gösterip KOSGEB veri tabanına kayıtlı olan KOBİ sayısı 4306 olup bununla birlikte 2016 yılında veri tabanına kayıtlı aktif işletme sayısı (KOSGEB ile herhangi bir şekilde etkileşime girmiş işletmeler) 1424 'tür. Tez çalışması kapsamında bu 1424 işletmeye kolayda örnekleme tekniğiyle ulaşılmış olup bu işletmelerden 117'si araştırmaya katılmıştır. Ancak yapılan ön inceleme sonucunda 12 işletmenin veri toplama aracını tam olarak doldurmadığı tespit edilmiş ve analizlere 105 işletme üzerinden devam edilmiştir.

3.3.2 Veri Toplama Aracı

Tarama tipinde tasarlanan bu tez çalışmasında veriler geliştirilen anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Geliştirilen anket formunda KOBİ'lerin genel özellikleri, KOSGEB desteklerinden yararlanma düzeyleri ve desteklerin KOBİ'ler üzerindeki etkilerini belirlemek üzere 26 kapalı uçlu soru bulunmaktadır. Anket formunda yer alan soruların anlaşılabilirliğinin ön test edilmesi 2016 yılı ekim ayında yapılmış ve anket formuna son hali verilmiştir.

3.3.3 Verilerin Elde Edilmesi

Ön test sonucunda son hali verilen anket formu 1 Kasım 2016 ile 30 Kasım 2016 tarihleri arasında uygulanmıştır. Anket uygulaması yüz yüze gerçekleştirilmiş olup bir anket formunun doldurulması ortalama olarak 7 dakika sürmüştür. Anket uygulaması sonucunda elde edilen 105 kullanılabilir anket formu öncelikle bilgisayar ortamında tasnif edilmiş ve elde edilen verilerin analizinde frekans ve yüzde oranı gibi betimleyici istatistikler kullanılmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Tablo 40'a göre limited şirket yapısında olan KOBİ'ler % 48,57 ile en yüksek orana sahip iken, şahıs işletmesi türünde olan KOBİ'ler % 46,66 ile ikinci yüksek orana ve % 4,76 ile Anonim şirket türünde olan KOBİ'ler en düşük orana sahiptirler.

Tablo 40: KOBİ'lerin Hukuki Yapısı

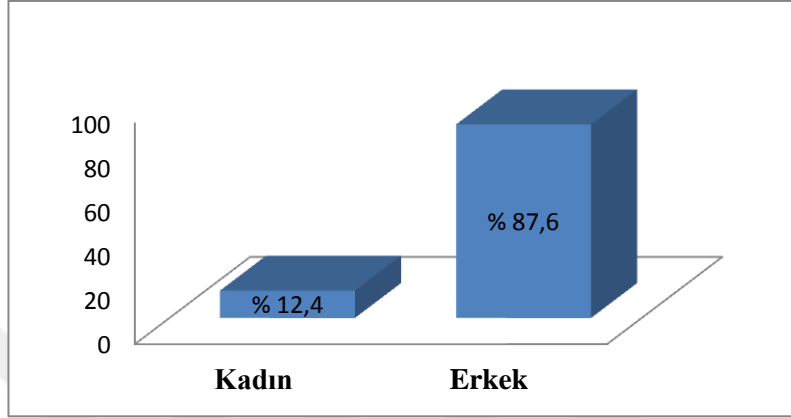
Hukuki Yapı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Şahıs İşletmesi	49	46,66
Limited Şirket	51	48,57
Anonim Şirket	5	4,76
Toplam	105	100

Tablo 41 incelendiğinde ankete katılan KOBİ'lerin % 30,5'i 2012 yılı öncesi, % 24,8'i 2012 yılında, % 20'si 2013 yılında, % 16,2'si 2014'te ve % 8,6'sı 2015 yılında kurulmuştur. Oranlardan anlaşılacağı üzere desteklerin KOBİ'ler üzerinde bıraktığı etkinin doğru bir şekilde analiz edilmesi için, ağırlıklı olarak 2014 yılı ve öncesi kurulmuş olan KOBİ'lerle anket yapılması yoluna gidilmiştir.

Tablo 41: KOBİ'lerin Kuruluş Yılları

Kuruluş Yılı	Frekans(n)	Yüzde(%)
2012 öncesi	32	30,5
2012	26	24,8
2013	21	20
2014	17	16,2
2015	9	8,6
Toplam	105	100

Şekil 8'e göre anket yapılan küçük ve orta büyüklükteki işletme sahiplerinin % 87,6'sının erkek iken, kadın işletme sahiplerinin oranı ise % 12,4'te kalmıştır. Bu durum araştırmaya katılan KOBİ'lerde erkek egemen bir yapının olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 8: İşletme Sahibinin Cinsiyeti (%)

Tablo 42'ye göre 1-9 arası istihdam oluşturan mikro ölçekli KOBİ sayısı % 42,8 oranıyla ilk sırada yer alırken, 10-49 arası istihdam oluşturan küçük ölçekli KOBİ sayısı % 28,6, 50-249 arası personel istihdam eden orta büyüklükte işletme oranı % 15,3 ve hiç personel çalıştırmayıp işletmesini tek başına yürüten KOBİ sayısı ise % 13,3'te kalmıştır.

Tablo 42: İşletmelerde Toplam İstihdam Edilen Personel Sayıları (%)

Çalışan Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Sadece kendim çalışıyorum	14	13,3
1-9(mikro)	45	42,8
10-49(küçük)	30	28,6
50-249(orta)	16	15,3
Toplam	105	100

Tablo 43'te ankete katılan 105 KOBİ'den 47'si yani % 44,8'i lise mezunu iken, üniversite mezunu KOBİ sayısı ise 29 olup % 27,6 ile 2. sırada yer almıştır. Bu durum araştırmaya katılan yöneticilerin yarıya yakınının eğitim düzeylerinin düşük olduğunu işaret etmektedir.

Tablo 43: İşletme Sahibinin Öğrenim Durumu

İşletme sahibinin öğrenim durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)
İlkokul	10	9,5
Ortaokul	15	14,3
Lise	47	44,8
Yükseköğretim	29	27,6
Yüksek lisans / Doktora	4	3,8
Toplam	105	100

Tablo 44'te işletme sahiplerinin yaş grupları sunulmuştur. Buna göre işletme sahiplerinin % 41,9'u 31-40 yaş grubunda, % 24,76'sı 41-50 yaş grubu aralığında, % 22,9'u 25-30 yaş grubu aralığında, % 3,8'i 18-24 yaş grubu aralığında yer almakta olup, 51 yaşından büyük olanların oranı % 6,6'dır.

Tablo 44: İşletme Sahiplerinin Yaş Grupları

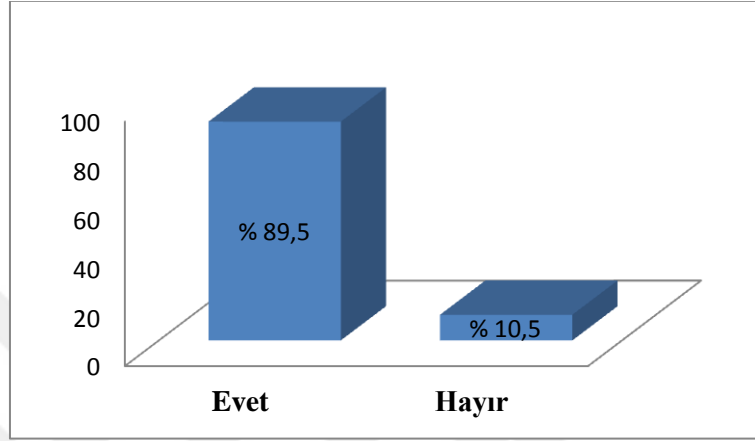
Yaş Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)
18-24	4	3,8
25-30	24	22,9
31-40	44	41,9
41-50	26	24,76
51'den büyük	7	6,6
Toplam	105	100

KOBİ'lerin verdikleri cevaplar sonucunda elde edilen verilerle oluşturulan Tablo 45'de yer alan 19 ana faaliyet başlığından ağırlıklı olarak en göze çarpanlar; % 18,1 ile tekstil ve deri, % 16,2 ile yapı-inşaat, % 11,4 ile hizmet sunum ve son olarak % 10,5 ile gıda/imalat olmuştur.

Tablo45: İşletmelerin Ana Faaliyet Konusu (%) Sıralaması

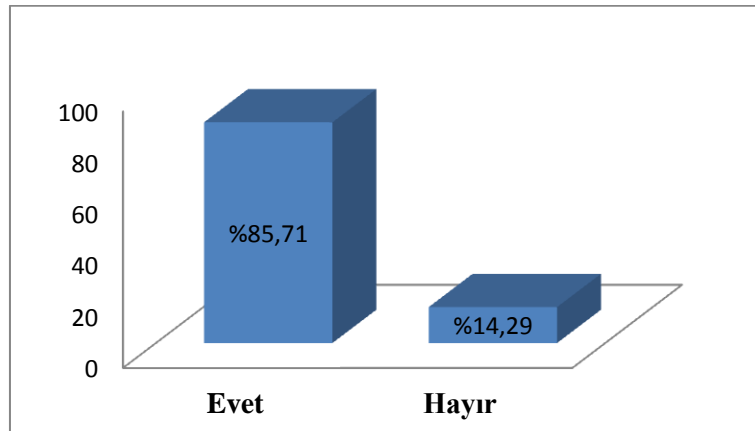
Ana Faaliyet Konusu	Frekans(n)	Yüzde (%)
Tekstil ve Deri	19	18,1
Yapı ve İnşaat	17	16,2
Hizmet/Sunum İşletmeciliği	12	11,4
Gıda / İmalat	11	10,5
Eczane/Medikal	7	6,7
Toptan Gıda	6	5,7
Güzellik Faaliyetleri/Kuaförlük	6	5,7
Plastik ve Kauçuk	5	4,8
Otomotiv	5	4,8
Ambalaj-Kâğıt-Baskı ve Kırtasiye	4	3,8
Metal ve Metal İşleme	3	2,9
Kimyasallar-Boya-Temizlik ve Güvenlik	3	2,9
Unlu mamuller	1	1
Teknoloji ve Bilişim	1	1
Makine ve Makine Ekipmanları	1	1
Elektrik ve Elektronik	1	1
Demir-Çelik	1	1
Çimento	1	1
Diğer	1	1
Toplam	105	100

Şekil 9'da KOSGEB'in KOBİ'ler tarafından daha önce duyulup-duyulmadığı yönündeki soruya verilen cevaplar üzerine yapılan analizde; KOBİ'lerin % 89,5'i gibi büyük bir kesimi bu soruya evet cevabı vermiş olup; Batman ilinde KOSGEB'in bilinirliğinin artırılması noktasında yapılacak çalışmalara ışık tutmuştur.

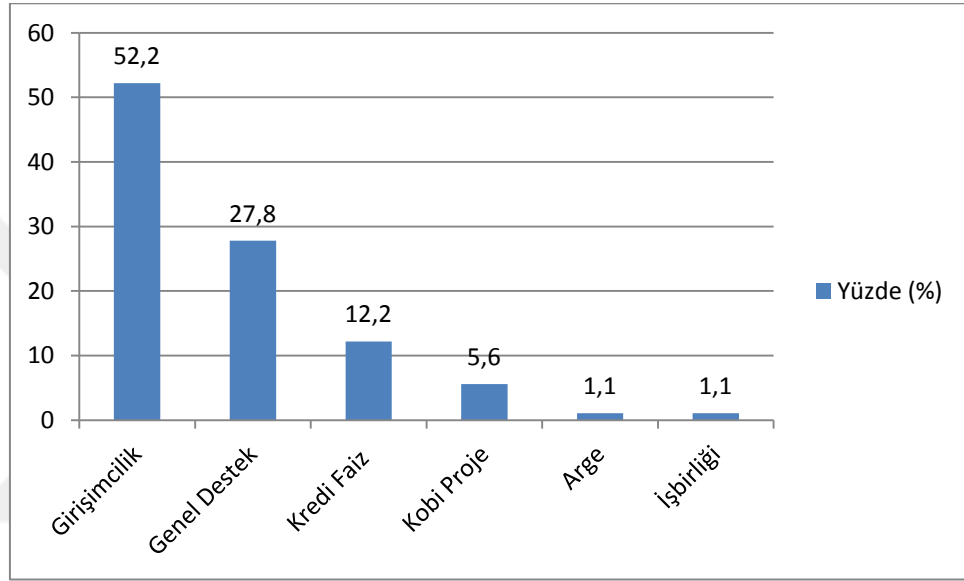
Şekil 9: KOSGEB'in Daha Önce Duyulma Oranı (%)

Şekil 10'da ankete katılan KOBİ'lerin KOSGEB desteklerinden yararlanma oranlarına bakıldığında; KOBİ'lerin % 85,71'i desteklerden yararlanmış ve % 14,29'u desteklerden yararlanmamıştır. Bu bağlamda elde edilen verilere göre, KOSGEB desteklerinden faydalanan KOBİ'lerin, KOSGEB'den haberdar olduktan sonra destek başvurusunda bulduklarını sonucu ortaya çıkarmaktadır.

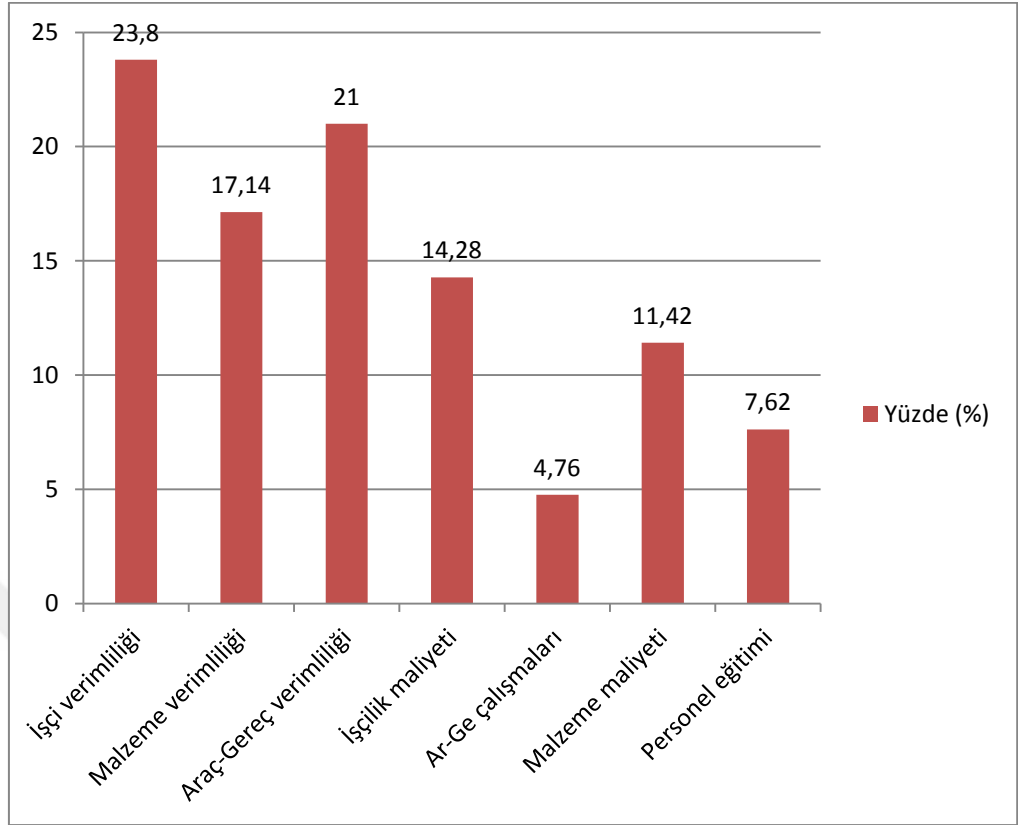
Şekil 10: KOSGEB Desteklerinden Yararlanma Oranı (%)

KOSGEB destek türlerinden yararlanma oranları Şekil 11'e göre incelendiğinde; ankete katılan KOBİ'ler arasında KOSGEB desteğinden yararlananların % 52,2'si Yeni Girişimci Desteğinden, % 27,8'i Genel Desteklerden, % 12,2'si Kredi Faiz Desteğinden, % 5,6'sı KOBİ Proje Desteğinden, % 1,1'si ARGE ve İnovasyon Desteğinden ve son olarak % 1,1'i İşbirliği Güç Birliği Desteğinden faydalanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere ankete katılan KOBİ'lerden KOSGEB'e başvuruda bulunanların yarısından fazlası Yeni Girişimci Desteği ile kurulmuştur.

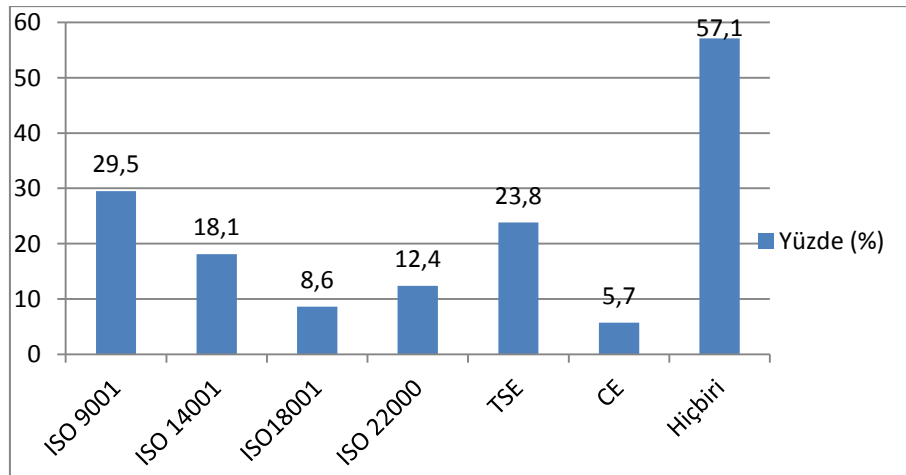
Şekil 11: KOSGEB Destek Türlerinden Yararlanma Oranı (%)

Şekil 12'de görüleceği üzere ankete katılan KOBİ'lere yöneltilen, işletmeniz için temel aldığımız çalışmalarınızın başında aşağıdakilerden hangisi gelmektedir sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; KOBİ'lerin % 23,8'i işçi verimliliğine öncelik verirken % 21'i araç gereç verimliliğine, % 17,14'ü ise malzeme verimliliğine öncelik vermiştir. Personel verimliliğine öncelik verenlerin oranı % 7,62 ve ARGE'ye öncelik veren KOBİ'lerin oranı % 4,76'da kalmıştır.

Şekil 12: KOBİ'lerde Öncelik Verilen Başlıklar

Şekil 13'te ankete katılan KOBİ'lerden sahip oldukları kalite ve güvenlik belgeleri üzerine yapılan incelemede, % 29,5'i ISO98001, % 12,4'ü ISO22000, % 23,8'i TSE, % 5,7'si CE işareti belgelerine sahip iken % 57,1'i gibi yüksek orandaki KOBİ'nin kalite ve güvenlik belgesi bulunmamaktadır.

Şekil 13: İşletmenin Sahip Olduğu Kalite ve Güvenlik Belgeleri Oranı (%)

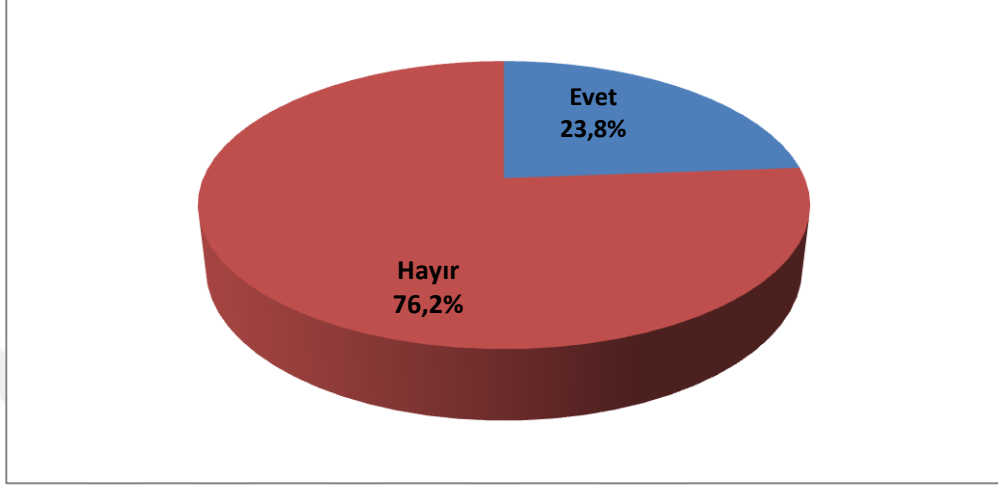

Ankete katılan KOBİ'lerden işletmelerinde yaşanan değişikliklerle ilgili sorulan soruda; KOSGEB desteğinden yararlanmayanların ilerleyen yıllarda işletmelerinde meydana gelen değişimlere verdikleri cevaplar ile KOSGEB desteğinden yararlananların destek sonrası işletmelerinde yaşanan değişimlerle ilgili verdikleri cevaplar incelenmiş olup; Tablo 46'ya göre, KOSGEB desteği almayan KOBİ'lerde istihdamda artış sağladım diyenler % 22, karlılık oranında artış sağladım diyenler % 10, sürdürülebilirlikte artış sağladım diyenler % 11, pazar bulmada artış sağlayanlar da yine % 11'de kalmış olup, danışmanlık sorunuma çözüm buldum diyenler % 3'tür. Diğer yandan KOSGEB desteğinden faydalandıktan sonra işletmesinde yaşanan değişimleri işaretleyen KOBİ'leri incelediğimizde; istihdamda artış yaşadım diyenler % 41, karlılık oranında artış yaşadım diyenler % 23, sürdürülebilirlikte artış yaşadım diyenler % 37, pazar bulmada artış yaşadım diyenler % 21'dir. Danışmanlık sorununun çözülmesi diyenlerin oranı ise % 17'dir.

Tablo 46: KOSGEB desteği olmadan ve KOSGEB desteği alarak yaşanan değişimler (%)

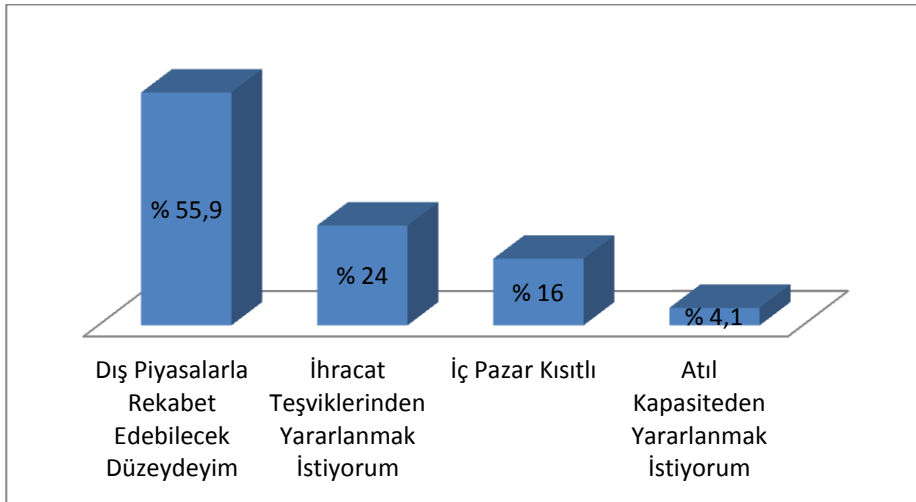
Yıllara Göre Değişimler	KOSGEB Desteği Olmadan	KOSGEB Desteği Sonrası
İstihdamda artış	22%	41%
Karlılık oranında artış	10%	23%
Sürdürülebilirlikte artış	11%	37%
Pazar bulmada artış	11%	21%
İhracatta artış	5%	7%
Personel verimliliğinde artış	3%	11%
Ürün kalitesinde artış	8%	15%
Danışmanlık sorununun çözülmesi	3%	17%

Şekil 14'te anket yapılan KOBİ'lerden ihracat yapanların oranı analiz edildiğinde; soruyu cevaplayan KOBİ'lerden % 76,2 hayır cevabı verip ihracat yapmadığını, % 23,8 oranında KOBİ ise evet cevabı verip ihracat yaptığını belirtmiştir.

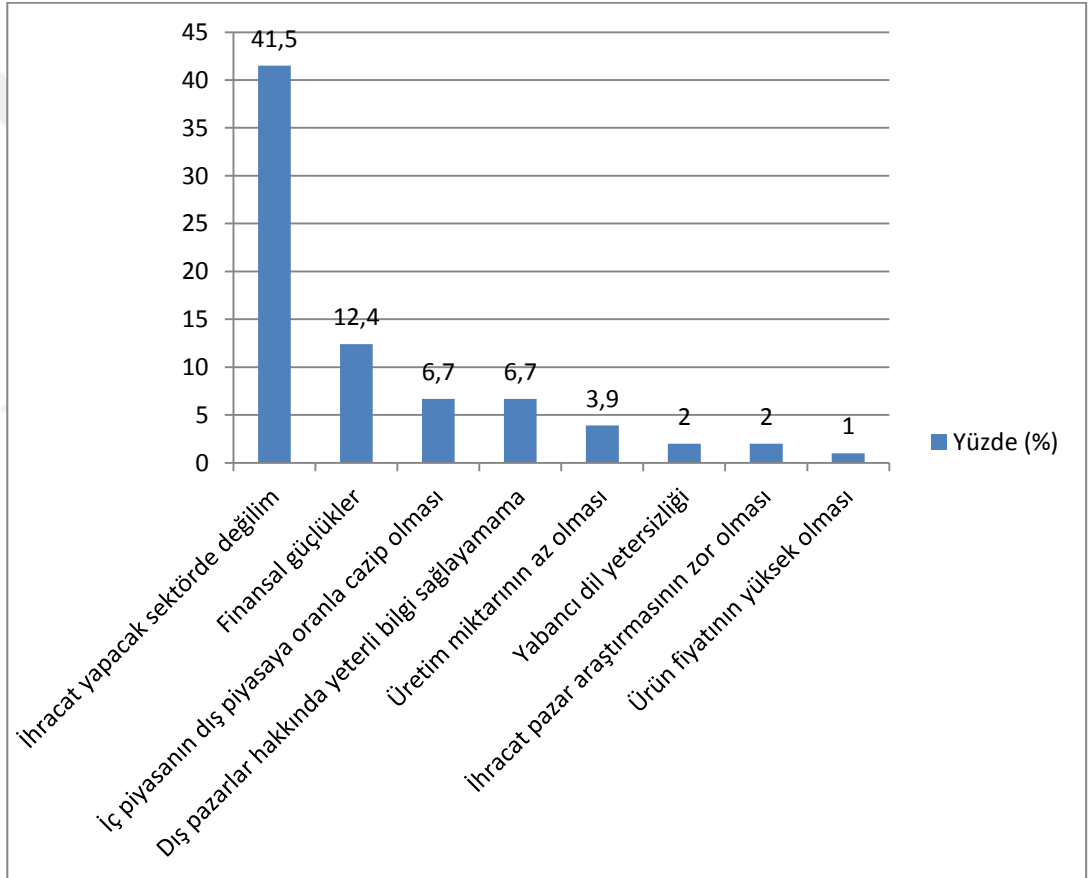
Şekil 14: İhracat yapıyor musunuz Sorusuna verilen cevapların oranı (%)

Neden ihracat yapmaktasınız sorusunun yöneltildiği KOBİ'lerden alınan cevaplara göre Şekil 15 incelendiğinde; KOBİ'lerin % 55,9'u dış piyasalarla rekabet edebilecek düzeydeyim cevabını vermiştir. Ankete katılan KOBİ'lerden ihracat yapanların verdikleri diğer cevaplara bakıldığında % 24'ü ihracat teşviklerinden yararlanmak istediğini belirtmiştir. İç pazar kısıtlı diyen KOBİ'lerin oranı % 16, atıl kapasiteden yararlanmak istiyorum diyen KOBİ'lerin oranı ise % 4,1'de kalmıştır.

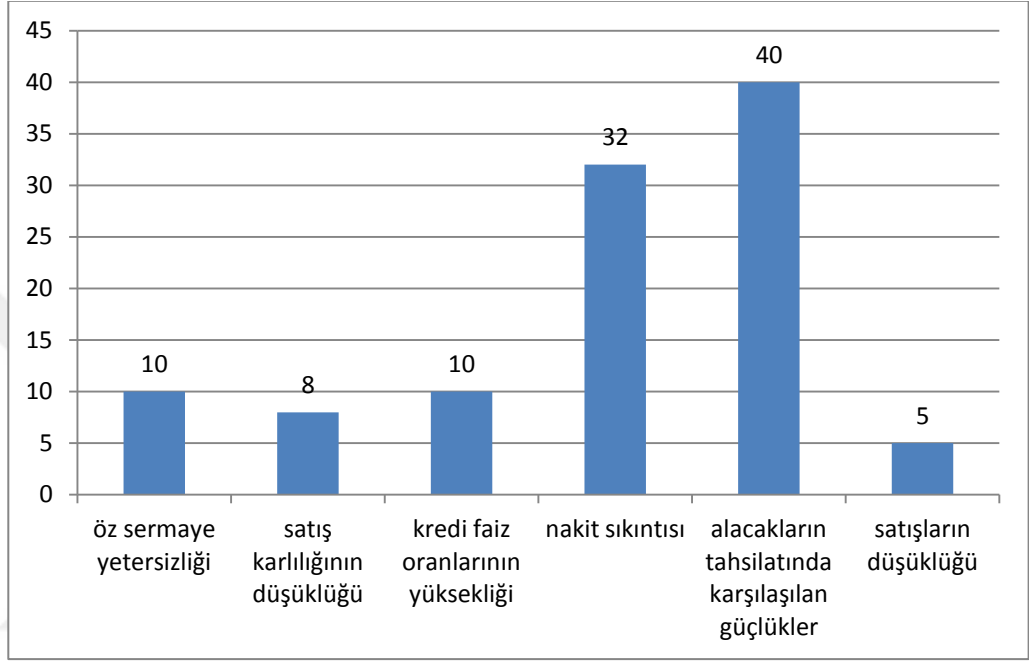
Şekil 15: İhracat Yapanların ihracat Yapma Nedenleri(%)

Şekil 16 üzerinden ankete katılan KOBİ'ler arasında ihracat yapmayanların gerekçeleri incelendiğinde; cevap verilen seçenekler arasında en dikkat çekenin % 41,5 ile ihracat yapacak sektörde değilim KOBİ'lerden oluşmasıdır. Diğer yandan finansal güçlükleri gerekçe gösteren KOBİ'lerin sayısı % 12,4, iç piyasanın dış piyasaya oranla daha cazip diyenlerin sayısı % 6,7, dış pazar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığım için diyenlerin sayısı % 6,7, üretimin miktarının azlığını gerekçe gösterenlerin sayısı % 3,9, yabancı dil yetersizliğini gerekçe gösterenlerin sayısı % 2, yine ihracat pazar araştırmasının zor olduğunu gerekçe gösterenler % 2 olup, son olarak ürün fiyatının yüksek olmasını gerekçe gösterenler % 1 olarak belirlenmiştir.

Şekil 16: İhracat Yapmayı Engleyen Faktörlerin Önem Sıralaması

KOBİ'lere yöneltilen finansal sorunlarınız nelerdir sorusuna verdikleri cevaplarla ilgili Şekil 17 incelendiğinde; KOBİ'lerin en büyük sorunu % 40 ile alacakların tahsilatında karşılaştıkları güçlükler olarak belirlenmiştir. Bunu takip eden % 32,2 ile nakit sıkıntısı, % 9,8 ile kredi faiz oranlarının yüksekliği ve öz sermaye yetersizliği gibi başlıklar ankete katılan KOBİ'lerin diğer önemli finansal sorunları arasında yer almıştır.

Şekil 17: Önem Sırasına Göre KOBİ'lerin Finansal Sorunları (%)

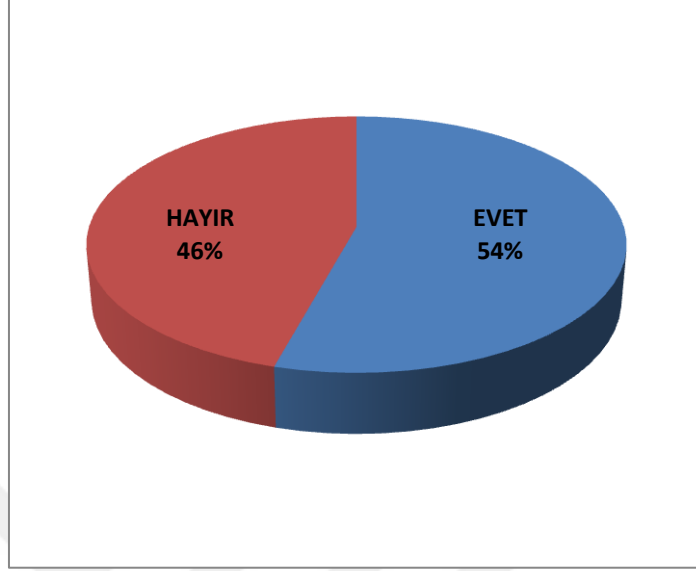
Tablo 47 üzerinden ankete katılan KOBİ'lere yöneltilen KOSGEB destek türlerinden hangisi işletmenizin bir veya birden fazla sorununu çözdü sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; KOBİ'lerin % 49,5'i Yeni Girişimci Desteğinin, % 30,5'i Genel Desteklerin, % 5,7'si KOBİ Proje Desteğinin, % 1,9'u İş Birliği Güç Birliği Desteğinin ve son olarak % 1'i AR-GE ve İnovasyon Desteğinin, işletmelerinin bir veya birden fazla sorununu çözdüğünü belirtmiştir.

Tablo 47: KOSGEB Destek Türlerinin İşletmelerin Sorunlarını Çözme Oranı

Girişimcilik	Genel destekler	KOBİ Proje	İş birliği Güç birliği	ARGE
49,50%	30,50%	5,70%	1,90%	1%

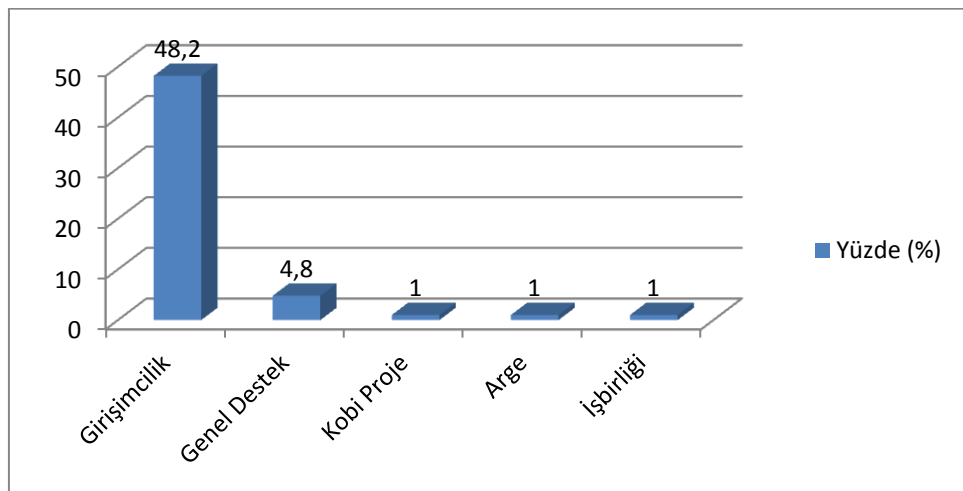
Anket yapılan KOBİ'lerin "İşletmenizi KOSGEB desteğiyle mi kurdunuz?" sorusuna verdikleri cevapların sonucuna Şekil 18 üzerinden bakıldığında; KOBİ'lerden

işini KOSGEB desteğiyle kuranların oranı % 54'tür. KOSGEB desteğinden yararlanmadan işini kuranların oranı ise % 46'dır.

Şekil 18: İşletmenin Kuruluşunda KOSGEB Desteğinden Yararlanma Oranı

Şekil 19'da ankete katılan KOBİ'lerin iş yerlerini kurma aşamasında faydalandıkları KOSGEB destek türleri incelendiğinde; % 48,2'si Girişimcilik, % 4,8'i Genel Destek, % 1'i KOBİ Proje, % 1'i ARGE ve diğer % 1 ise İş Birliği Güç Birliği Desteğinden yararlanarak işini kurduğunu belirtmiştir. Yeni Girişimci Desteği'nin burada da açık ara en yüksek değere sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 19: İşletmenin Kurulmasında KOSGEB'in Destek Türlerinden Yararlanma Oranı

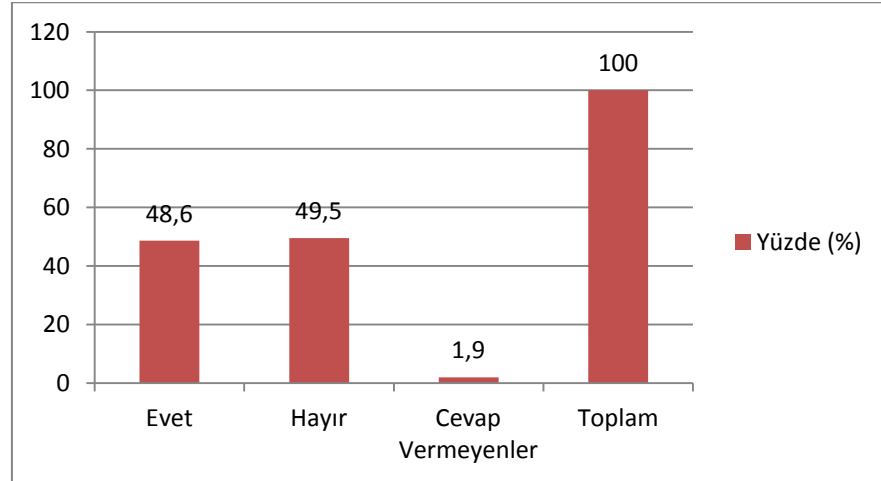
Tablo 48'de Ankete katılan KOBİ'lere işletmesini kurma aşamasında KOSGEB desteğinden yararlanmama gerekçesi sorulduğunda; KOBİ'lerden alınan cevaplar

incelenmiş olup, % 32,6'sı destekten haberdar olmadığını, % 6,7'si girişimcilik sertifikası olmadığı için desteğe başvuramadığını, % 5,6'sı bürokrasi ve prosedürlerle uğraşmak istemediğini, % 5,6'sı gerek duymadığını ve son olarak % 1,1'i çok uğraştığını ama girişimcilik sertifikasını bir türlü alamadığını belirtmiştir.

Tablo 48: İşini Kurarken Girişimcilikten Yararlanmama Sebebi (%)

Bu destekten haberdar değildim bilseydim başvururdum,	32,6
Haberim vardı ama sertifikam yoktu zaman kaybı yaşamak istemedim	6,7
Prosedür ve bürokrasi işleriyle uğraşmak istemedim	5,6
Bilgim vardı ama gerek duymadım	5,6
Girişimcilik eğitimi için çok başvuruda bulundum ama bir türlü kabul edilmedim	1,1

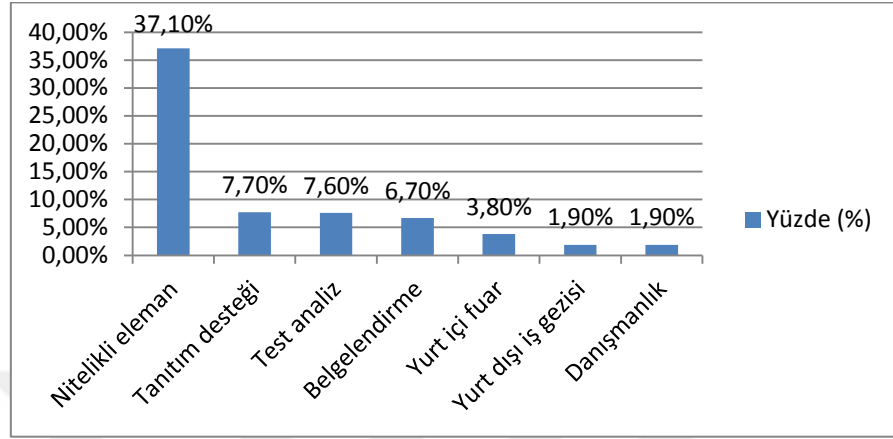
Ankete katılan KOBİ'lerin KOSGEB Genel Destek Programı'ndan yararlanma oranları Şekil 20 üzerinde incelendiğinde; KOBİ'lerin % 48,6'sı yararlandığını, % 49,5'i yararlanmadığını ve son olarak % 1,9'u cevap vermek istemediğini belirtmiştir.

Şekil 20: KOSGEB Genel Desteklerinden Faydalanma Oranı

Şekil 21'e göre KOBİ'lerin faydalandığı genel destek türlerine bakıldığında; KOBİ'lerin % 37,1'i Nitelikli Eleman Desteği'nden, % 7,7'si Tanıtım Desteği'nden, % 7,6'sı Test Analiz ve Kalibrasyon Desteği'nden, % 6,7'si Belgelendirme Desteği'nden,

% 3,8'si Yurt İçi Fuar Desteği'nden, % 1,9'u Yurt Dışı İş Gezisi Desteği'nden faydalanmış olup, Danışmanlık Desteği'nden yararlanan KOBİ sayısı da % 1,9'dur.

Şekil 21: İşletmenin Faydalandığı KOSGEB Genel Destekleri

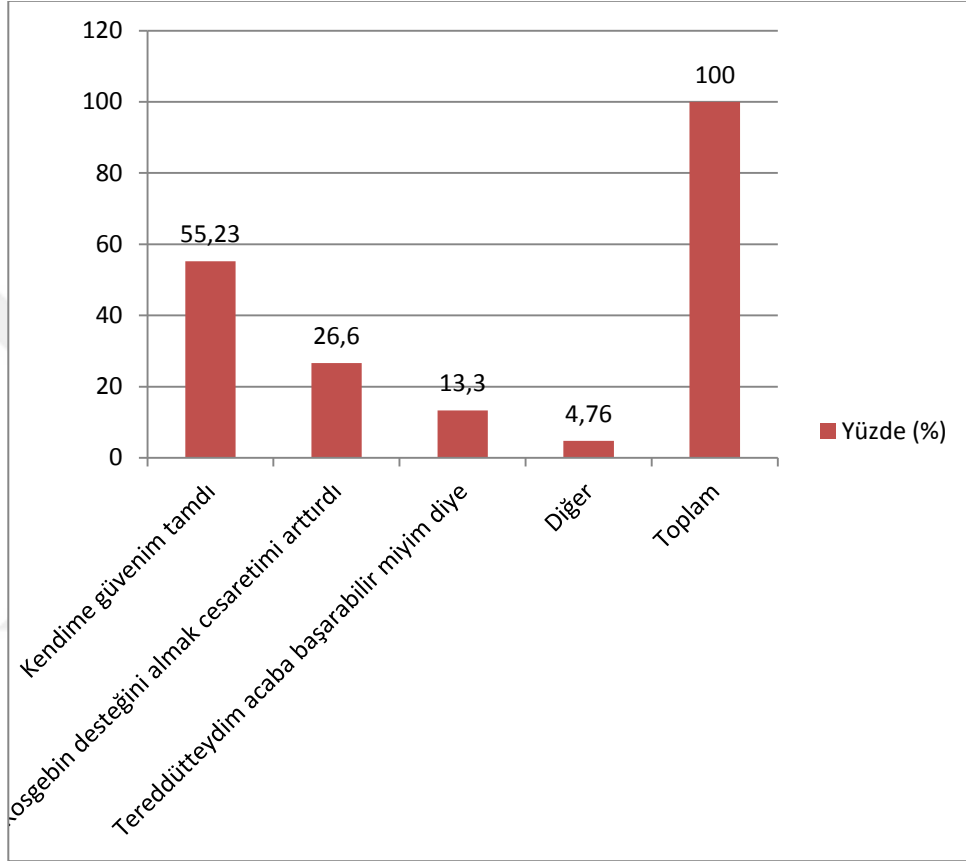
Tablo 49'da KOBİ'lerin yaşadıkları sorunlar önem sırasına göre incelendiğinde; % 27,6 ile tablodaki ilk sırayı rekabet sorunu almıştır. Kalifiye işgücü sorunu % 25,7, kısa vadeli finansman ihtiyacı % 19,8, uzun vadeli finansman ihtiyacı % 10,5, hammadde temini % 5,7, pazarlama % 3,8, lojistik % 2,9 ile KOBİ'ler tarafından sorun olarak gösterilmiştir. teknoloji,kalite,danışmanlık hizmetleri ve yönetim başlıklarının her biri ise % 1 oranında KOBİ'ler tarafından sorun olarak gösterilmiştir

Tablo 49: KOBİ'lerin Sorunlarının Önem Sırasına Göre Gösterimi

Rekabet	27,60%
Kalifiye işgücü	25,70%
Kısa vadeli finansman ihtiyacı	19,80%
Uzun vadeli finansman ihtiyacı	10,50%
Hammadde temini	5,70%
Pazarlama	3,80%
Lojistik	2,90%
Teknoloji	1%
Kalite	1%
Danışmanlık hizmetleri	1%
Yönetim	1%

Şekil 22'de ankete katılan KOBİ'lerin iş kurma sürecindeki ruh halleriyle ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde; KOBİ'lerin % 55,23'ünün kendisine güveninin tam

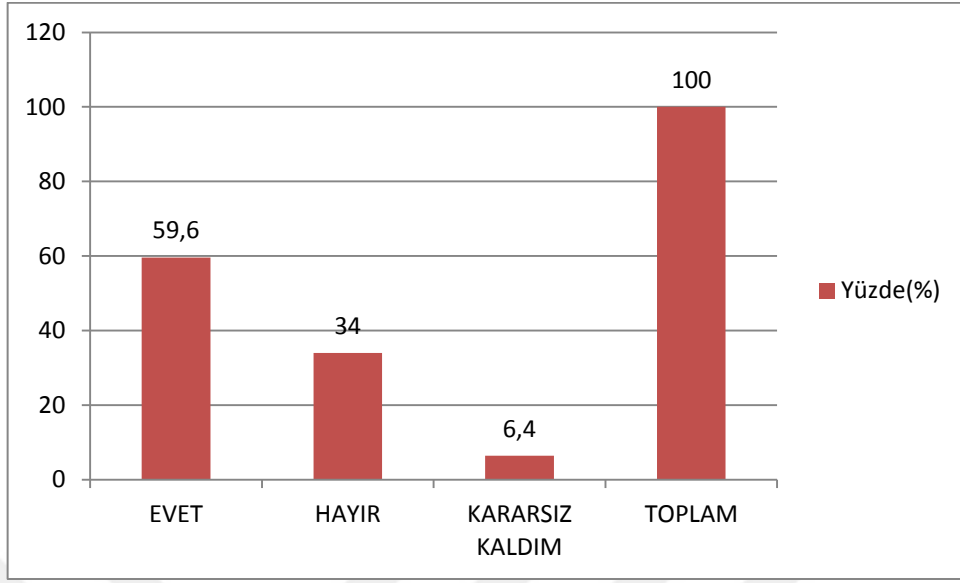
olduğu, % 26,6'sının iş kurma sürecinde KOSGEB desteğiyle cesaretlendiği, % 13,3'ünün kendi işini kurarken başarma noktasında tereddüt yaşadığı, geriye kalan % 4,76'sının ise farklı görüşleri olduğundan diğer seçeneğini tercih ettiği gözlemlenmiştir.

Şekil 22: KOBİ'lerin İş Kurma Sürecindeki Ruh Halleri

Çalışma kapsamında KOBİ yönetici/sahiplerine "KOSGEB girişimcilik desteği olmasaydı yine de işinizi kurar mıydınız" sorusu da sorulmuştur. Şekil 23'de verilen yanıtların dağılımı şu şekildedir: Katılımcılardan % 59,6'sı evet yanıtını vererek, destek olsun veya olmasın işini kuracağını, % 34'ü KOSGEB girişimcilik desteği olmasaydı işini kurmayacağını, % 6,4'ü ise kararsız kaldığını belirtmiştir. Veriler Batman ilinde işini kuran girişimcilerin kararlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Girişimcilik desteğinin, iş kurma aşamasında olan girişimci adaylarında var olan kararlılığı pekiştirdiği, kararsız ve güven eksikliği yaşayanlarda ise cesaret verdiği gözlemlenmektedir.

Şekil 23: Girişimcilik Desteği Olmadan İşini Kurabilme Oranı

SONUÇ

KOSGEB desteklerinin Batman ilindeki KOBİ'ler üzerinde bıraktığı etki ile ilgili olarak daha önce bir çalışma yapılmamıştır. Buradan hareketle bu tez çalışmasında; KOSGEB destek programlarından yararlanan Batman ilindeki KOBİ'ler üzerinde desteklerin etkisinin araştırılması, ortaya çıkan sonuçlara göre ülkemizin ekonomik kalkınmasında önemli yer tutan KOBİ'lere olan etkilerinin değerlendirilmesi ve bu değerlendirme neticesinde KOSGEB'e ve KOBİ'lere gerekli görülen önerilerin getirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Batman ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin, KOSGEB desteklerinden yararlanma oranı ile girişimcilerin iş kurma noktasında KOSGEB desteklerinden yararlanma oranları, KOBİ'lerin sorunları, KOSGEB desteklerinin ildeki bilinirliği, desteklerin verimliliğinin ölçülmesi, ne gibi yeni destek modellerinin yapılması gerektiği gibi benzeri başlıkların incelenmesi için 26 sorudan oluşan anket çalışması oluşturulmuş olup, Batman il ve ilçelerinde faaliyet gösteren 105 KOBİ tarafından bu sorular cevaplanmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan şekil ve tablolardan elde edilen veriler neticesinde çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar çerçevesinde varılan öneriler aşağıda tartışılmıştır.

KOSGEB'in duyulma oranı ile desteklerden faydalanma oranı göz önünde bulundurulduğunda, KOSGEB'den haberdar olan KOBİ'lerin yüksek oranda destek başvurusunda bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. İşletme sahiplerinin iş kurma sürecindeki ruh halleri ve yer aldıkları yaş gruplarının sonucu olarak, Batman ilinin genç ve girişimci bir ruha sahip olduğuna ulaşabiliriz.

Yararlanılan destek başlıklarına bakıldığında en çok talep gören ikinci desteğin genel destekler olduğu ve bu kapsamda ağırlıklı olarak genel desteklerden nitelikli eleman desteğinin talep edildiği görülmüş olup, bu bağlamda genel desteğin diğer alt destek başlıklarının KOBİ'lerin lehine harekete geçirilmesi noktasında revize edilmesi gerektiği gözlemlenmiştir. KOBİ'lerin, işletmeleriyle ilgili öncelik verdiği başlıklar incelendiğinde; ilk sıralarda yer alan işçi ve malzeme verimliliğiyle ilgili olarak KOSGEB'in KOBİ'lere dönük "İşçi ve Malzeme Verimliliği Eğitimi" başlıklı yeni bir destek modelini genel destekler kapsamında sunması ile KOBİ'lerin bu yöndeki ihtiyacını kapatması noktasında yarar sağlayacaktır. İşletmelerin yüksek oranda öncelik

verdiği araç gereç verimliliğiyle ilgili olarak, KOSGEB tarafından gerekli saha çalışması yapılmalı ve KOBİ'lerin bu konuya verdikleri önem dikkate alınarak araç gereç verimliliğini arttırıcı yeni bir destek modeli geliştirilmelidir. Buna örnek olarak ekipman yenilemeye dönük hibe destek modeli verilebilir.

Bir diğer dikkat çeken husus KOBİ'lerin sahip oldukları belgelerle ilgilidir. İşletmelerin büyük bir oranında kalite yönetim vb. belgelerinin bulunmadığı görülmüş olup, bu durum KOBİ'lerin kurumsallaşma yolunda atacakları adımlarda engellerle karşılaşacağını akıllarda uyandırmaktadır. Gerek işletmenin markalaşması gerekse ürünün kalitesi anlamında önemli rol oynayan ve firmaların kurumsallaşmasının yolunu açan unsurlardan olan belgelendirme desteğiyle ilgili sektörel başlıklarda imalatçı ve ihracatçı KOBİ'ler başta olmak üzere destek kapsamındaki KOBİ'lere bu yönde teşvik edici tanıtım toplantılarının yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

KOBİ'lerin ihracat yapmama gerekçelerinin başında yaşanan finansal güçlükler olduğu görülmüştür. Bu kapsamda KOSGEB'in ihracatçı KOBİ'ye dönük "Faizsiz İhracat Kredisi" başlıklı destek programını yılın belirli dönemlerinde uzun vadede uygulaması durumunda, ihracat yapma potansiyeli olan KOBİ'leri olumlu yönde harekete geçireceği düşünülmektedir. Bir diğer önemli sonuç KOBİ'lerin dış pazar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının ortaya çıkmasıdır. Bu bağlamda genel destekler başlığında yer alan yurt dışı iş gezisi desteğinin daha etkin kullanılması, iller bazında ihracat yapma potansiyeli olan sektörel gruplarla bir araya gelinmesi ve herhangi bir derneğin veya sivil toplum kuruluşunun KOSGEB müdürlüklerine başvurusunu beklemeksizin, KOSGEB Müdürlükleri tarafından sık aralıklarla yurt dışı iş gezisi programları düzenlenerek, bu programların içeriğinde aynı sektörde yer alan KOBİ'lerin bir araya geleceği ikili iş görüşmelerine ağırlıklı olarak yer verilmesi bu soruna büyük ölçüde merhem olacaktır.

KOBİ'lerin finansal sorunlarının başında nakit sıkıntısı ve alacakların tahsilatında karşılaşılan güçlüklerin başı çektiği görülmüştür. Ayrıca kısa ve uzun vadeli finansman ihtiyacı da KOBİ'lerin öncelik verdiği başlıklar arasında yer almıştır. Bu bağlamda ilk olarak KOBİ'lere nefes aldırması anlamında KOSGEB Kredi Faiz

Desteğinin KOBİ'lerin sınıflamasını göz önünde bulunduracak şekilde, çeşitli limitlerle yılın belirli dönemlerinde çıkarılması yerinde olacaktır. Ayrıca alacakların tahsilatında karşılaşılan güçlüklerde ilk akla gelen çek tahsilatlarıdır. Bununla ilgili olarak ilgili bakanlık tarafından çek kanunu çıkarılmalı ve karşılıksız çeklerle ilgili caydırıcı yaptırımların getirilmesi önlem alınması anlamında yerinde olacaktır.

KOSGEB desteklerinden yararlanan KOBİ oranıyla, KOSGEB destek türlerinden yararlanma oranını karşılaştırdığımızda Yeni Girişimci desteği, payın en büyük bölümünü oluşturmuş olup, ARGE ve İş Birliği Güç Birliği destekleri ise en küçük bölümü oluşturmaktadır. Bu durum KOSGEB destek programlarından olan Girişimcilik desteğinin Batman'da bilinirliğinin iyi düzeyde olduğunu ve desteğe yapılan başvuru anlamında beklenen karşılığı bulduğunu göstermektedir. Diğer yandan AR-GE ve İş Birliği Güç Birliği desteklerinin ilde beklenen düzeyde olmadığı görülmektedir. KOSGEB destek türlerinden yararlanma oranına bakıldığında AR-GE desteğinden ancak % 1 oranında faydalanılmıştır. İşletmelerin yalnızca % 4,76'sının ARGE'yi öncelikli görmesinin bir sonucudur. KOBİ'lerin genel olarak sorunlarını ARGE, teknoloji ve farklılaştırma ile değil de; maliyet odaklı, personelin verimini arttırma, işgücünden tasarruf etme ve hammaddeyi ucuza bulma yoluyla çözmeye çalıştıkları görülmektedir. Söz konusu verileri, KOBİ'lerimizin ARGE'nin önemi konusunda bilinçlenmeye ihtiyaç duyduğu şeklinde de yorumlayabiliriz. Bu bağlamda KOSGEB-ÜNİVERSİTE-SANAYİ işbirliği kapsamında KOBİ'lere dönük ARGE toplantıları gerçekleştirilmeli ayrıca organize sanayi bölgesinde ARGE departmanı kurularak KOBİ'lerin bu yöndeki takibi yapılmalıdır. ARGE günümüzün en temel rekabet aracıdır ve önemi her geçen gün artmaktadır. Porter'a (1990:35) göre işletmeler iki şekilde rekabet edebilir; bunlar maliyet ve farklılaştırma şeklindedir. Günümüzde ise aynı sektördeki hemen her şirket yaklaşık maliyet oranlarını yakalamaktayken farklılaştırma temel araç olmaktadır.

Batman ilinde yapılan anket sonuçlarının yansıması olan bir diğer analiz ise, İş Birliği Güç Birliği Desteğinden yok denecek kadar az yararlanmış olmasıdır. YKDS verilerinden elde edilen sonuçlara göre İşbirliği Güç Birliği Desteği'nin sadece Batman'da değil ülke genelinde de düşük seviyelerde olduğu, KOBİ'lerden desteğe olan

talebin yok denecek kadar az olduğu, özellikle ilk sıralarda üç büyük şehir yerine, Malatya ve Mardin gibi illerin yer alması bu destek modelinde değişikliğe gidilmesi sinyalini net bir şekilde vermektedir. Bu bağlamda İş Birliği Güç Birliği Desteği ile ilgili olarak illerde sahaya inip KOBİ'lerin talepleri dinlenmeli, bu doğrultuda işletmelerin anlaşamama düşüncesinin temelini oluşturan nedenler ile KOBİ'leri endişelendiren gri bölgeler netleştirilerek belirsizlikler giderilmeye çalışılmalıdır. Ancak bu sayede yapılan saha çalışması sonucu çıkarılan destek modeliyle desteğin verimliliği artırılabilir. Yapılacak olan çalışmalarda ortaklık sayısının da masaya yatırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

KOBİ'lerin kuruluş yıllarına göre ankete katılan KOBİ'lerin yarısından fazlasının 2012 yılı ve öncesinde kurulduğu görülmüştür. Girişimcilerin KOSGEB desteğinden yararlanmama sebebine bakıldığında; KOBİ'lerin yaklaşık 1/3'ü girişimcilik desteğinden haberdar olmadığını belirtmiştir. Bu durumun sonucunu KOSGEB Müdürlüğünün 2012 yılında kurulması hasebiyle KOSGEB'in ilde bilinirliğinin bu tarihten sonra artmasına bağlayabiliriz.

Girişimcilik sertifikası alma noktasındaki güçlükler ve bürokraside yaşanan sıkıntılarla ilgili olarak girişimcilik sertifikası sahibi olmak isteyen tüm girişimci adaylarına kolaylık sağlanması için uzaktan eğitim olarak girişimcilik eğitiminin online verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Girişimcilerin KOSGEB desteklerinden haberdar olabilmesi anlamında, ildeki Ticaret Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Muhasebeciler Odası ile işbirliğine gidilerek işletmenin kurulumu öncesi KOSGEB desteklerinin anlatılması veya girişimcinin ildeki KOSGEB Müdürlüğü'ne yönlendirilmesi, KOSGEB'in ve dolayısıyla KOSGEB desteklerinin bilinirliğini arttıracaktır.

Genel desteklerden sadece bir kısmına aktif olarak başvuruda bulunulduğu görülmüştür. Özellikle YKDS verilerinden elde edilen sonuçlarda, genel desteğin en çok verildiği iller olan İstanbul, Ankara ve Bursa'da verilen destekler ile Batman ilinde verilen desteklerin hemen hemen en çok talep edilen başlıklar olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. İlk üç ilde lojistik ve gönüllü uzmanlık desteklerinin hiç verilmediği,

bağımsız denetim ve enerji verimliliği desteğinin yok denecek kadar az olduğu, nitelikli eleman desteğinin ilk sırada yer aldığı, bunu tanıtım, belgelendirme, yurtiçi fuar ve yurt dışı iş gezisi desteklerinin izlediği görülmüştür. Bu bağlamda genel destek programının alt başlıkları kapsamında bir nevi atıl durumda olan desteklerin çıkarılması ve KOBİ'lerin ihtiyaçları dinlenerek yeni model desteklerin genel destekler başlığına entegre edilmesinin uygun olacağı görülmüştür.

KOSGEB desteklerinin işletmelerin sorunlarını çözüme oranına bakıldığında KOBİ'lerin verdiği cevaplar incelendiğinde; girişimcilik desteğinin ve genel desteklerin en fazla sorun çözücü destekler olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte girişimcilerin iş kurma sürecindeki ruh halleri analiz edildiğinde; işyeri açmasında KOSGEB'in verdiği cesaretin büyük etkisinin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Netice olarak KOSGEB desteklerinin KOBİ'ler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ancak mevcut desteklerin bir kısmının KOBİ'lerin ihtiyaçları doğrultusunda revize edilmesi gerektiği gibi, bir kısmının da lüzumsuz görüldüğünden destekler arasından çıkarılıp bunların yerine yeni destek modellerinin oluşturulmasının uygun olacağı bu bağlamda sonuç ve öneriler kısmıyla ilgili olarak elde edilen tespitler ve bu tespitlere yönelik önerilerle KOSGEB'in gerekli düzenlemeleri yapmasıyla, KOBİ'lere verilen desteklerin daha etkin ve sürdürülebilirlik anlamında daha kalıcı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

ABİGEM, *Türkiye'de KOBİ Görünümü*, 2010

Almanya KOBİ Araştırma Enstitüsü (IfM,2013), <http://en.ifm-bonn.org/>, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2017

Ayyagari, M., Thorsten B. ve Demirgüç Kunt A. (2003), *Small and Medium Enterprises (SME) Across The Globe: A New Database*, August, 5, World Bank Policy Research Working Paper 3127, <http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3127> , Erişim Tarihi: 19/05/2017

Batman Ticaret ve Sanayi Odası, *Stratejik Eylem Planı, 2014-2017*.

Çetin, C. (1996) *Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi*, İstanbul: Der Yayınları,

Çelik, C. ve Karadal, H. (2007) *KOBİ'lerin Sorunları ve Çözüm Stratejilerinin Algılanan Performans Üzerine Etkileri*. Çukurova Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

DİKA, *Batman Sosyo Ekonomik Göstergeler Raporu*, 2013.

Dinçer, Ö. (1992) *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, II. Baskı, İstanbul: Timaş Basım ve Ticaret A.Ş.

Dinçer, Ö. ve Hüner Ş, (1995) *Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Bürokrasi*. İstanbul: Müsiad Yayınları, No.1

Dinçer, Ö. (1996) *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, V.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım,

Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM),2009. <http://www.edam.org.tr/>
Erişim Tarihi: 05. 06.2017

Erkan, M. (1990) *KOBİ'lerde Finansman Sorunları ve Dış Kaynaklı Krediler*, A.Ü. Afyon İİBF Yıllığı, No.7

Erkuş, A. (2009) *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma*, Seçkin yayıncılık

Kalkınmada Anahtar Verimlilik, (2012) *KOBİ'ler ve Girişimcilerin Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi*, 24 (287), 1-12.

Karasar, N. (2011) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Yayıncılık

Müftüoğlu, T. (1991). *Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler : Sorunlar ve Öneriler*, Ankara: Sevinç Yayınevi.

Özkan, Ş. (2003) *KOBİ'lerde Girişimcilik ve Yenilikçilik*, Erzurum: Atatürk Üni. Yayınları

Porter, M.E. (1990), “*The Competitive Advantage of Nations*”, Harvard Business Review, April, 73- 91.

Seymen, Oya A., Bolat T, (2005) *Küresellesme Olgusuna Kavramsal Bir Bakış*, Ankara, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım

SGK, İş Gücü, 2015

TÜİK, Bölgesel Göstergeler, 2013

TÜİK Bölgesel Göstergeler, 2014

TÜİK İllerde Yaşam Endeksi, 2014

TÜİK Dış Ticaret Endeksleri, 2015

TÜİK Bölgesel Göstergeler, 2015

TÜİK, ADNKS, 2015

Vinde Pierre V., (1999) *General Introduction to Environment for SMEs*, Paris, OECD Publ.,s.2

YKDS , KOSGEB Yönetim Karar Destek Sistemi,2016-2017

Elektronik Kaynak

Batman Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2017. <http://www.batmankulturturizm.gov.tr/TR,5657/genel-bilgiler.html> Erişim Tarihi: 25.05.2017

Batman Valiliği, 2017, <http://www.batman.gov.tr/osb-genel-tanitim> Erişim Tarihi: 14.06.2017

Ekodiyalog,2017,http://www.ekodialog.com/isletme_ekonomisi/kobiler_ve_ozellikleri.html Erişim Tarihi:16.05.2017

European Commission,2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figuresanalysis/sme-definition/index_en.htm Erişim Tarihi:04.11.2016

Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü,KOBİ Destekleri Ülke İncelemeleri,2014 <http://esnaf.gtb.gov.tr/data/54ace8d9f293705988210506/ckt.pdf> Erişim Tarihi: 14.06.2017

Kalkınma Bakanlığı, 2017, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2015-2018, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/IcTlw+KSEP_Dokumani_20152018_10_08_15_YPK_ONAYLI.pdf Erişim Tarihi: 15.06.2017

KOSGEB,2016a, http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Yonetmelikler/KOSGEB_Kurulu%C5%9F_Kanunu.pdf , Erişim Tarihi: 15.10.2016

KOSGEB, 2016b, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon>, Erişim Tarihi: 15.10.2016

KOSGEB,2016c,<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/180/neredenbaslamaliyim> Erişim Tarihi: 15.10.2016

KOSGEB,2016d, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1231/girisimcilik-destek-programi>, Erişim Tarihi: 17.10.2016

KOSGEB,2016e,<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1230/genel-destek-programi>, Erişim Tarihi: 17.10.2016

KOSGEB, 2017a, [http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Genel%20Destek/17.01.2017_Genel_Destek_Program%C4%B1_UE-01-\(15\).pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Genel%20Destek/17.01.2017_Genel_Destek_Program%C4%B1_UE-01-(15).pdf) , Erişim Tarihi: 09.02.2017

KOSGEB,2017b, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1226/kobi-proje-destek-programi> Erişim Tarihi: 09.02.2017

KOSGEB, 2017c, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1233/kredi-faiz-destegi>, Erişim Tarihi: 11.02.2017

KOSGEB, 2017d, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1228/isbirligi-gucbirligi-destek-programi>, Erişim Tarihi: 14.02.2017

KOSGEB, 2017e, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1229/arge-inovasyon-ve-endustriyel-uygulama-destek-programi> , Erişim Tarihi: 14.02.2017

KOSGEB, 2017f, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/3288/kobigel-kobi-gelisim-destek-programi>, Erişim Tarihi: 15.02.2017

KOSGEB, 2017g, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/5804/teknopazar-teknolojik-urun-tanitim-ve-pazarlama-destek-programi> Erişim Tarihi: 15.02.2017

KOSGEB, 2017h, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1232/gelisen-isletmeler-piyasasi-kobi-destek-programi> Erişim Tarihi: 17.02.2017

KOSGEB, 2017ı , <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1235/uluslararasi-kulucka-merkezi-ve-hizlandirici-destek-programi> Erişim Tarihi: 17.02.2017

KOSGEB,2017i,<http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1227/tematik-proje-destek-programi> Erişim tarihi: 09.03.2017

KOSGEB,2017j, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1234/kosgeb-laboratuvar-hizmetleri> Erişim Tarihi: 09.03.2017

KOSGEB,2017k, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/KSEP%20G%C3%BCncellenen%20Eylem%20Plan%C4%B1%202015-2018_06_05_2016.pdf, Erişim Tarihi: 13.03. 2017

KOSGEB,2017l, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı,2011-2013, <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/187/2011-2013-kobi-stratejisi-ve-eylem-planı> Erişim Tarihi: 15.04.2017

KOSGEB 2017m, KOBİ Strateji Eylem Planı 2007-2009, 2007:22

Erişim Tarihi: 10.12.2016

OECD Türkiye Raporu, 2016 , <http://www.oecd.org/fr/turquie/etude-economique-turquie.htm> Erişim Tarihi: 15.05.2017

<https://goktas1268.files.wordpress.com/2012/04/batman4.png> Erişim tarihi 18.11.2016

http://www.kobider.org.tr/pdf/kobi_sorunlar_destekler.pdf Erişim Tarihi: 05.11.2016

<https://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/ekonomi> Erişim Tarihi : 10.05.2017

<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php> Erişim Tarihi: 01.06.2017

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21864> Erişim Tarihi: 04.11.2016

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1588> Erişim Tarihi: 04.11.2016

EK

Yetkili Adı Soyadı:

Faaliyet Gösterdiği Alan:

İşletmenin Bulunduğu İl/İlçe:

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTE İŞLETME (KOBİ) ANKET FORMU

1. İşletmenizin hukuki yapısı nedir?

- a) Şahıs İşletmesi   b) Limited Şirket   c) Kolektif   d) Anonim

2. İşletmenizin kuruluş yılı kaçtır?

- a) 2012 öncesi   b) 2012   c) 2013   d) 2014   e) 2015

3. İşletme sahibinin Cinsiyeti nedir?

- a) Kadın   b) Erkek

4. İşletmenizde toplam istihdam edilen personel sayısı kaçtır?

- a) Sadece kendim çalışıyorum   b) 1-9(mikro)
c) 10-49(küçük)   d) 50-249(orta)

5. İşletme sahibinin öğrenim durumu nedir?

- a) İlkokul   b) Ortaokul   c) Lise
d) Yükseköğretim   e) Yüksek Lisans Üzeri

6. İşletme sahibinin yaş grubu nedir?

- a) 18-24 Yaş Arası   b) 25-30   c) 31-40   d) 41-50   e) 51'den büyük

7. İşletmenizin ana faaliyet Konusu nedir?

- Ambalaj-Kâğıt-Baskı ve Kırtasiye   Cam   Çimento   Demir-Çelik
 Elektrik ve Elektronik   Toptan Gıda   Hizmet/Sunum İşletmeciliği
 İş Makineleri   Güzellik Faaliyetleri/Kuaförlük   Gıda İmalat

unlu mamuller Kimyasallar-Boya-Temizlik ve Güvenlik Makine ve Makine Ekipmanları Metal ve Metal İşleme Otomotiv Plastik ve Kauçuk Tarım Makineleri Tekstil ve Deri Teknoloji ve Bilişim Yapı ve İnşaat Eczane/Medikal Diğer

8. KOSGEB'i daha önce duydunuz mu?

a) Evet b) Hayır

9. KOSGEB desteklerinden yararlandınız mı? Cevabınız hayır ise 11. soruya geçiniz

a) Evet b) Hayır

10. KOSGEB'in hangi destek veya desteklerinden faydalandınız? Çoklu işaretleyebilirsiniz.

a) Girişimcilik b) Genel destekler c) ARGE d) KOBİ proje
e) Kredi faiz f) İşbirliği Güçbirliği

11. İşletmeniz için temel aldığınız çalışmalarınızın başında aşağıdakilerden hangisi gelmektedir.

İşçilik verimliliği Malzeme verimliliği Araç-gereç verimliliği
 İşçilik maliyeti Malzeme maliyeti Personel Eğitimi Ar-Ge

12. İşletmenizin sahip olduğu kalite güvenlik belgeleri nelerdir?

ISO 9001 ISO 14001 ISO18001 ISO 22000
 TSE CE Hiçbiri

13. 10. soruya verdiğiniz cevap Evet ise 13.1, Hayır ise 13.2'yi cevaplayınız?

13.1 KOSGEB desteği sonrası aşağıdaki şıklarda yaşanan değişim veya değişimleri işaretleyiniz?

istihdamda artış sürdürülebilirlikte yükselme karlılık oranında artış
 pazar bulmada artış İhracata açılma İhracatta artış Personel

verimliliğinde artış Ürün kalitesinde artış danışmanlık sorunum
çözüldü müşteri memnuniyetinde artış

**13.2 KOSGEB desteği olmadan işletmenizdeki değişimleri aşağıdaki
şıklara bağlı kalarak işaretleyiniz.**

istihdamda artış istihdamda azalma karlılık oranı arttı karlılık
oranı azaldı sürdürülebilirlik arttı sürdürülebilirlik azaldı ihracat
arttı ihracat azaldı personel verimliliği arttı personel verimliliği
sabit/azaldı ürün kalitesi arttı ürün kalitesi azaldı pazar payı arttı
 pazar payı sabit/azaldı ihracata açılma yaşandı ihracat yapmıyorum
 danışmanlık sorunum devam ediyor danışman sorunum yok

14. İhracat yapıyor musunuz? (Cevabınız Hayır ise 16.soruya geçiniz)

Evet Hayır

15. Neden ihracat yapmaktasınız? (Cevabınız Evet ise)

Dış Piyasalarla Rekabet Edebilecek Düzeydeyim Atıl Kapasiteden
Yararlanmak İstiyorum İhracat Teşviklerinden Yararlanmak İstiyorum
 İç Pazar Kısıtlı

**16. İhracat yapmıyorsanız ihracat yapmanızı engelleyen faktörleri önem
sırasına göre 1 den başlayarak numaralandırınız**

İhracat yapacak sektörde değilim Finansal Güçlükler Üretim
Miktarının Az Olması Ürün Fiyatının Yüksek Olması Yabancı Dil
Yetersizliği Dış Pazarlar Hakkında Yeterli Bilgi Sağlayamama
İhracat Pazar Araştırmasının Zor Olması İç Piyasanın, Dış Piyasaya
Oranla Cazip Olması

**17. Finansal sorunlarınız nelerdir? (Önem sırasına göre 1'den başlayarak
numaralayınız)**

a) Öz sermaye Yetersizliği b) Satış Karlılığının Düşüklüğü

- c) Kredi Faiz Oranlarının Yüksekliği d) Nakit sıkıntısı
e) Alacakların Tahsilatında Karşılaşılan Güçlükler f) Satışların Düşüklüğü

18. KOSGEB'in hangi destek türü işletmenizin bir veya daha fazla sorununu çözdü?

- a) Girişimcilik b) Genel destek c) Ar-Ge
d) İşbirliği Güç birliği e) KOBİ proje

19. İşletmenizi KOSGEB desteği ile mi kurdunuz? Cevabınız Hayır ise 21.sorudan devam ediniz

- Evet Hayır

20. İşletmenizi kurma aşamasında KOSGEB'in hangi desteğinden faydalandınız?

- a) Girişimcilik b) Genel Destekler c) Ar-Ge
d) İşbirliği Güç birliği e) KOBİ Proje

21. İşinizi kurma aşamasında neden KOSGEB girişimcilik desteğine başvurup yararlanmadınız?

- Bu destekten haberdar değildim bilseydim başvururdum,
 Haberim vardı ama sertifikam yoktu zaman kaybı yaşamak istemedim
 Girişimcilik eğitimi için çok başvuruda bulundum ama bir türlü kabul edilmedim
 Prosedür ve bürokrasi işleriyle uğraşmak istemedim
 Bilgim vardı ama gerek duymadım

22. KOSGEB genel desteklerinden faydalıyor musunuz?

(Cevabınız Hayır ise 24.sorudan devam ediniz)

- a) Evet b) Hayır

23. İşletmeniz KOSGEB'in hangi genel destek veya desteklerinden faydalanıyor?

- a) Nitelikli eleman b) yurt içi fuar c) belgelendirme d) yurt dışı iş gezisi
e) Danışmanlık e) Test analiz f) Tanıtım desteği

24. Size göre KOBİ'lerin en önemli sorunları nelerdir (Önem sırasına göre 1'den başlayarak sıralayınız)

- Rekabet Yönetim Lojistik Kısa vadeli finansman ihtiyacı
 Uzun vadeli finansman ihtiyacı Kalifiye işgücü Kalite
Teknoloji Hammadde temini Pazarlama Danışmanlık
hizmetleri

25. İş kurma sürecindeki ruh haliniz nasıldı?

- a) Tereddütteydim acaba başarabilir miyim diye b) Kendime güvenim
tamdı c) KOSGEB'in desteğini almak cesaretimi arttırdı d)
Diğer.....

**26. KOSGEB girişimcilik desteği olmasaydı yine de işinizi kurar mıydınız?
(Sadece Girişimcilik desteği alanlar cevaplayacak)**

- a) Evet b) Hayır c) Kararsız kalırdım

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Batman'da doğdu. İlkokulu Batman 50.Yıl ilköğretimde, Ortaokul ve Liseyi T.E.D. Kolejinde tamamladı. 2005 yılında Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği bölümünden mezun oldu. 2007 yılında KOSGEB'le tanışarak Batman İl Temsilcisi olarak göreve başladı. 4 Yıl il temsilciliği görevini başarılı bir şekilde yürüttü. 2012 yılında KOSGEB Batman Müdür Vekili olarak atandı. Batman müdürlüğü görevine ek olarak Siirt, Şırnak ve Bitlis Müdürlüklerinin kuruculuğunu yürüttü. 2015 yılında İşletme Anabilim Dalı tezli yüksek lisansa başlayan ARIKAN, evli ve bir çocuk babasıdır.